

Міністерство освіти і науки України
Київська державна академія водного транспорту
Юридичний факультет

Ю.О.ДОРОШЕНКО, О.О.МИХАЙЛОВ, О.С.ФЕДОРЧУК

**СПЕЦІАЛІЗОВАНА КОМП'ЮТЕРНА ТЕХНОЛОГІЯ
ПІДГОТОВКИ ЮРИДИЧНИХ ДОКУМЕНТІВ
ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ
ІНФОРМАЦІЙНО-ПОШУКОВИХ СИСТЕМ
ТА ОФІСНИХ ПРОГРАМНИХ ЗАСОБІВ**

Методичні рекомендації для студентів
спеціальності 7.060.101 "Правознавство"

Київ 2003

Спеціалізована комп'ютерна технологія підготовки юридичних документів із застосуванням інформаційно-пошукових систем та офісних програмних засобів: Методичні вказівки для студентів спеціальності 7.060.101 "Правознавство"// Укл. Ю.О.Дорошенко, О.О.Михайлов, О.С.Федорчук. – К.: КДАВТ, 2003. – 64с.

Навчальне видання

Спеціалізована комп'ютерна технологія підготовки юридичних документів із застосуванням інформаційно-пошукових систем та офісних програмних засобів

Методичні вказівки
для студентів спеціальності 7.060.101 "Правознавство"

Укладачі: Юрій Олександрович Дорошенко, д.т.н., доцент
Олекса Олексійович Михайлов, к.ю.н., доцент
Ольга Степанівна Федорчук, ст. викладач

Відповідальний редактор

Рецензенти:

ЗМІСТ

<u>АНОТАЦІЯ</u>	3
<u>ВСТУП</u>	3
<u>ЗМІСТ ТА ЗАВДАННЯ ПРАКТИКУМУ:</u>	5
<u>РОБОЧИЙ ПЛАН ПРОВЕДЕННЯ ЮРИДИЧНОГО ПРАКТИКУМУ</u>	7
<u>ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ІПС "ЛІГА:ЗАКОН"</u>	8
<u>МЕТОДИКА ВИРІШЕННЯ КОМПЛЕКСНОЇ ЮРИДИЧНОЇ ЗАДАЧІ</u>	12
<u>1. Основні технологічні прийоми роботи у середовищі ІПС</u>	12
<u>2. Перелік Режимів Роботи</u>	21
<u>3. Налаштування параметрів та інтерфейс системи ЛІГА:ЗАКОН.</u>	22
<u>МЕТОДИКА ТА КОМП'ЮТЕРНА ТЕХНОЛОГІЯ РОЗВ'ЯЗАННЯ ФАХОВОЇ ЗАДАЧІ З СІМЕЙНОГО ПРАВА ЗАСОБАМИ ІПС "ЛІГА:ЗАКОН"</u>	26
<u>1. Постановка професійного завдання та алгоритм його розв'язання (предмет "сімейне право")</u>	26
<u>2. Методика та технологія розв'язання задачі з сімейного права.</u>	27
<u>ПАКЕТ ВИХІДНИХ ДОКУМЕНТІВ</u>	63
<u>1.Пакет документів за результатами проміжних пошукових операцій</u>	63
<u>2. Відповідь на фахову задачу з сімейного права</u>	86
<u>3.Активний шаблон Проекту позовної заяви про розірвання шлюбу.</u>	88
<u>ВАРІАНТИ ГРУПОВИХ ПРОФІЛЬНО-ОРІЄНТОВАНИЇ ЗАВДАНЬ</u>	89
<u>ЛІТЕРАТУРА</u>	97

АНОТАЦІЯ.

ВСТУП

Одним з основних напрямків застосування інформаційно-комунікаційних технологій у юридичній практиці є використання універсальних і спеціалізованих інформаційно-пошукових систем (ІПС). Як свідчить практика, такого роду системи є ефективним інструментом для пошукової та дослідницької роботи, підготовки різноманітних довідок та документів з широкого кола правових питань. При цьому, нерідко ІПС є найбільш доступним, достовірним та ефективним інформаційним джерелом, оскільки дозволяють оперативне внесення найновіших змін до змісту чинних правових документів відповідно до їх змін законодавчими органами. У розумінні сказаного друковані джерела масової та спеціалізованої інформації мають найнижчу інформаційну оперативність і створюють певні незручності у користуванні нормативними документами, оскільки кожна редакція чинного документу містить тільки той текст, що змінено, без наведення його повної остаточної редакції.

Для успішного вирішення певної юридичної проблеми необхідно опанувати мову запитів ІПС та досконало знати прийняту структуру чинних правових документів. Це дозволить різнобічно, комплексно розглянути розв'язувану задачу чи ситуацію, яка оцінюється.

Правова інформація значною мірою відрізняється від звичайної високим ступенем структурованості. Юридичну інформацію прийнято класифікувати за такими основними ознаками:

- *за типом документа;*
- *за видавцем;*
- *за датою прийняття закону чи нормативно-правового акту;*
- *за датою набуття чинності;*
- *за номерами документа;*
- *за ключовими словами.*

Під час проведення занять щодо навчання студентів-правознавців використанню ІПС для розв'язання професійних задач застосовується така методика. Процес пошуку необхідної інформації умовно поділяється на кілька взаємопов'язаних етапів відповідно до виду (групи, галузі права) опрацьовуваної юридичної інформації. Кожна з таких груп визначається власною технологією практичної реалізації поставленої проблеми (задачі) та має уніфіковані алгоритми пошуку. Покажемо узагальнене формулювання деяких найпоширеніших задач.

1. Знайти за допомогою наявної ІПС конкретний законодавчий акт. Методика розв'язання поставленого завдання полягає у визначенні і введенні до відповідних полів (вікон), наприклад, у вікні "Запит на пошук" ІПС "Ліга:Закон", необхідного мінімуму реквізитів "ВИД" та "СЛОВА З НАЗВИ".

2. Зайти певні статті, пункти тощо, що містяться у законодавчому акті і повинні бути застосовані до конкретного випадку (в межах завдання, сформульованого у задачі з фахової дисципліни – кримінального права чи

процесу; цивільного права чи процесу; господарського права; адміністративного права тощо).

Для виконання такого виду завдання студенти повинні освоїти попередню методику і затим у відкритому (знайденому) документі задати пошук "КЛЮЧОВИХ СЛІВ У ДОКУМЕНТІ". В результаті цього у тексті закону по чергово виокремлюються статті, в яких зустрічаються задані ключові слова. Після аналізу змісту виділених фрагментів закону надається можливість формування вихідного (підсумкового) документа.

3. Знайти сукупність законодавчих актів, до яких включено законні та підзаконні нормативні акти, з їхнім відбором, сортуванням та пошуком у межах конкретного акту, конкретної глави, розділу з наступним опрацюванням, форматуванням та друкуванням відібраних матеріалів. У вікні "Запит на пошук", активна закладка "Пошук за реквізитами" (наприклад, "ЛІГА:ЗАКОН") задається пошук інформації виключно за визначеними ключовими словами. У результаті такого пошуку відбираються всі постанови, закони, інструкції, укази і т.д., у назві яких зустрічаються вказані ключові слова. По чергове відкриття цих документів та використання гіперпосилань у самих документах дає можливість виконати поставлене завдання. Виконання розгляданого завдання має характер творчої пошукової роботи і базується на попередньо освоєних методиках.

Приклад. Для того, щоб скласти та оформити **Договір лізингу** студентіві на практичному занятті необхідно:

- 1) знайти закони та підзаконні нормативні акти, які регулюють правовідносини у цій сфері;
- 2) знайти типові форми договору (якщо такі існують) та зразки договорів;
- 3) знайти прецеденти з судової практики;
- 4) розглянути судову практику з цього питання;
- 5) знайти інформацію довідкового характеру (юридичні консультації, приклади оформлення та застосування) у доступних інформаційних ресурсах.

Студент повинен мати стійкі навички опрацювання знайдених матеріалів у середовищі текстового редактора. При цьому він повинен вміти застосувати професійні знання та вміння, а саме, побудувати правильну логічну структуру вихідного документу та визначити послідовність розміщення в ньому знайдених матеріалів з обов'язковим посиланням на відповідні статті чинних законодавчих актів про лізинг, бланк (шаблон) типового договору лізингу, коментар пояснення до його укладання та процедури підписання.

У результаті виконання такої роботи студент складає власний проект Договору лізингу, роздруковує цей договір та відповідні норми права й підзаконні нормативні акти (фрагменти з них), а також типові договори та зразки договорів, пояснення до процедури складання та підписання з посиланнями на нормативні акти та практику.

Практичні завдання розробляються викладачами профілюючих фахових кафедр спільно з викладачами інформатики. При цьому досягаються дві взаємопов'язані педагогічні цілі: підвищується рівень професійної підготовки з певної галузі права та закріплюються і вдосконалюються навички застосування інформаційно-комунікаційних технологій. При цьому підвищується ефективність навчально-виховного процесу, зокрема, навчання має явно виражену практичну

спрямованість, на практиці реалізується діяльнісний підхід та відбувається індивідуалізація і диференціація навчання.

ЗМІСТ ТА ЗАВДАННЯ ПРАКТИКУМУ:

Цей практикум із застосування інформаційно-комунікаційних технологій у практичній діяльності юристів покладено в основу проведення Першої технологічної практики студентів спеціальності "Правознавство", яка проводиться наприкінці другого року навчання і має загальний обсяг 54 години.

Метою практикуму є формування теоретичної бази знань студентів з основ використання універсальних і спеціальних інформаційно-комунікаційних технологій у практичній діяльності юристів з різних галузей права та формування практичних навичок використання засобів ІКТ для розв'язання широкого кола задач повсякденної юридичної практики, розвиток інформаційної культури особистості.

Мета практикуму досягається через практичне оволодіння студентами навичками роботи з основами сучасних технологій розв'язування задач юридичної практики за допомогою комп'ютера, починаючи від постановки і формалізації задачі до оформлення вихідної документації. Основним програмним інструментарієм задіяно пакет програм MS Office та інформаційно-пошукову систему "ЛІГА:ЗАКОН".

Формами проведення занять з практикуму є лекції, практичні та лабораторні роботи, групова проектна діяльність, індивідуальні консультації, самостійна робота та груповий захист проекту.

У процесі проведення практикуму студенти повинні вирішити такі завдання:

- ◆ визначити характеристику задач юридичної практики з конкретних галузей права та можливості застосування інформаційно-комунікаційних технологій (інформаційно-пошукових систем) у процесі їх вирішення;
- ◆ визначити склад та функціональне призначення пакету програм MS Office для розв'язання задач юридичного профілю;
- ◆ застосувати уніфіковані технології застосування програм MS Office;
- ◆ здійснити постановку узагальненої професійно-спрямованої задачі;
- ◆ формалізувати пошукові дії, операції і прийоми із застосуванням спеціалізованих інструментальних програмних засобів;
- ◆ розробити та покроково деталізувати сценарій добору, систематизації та опрацювання нормативної інформації у середовищі інформаційно-пошукової системи "ЛІГА: ЗАКОН";
- ◆ визначити структури та змістове наповнення пакету вихідних документів;
- ◆ навчитися технології застосування спеціалізованої інформаційно-пошукової системи "ЛІГА: ЗАКОН" (цілеспрямований структурований пошук, отримання, опрацювання, зберігання потрібної інформації – фронтальне відпрацювання за певним прикладом);
- ◆ здійснити пошук, відбір та опрацювання чинної нормативної (законодавчої) інформації (засобами спеціалізованої інформаційно-пошукової системи "ЛІГА: ЗАКОН") за індивідуально-груповими завданнями;

- ◆ оформити пакет вихідної документації:
 - текстові фрагменти чинних нормативних документів (законодавчих актів);
 - пошук серед наявних шаблонів юридичних документів шаблона відповідно до розв'язуваної задачі;
 - створення проекту узагальненого вихідного правового документу за обраним шаблоном;
 - розробка активного шаблону за створеним правовим документом;
 - апробація та доопрацювання активного шаблону заданого правового документу і створення на його основі проекту узагальненого вихідного правового документу;
 - створення гіпертекстової комп'ютерної презентації покрокової візуалізації опрацьованої комп'ютерної технології підготовки тематичного правового документу.

РОБОЧИЙ ПЛАН ПРОВЕДЕННЯ ЮРИДИЧНОГО ПРАКТИКУМУ

I. ЛЕКЦІЇ.

№	Тема лекції	К-ТЬ ГОДИН
1	Загальні норми та правила створення і оформлення юридичної документації.	2
2	Технологія пошуку інформації в мережі Інтернет.	2
3	Застосування правових інформаційно-пошукових систем.	2
4	Комп'ютерні технології розробки та оформлення юридичної документації: <ul style="list-style-type: none">◆ шаблон;◆ документ за шаблоном;◆ активні шаблони.	3
5	Комп'ютерна презентація.	1
	Всього	10

II. ЛАБОРАТОРНО-ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ.

№	Тема практичного заняття	К-ТЬ ГОДИН
1	Ознайомлення з прикладом розв'язання юридичної задачі (пакедом документів та презентацією).	2
2	Робота у мережі Інтернет по пошуку правової інформації	6
3	Ознайомлення з оболонкою та інтерфейсом інформаційно-пошукової системи "ЛІГА:ЗАКОН".	2
4	Формалізація пошукових операцій.	4
5	Розв'язання індивідуального завдання із застосування інформаційно-пошукової системи "ЛІГА:ЗАКОН".	14
6	Створення та оформлення документів.	6
7	Створення комп'ютерної презентації.	4
8	Захист творчої роботи.	4
9	Резерв навчального часу	2
	Всього	44

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ІПС "ЛІГА:ЗАКОН"

Кожного місяця в Україні приймається понад 1000 нормативних документів. Можливість своєчасного отримання правової і ділової інформації є необхідною передумовою успішного розвитку і функціонування підприємств і організацій будь-якої форми власності.

Автоматизація опрацювання, зберігання, пошуку і передачі правової і ділової інформації створює принципово нову якість усього ділового життя.

У 1991 році перші користувачі оцінили переваги унікальної технології, а сьогодні торгова марка "ЛІГА:ЗАКОН" добре відома не тільки в Україні. Наймогутніші інформаційні ресурси Центру "ЛІГА" і приєднання до Всеукраїнської мережі поширення правової інформації "ЛІГА:ЗАКОН" надають користувачам можливість безпомилково орієнтуватися у величезному і бурхливому морі правової і ділової інформації.

Постійними інформаційними партнерами ІПС "ЛІГА:ЗАКОН" є Адміністрація Президента України, Кабінет Міністрів, Міністерство юстиції, Державна податкова адміністрація, Державна митна служба, міністерства і відомства України, що ведуть аудиторські та консалтингові фірми світу, банки, спільні підприємства, а також підприємства й організації різноманітних форм власності.

ІПС "ЛІГА:ЗАКОН" дозволяє своєчасно одержувати правову і ділову інформацію, полегшує процес її сприйняття й аналізу, являє собою дієвий механізм інформаційно-правової підтримки прийняття необхідних рішень в області права й економіки.

Розробники ІПС "ЛІГА:ЗАКОН" під час створення інформаційно-пошукових довідкових систем і експлуатаційної документації орієнтувалися на осіб, які мають початкові навички роботи з персональним комп'ютером. Користувачеві не потрібні спеціальні комп'ютерні знання для того, щоб за допомогою системи ІПС "ЛІГА:ЗАКОН" вирішувати складні фахові задачі.

Система відрізняється високою швидкістю опрацювання даних, надійністю, невибагливістю до технічних ресурсів, здатністю вирішувати простими засобами виникаючі перед користувачами проблеми будь-якого рівня складності.

ІПС "ЛІГА:ЗАКОН" має двомовний (український і російський) інтерфейс і забезпечує:

- швидкий контекстний пошук документів за 24 реквізитами та 14 тематичними класифікаторами;
- дайджест ділової преси з коментарями спеціалістів;
- систематизовані тематичні добірки документів з питань бухгалтерського обліку, оподаткування і господарської діяльності;
- механізм "Особисті і Корпоративні портфелі" для аналітичного опрацювання інформації;
- "Бюро новин" для отримання ділової інформації в режимі реального часу;
- доповнення баз даних новими документами за вибором користувача і можливість встановлення зв'язків між документами,
- створення текстів документів у форматі MS Word з можливістю автоматичного перекладу російською мовою у фоновому режимі.

Все зазначене, а також фахова подача систематизованої й обробленої інформації, зручність і продуманість інтерфейсу, великі додаткові і сервісні можливості, реалізована архітектура типу "КЛІЄНТ-СЕРВЕР" та надання користувачам можливості створення власних додаткових баз даних довільної структури й обміну інформацією з цих баз даних у розподілених корпоративних мережах – ось далеко не повний перелік характеристик родини ІПС "ЛІГА:ЗАКОН".

Системи "ЛІГА:ЗАКОН" складаються з окремих інформаційних баз даних, що містять правові документи, прийняті з моменту проголошення Україною незалежності, а також ретроспективні правові документи, що діють до нашого часу або мають певний історичний інтерес. Крім цього, системи містять додаткову довідкову інформацію, що стосується практично всіх аспектів ділового життя суспільства, а також моніторинг щоденної інформації.

База даних "**Загальне законодавство**" містить документи, прийняті:

- вищими органами державної влади України (Верховною Радою України з 1990 р., Президентом України з 1991 р., Кабінетом Міністрів України з 1991 р.);
- міністерствами й іншими органами державної виконавчої влади, зареєстровані в Міністерстві юстиції України з 1 січня 1993 р.;
- законодавчими та виконавчими органами влади СРСР і УРСР, які чинні дотепер.

База даних "**Податки в Україні**" містить такі документи:

- роз'яснення, листи, накази й інструкції Державної податкової адміністрації України;
- постанови, листи і телеграми Національного банку, Міністерства фінансів, інші документи фінансового права, які не реєструються в Міністерстві юстиції України;
- документи фінансового права, прийняті вищими органами державної влади, а також прийняті міністерствами і відомствами та зареєстровані в Міністерстві юстиції України;

База даних "**Кодекси**" містить у собі всі чинні кодекси України в контрольному стані.

База даних "**Різне**" містить документи про кадрові перестановки, нагородженнях, перейменуваннях, зміні меж населених пунктів і територіальних одиниць.

База даних "**Міжнародні угоди**" включає чинні в Україні міжнародні угоди, договори, конвенції та інші документи міжнародного права, починаючи з 1868 р.

База даних "**Митне право**" містить нормативні документи вищих органів державної влади, Державної митної служби України, інших органів виконавчої влади з питань митного контролю і регулювання.

База даних "**ЛІГА:Столиця**" включає нормативні документи, що регламентують правові і соціальні аспекти життя столиці України міста Києва.

База даних "**ЛІГА:Регіони**" включає нормативні документи, що визначають правове поле життя і діяльності областей України, а також АР Крим.

База даних "**Консультації+Дайджест**" огляд ділової преси з питань оподаткування, бухгалтерського обліку і підприємницької діяльності, що містить також коментар спеціалістів.

База даних **"Законопроекти і коментар"** містить проекти Законів і постанов Верховної ради України з коментарями аналітиків і надає можливість ознайомлення з хронологією їхнього розгляду у ВР України.

База даних **"Термінологічний словник"** містить терміни і поняття, що зустрічаються в нормативно-правових актах, із можливістю виходу на терміни, які цікавлять користувача, безпосередньо з тексту документа.

База даних **"Довідники"** містить у собі державні класифікатори, плани рахунків, ставки зборів, тарифи, а також курси валют, індекси інфляції, ставки НБУ тощо.

База даних **"Типові договори і форми"** містить систематизовані посилання на нормативні документи, якими затверджено різноманітні типові статuti, договори, форми тощо, а також зразки цивільно-правових договорів і процесуальних документів (у форматі WORD).

База даних **"Моніторинг законодавства"** включає анотації спеціалістів Центру "ЛІГА" до нових документів, що надходять у базу.

База даних **"Бюро новин"** надає користувачу постійний рядок новин ділової інформації в режимі реального часу.

Система "ЛІГА:ЗАКОН" складається з програмної оболонки, що забезпечує швидкий і надійний пошук документів, і інформаційного ядра баз даних із текстами нормативних, довідкових і інших документів.

ІПС дозволяє розв'язувати такі задачі:

- 1) організація різних видів пошуку документів і довідкової інформації;
 - **за реквізитами документів**, виду, назві, номеру, даті або періоду прийняття, статусу, органу видавцю документа, ключовим словам, даті або номеру реєстрації документа в Міністерстві юстиції, даним Єдиного державного реєстру тощо;
 - **за контекстом** – наявності конкретних слів або словосполучень в текстах документів,
 - **за Динамічним НАВІГАТОРОМ;**
 - **за тематичними напрямками;**
 - **за новими надходженнями;**
 - **за допомогою ПУТІВНИКА;**
 - **за опублікуванням в офіційних виданнях;**
 - **за опублікуванням в періодичній пресі;**
 - **за допомогою спеціалізованого процесора** – зручного засобу швидкого отримання відомостей про документи у вигляді анотацій, які характеризують їх зміст;
 - **за допомогою БД "Консультації";**
 - **за термінологічним словником;**
 - **за допомогою ДОВІДНИКІВ;**
 - **за типовими договорами і формами;**
 - **за допомогою БД "Законопроекти і коментарі";**
 - **за додатковими видами пошуку.**
- 2) забезпечення ряду функцій для аналітичної роботи користувача, а саме:
 - створення і ведення власних добірок документів (або рубрикаторів) із

необхідними коментарями ("Власні та Корпоративні Портфелі");

- установлення характерних позначок у текстах документів (закладок) і створення власних коментарів до них;

- демонстрація двосторонніх зв'язків між документами за допомогою гіпертекстових посилань,

- створення власних оглядів і роботу з текстами документів у редакторі MS Word;

- надання можливості роботи з оглядом економічної преси з питань оподаткування, бухгалтерського обліку і підприємницької діяльності з наданням коментарів спеціалістів;

- надання різноманітної довідкової інформації.

3) надання можливості підготовки статистичних довідок-звітів з будь-якого тематичного напрямку і на будь-якому часовому інтервалі;

4) автоматичне приймання щоденних нових надходжень до баз даних користувачів і відслідковує їхню повноту;

5) містить механізми контролю і підтримки цілісності БД користувача;

6) підтримує тексти в контрольному стані, зберігаючи історію зміни і доопрацювання документів;

7) динамічно генерує редакцію тексту документу за заданою датою;

8) надає можливість роботи з українсько-російською версією системи російський інтерфейс, пошук за російськими реквізитами із поданням текстів російською мовою за допомогою вбудованого автоматичного українсько-російського перекладача;

9) дозволяє інтегрувати в систему документи користувача;

10) забезпечує користувачеві можливість створювати і супроводжувати власні бази даних.

МЕТОДИКА ВИРІШЕННЯ КОМПЛЕКСНОЇ ЮРИДИЧНОЇ ЗАДАЧІ

1. Основні технологічні прийоми роботи у середовищі ІПС

Ефективна робота з інформаційно-пошуковою системою ЛІГА:ЗАКОН вимагає наявності певного досвіду роботи з сучасними програмними продуктами в середовищі Microsoft Windows. Зокрема, це стосується вміння користуватися основним засобом інтерфейсу з програмами маніпулятором "миша", тобто користувач повинен мати стійкі навички керування роботою комп'ютерних програм за допомогою миші, а саме, вміти вибирати об'єкти (поодинокі, групові та вибірккові) і цілеспрямовано виконувати над вибраними об'єктами певні дії (копіювати та переміщати файли, завантажувати на виконання додатки, працювати з вікнами додатків, редагувати документи тощо)

ПОЯСНЕННЯ!

Вираз *"навести курсор"* на об'єкт (піктограму, кнопку, підпис тощо) означає перемістити мишку таким чином, щоб курсор на екрані персонального комп'ютера опинився на полі об'єкту.

В залежності від режимів роботи комп'ютера курсор має різне графічне подання:

- Очікування дії

- Режим редагування

- Виконання дії

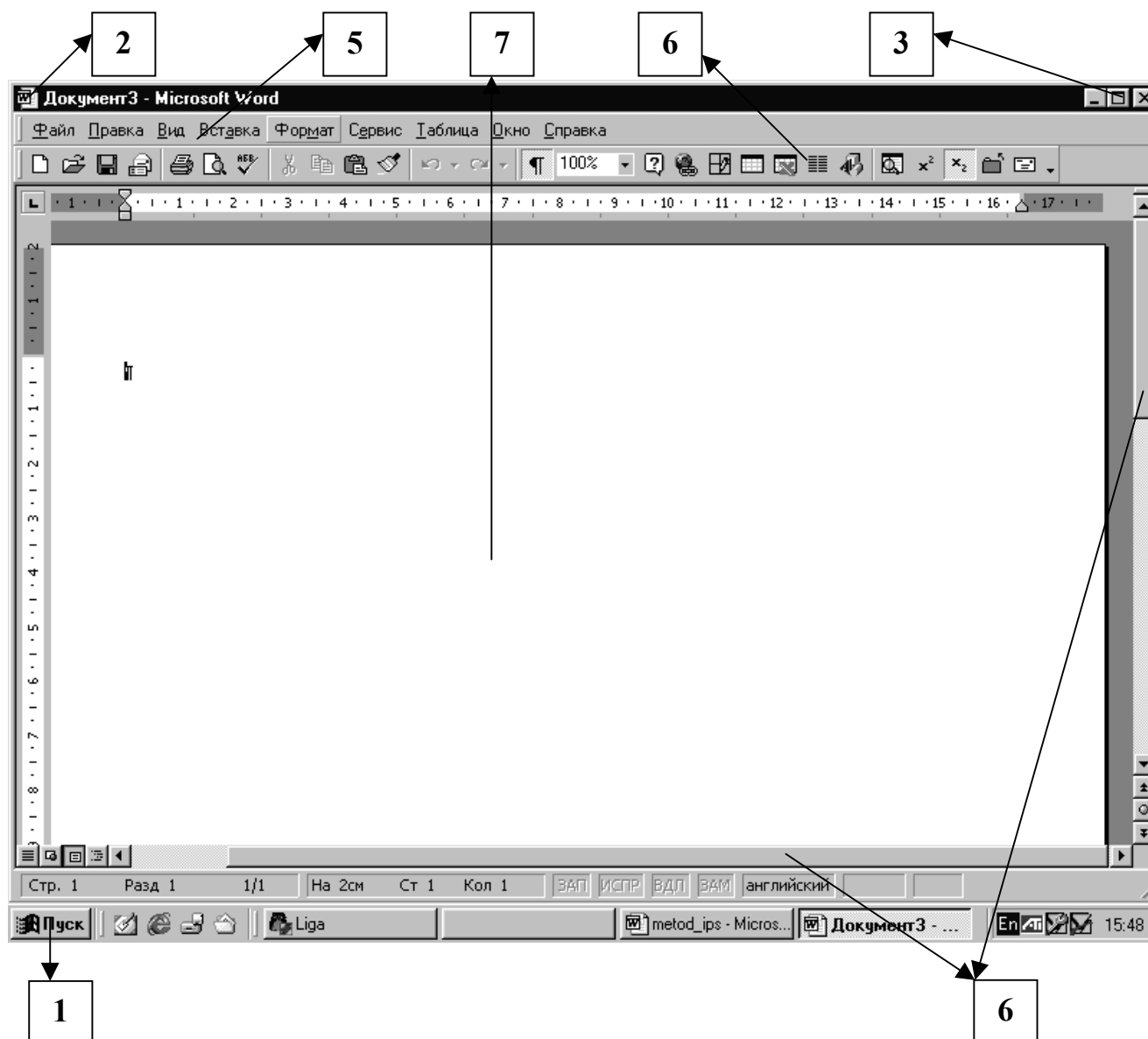
- Гіперпосилання

Вибрати об'єкт означає навести курсор на об'єкт і клікнути лівою клав'яшею миші. Виконати дію над об'єктом (завантажити програму на виконання, завантажити текст у редактор тощо) означає навести курсор на поле об'єкту та двічі клікнути лівою клав'яшею миші.

При використанні лівої клавiшi мишi iнколи реакцiя комп'ютера на задану дiю є неоднозначною. У таких випадках для пiдтвердження потрібної дiї доречно користуватися правою клавiшею мишi. Пiсля наведення курсору на об'єкт i одинарного кліка правою клавiшею з'являється контекстне меню, у якому слiд вказати виконувану дiю.

Деякі об'єкти на екрані комп'ютера можна переміщувати з місця на місце без зміни розмірів та форми, або ж змінювати їх розміри.

Робота з усіма додатками у середовищі Windows оформляється у вікнах. Вікна мають стандартну структуру (рис.)

1. Кнопка системного меню:

2. Рядок заголовка:

3. кнопки:

- ✓ - Згорнути вікно
- ✓ - Змінити розміри вікна
- ✓ - Вивантажити додаток із пам'яті ПК

4. панель текстового меню;

5. панель кнопкового меню;

6. нижній та правий бігунки скролінгу;

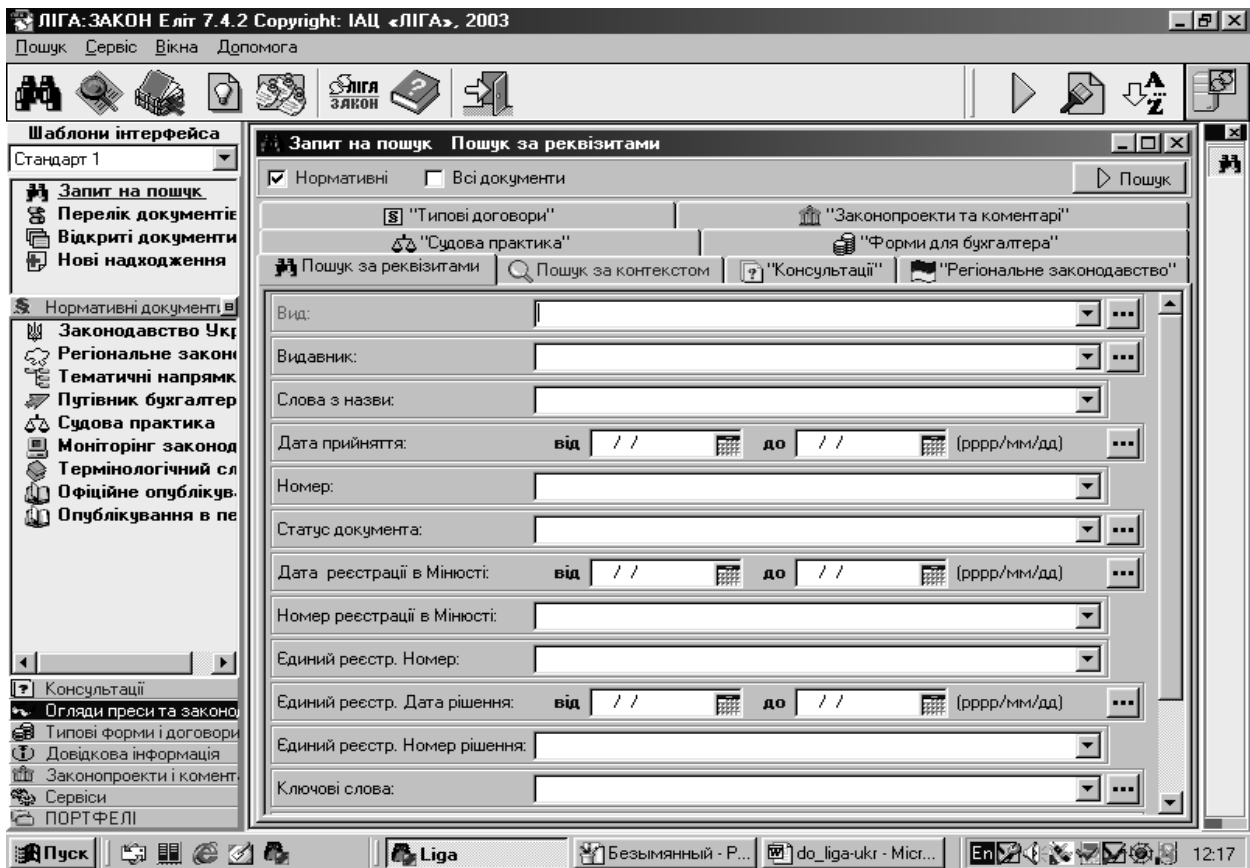
7. робоче поле.

Запуск інформаційно-пошукової системи ЛІГА:ЗАКОН виконується стандартним чином, зокрема через кнопку головного меню ПУСК, або з

використанням піктограми на Робочому столі.

На екрані монітора з'явиться робоче вікно системи ЛІГА:ЗАКОН.

Рис1. Робоче вікно системи

1. Робоче вікно системи

Робоче вікно системи ЛІГА:ЗАКОН складається з таких елементів:

- ✓ Основного Меню,
- ✓ Головної Панелі Інструментів,
- ✓ Додаткової Панелі Інструментів,
- ✓ Переліку Режимів Роботи,
- ✓ Робочого Стола.
- ✓

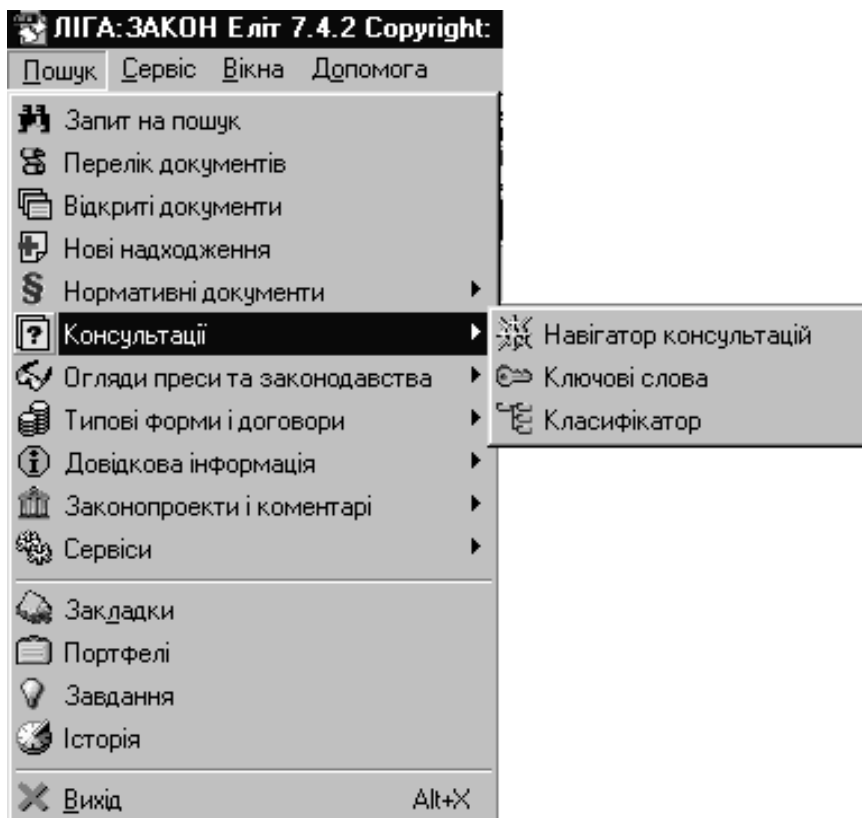
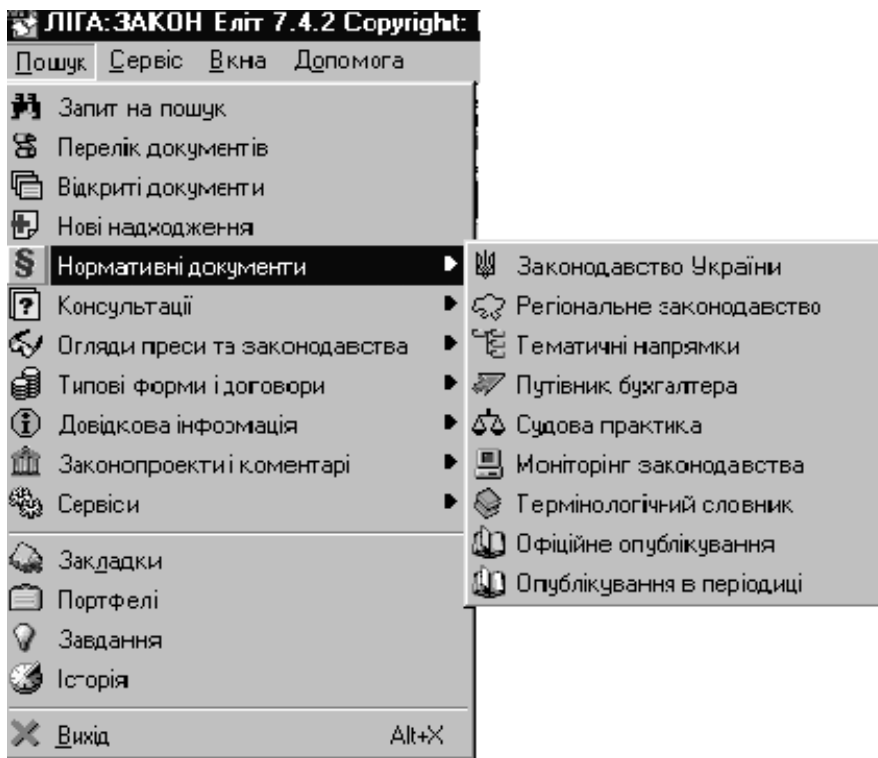
1.1. Основне меню.

Основне меню робочого вікна складається з пунктів:

- ✓ ПОШУК;
- ✓ ВВЕДЕННЯ СВОЇХ БАЗ ;
- ✓ СЕРВІС;
- ✓ ВІКНА;
- ✓ ДОПОМОГА.

Клік мишкою по одному з пунктів Основного Меню, відкриває в окремому вікні зміст цього пункта та основних підпунктів. (рис.2).

Рис.2 Зміст пункту меню ПОШУК

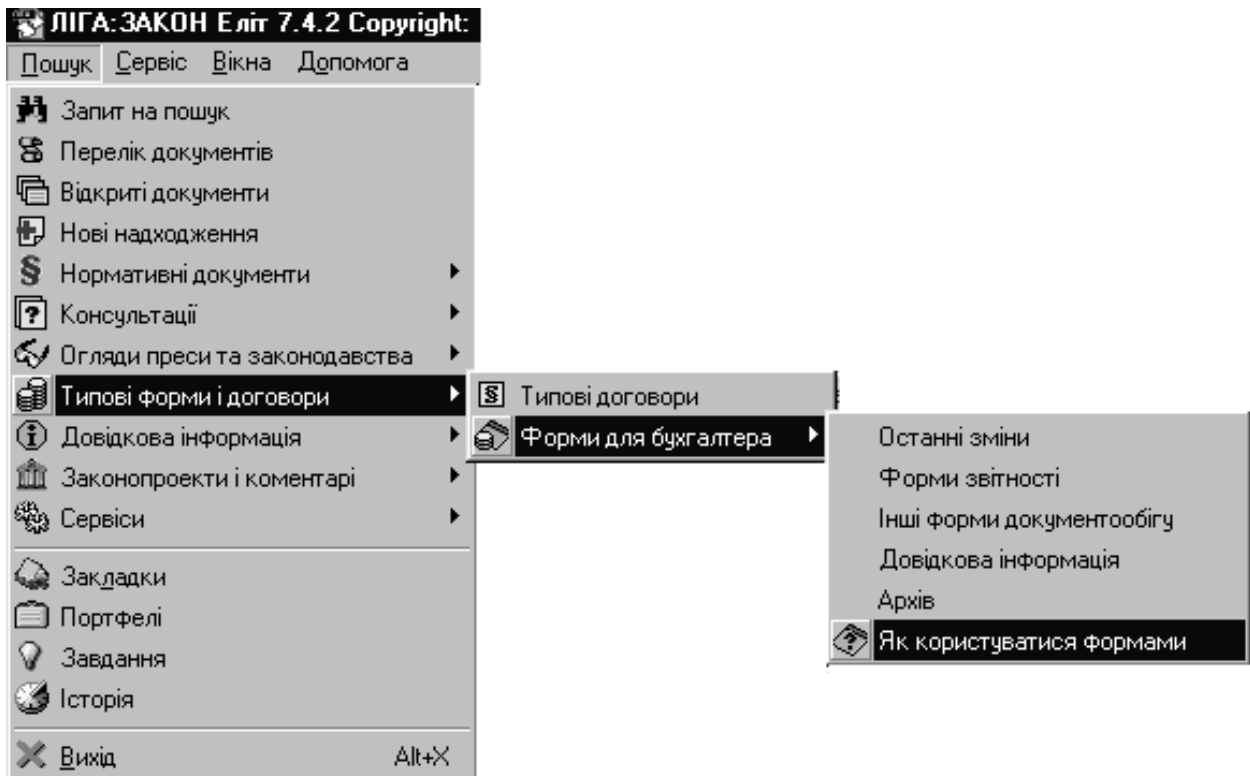

рис. Зміст пункту СЕРВІС

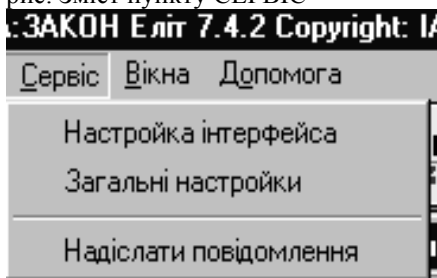

рис. Зміст пункту ВІКНА

рис. Зміст пункту ДОПОМОГА

Кожен підпункт Основного Меню робочого вікна є окремою командою, яку виконують, клікнувши по ньому лівою кнопкою мишки. У свою чергу, підпункти меню можуть містити вкладені підпункти.

1.2. Головна Панель Інструментів

Головна Панель Інструментів складається з набору кнопок з піктограмами, що залишаються незмінним під час будь-якого режиму роботи із системою.

Кожна кнопка виконує визначену команду. Перелік кнопок Головної Панелі Інструментів і відповідних їм команд приведені в таблиці 1

Таб 1. Перелік кнопок головної панелі інструментів та відповідних їм команд

ВИГЛЯД КНОПКИ (ПІКТОГРАМИ)	КОМАНДА
	Запит на пошук документів
	Формування запиту на пошук документів по контексту
	Перелік закладок
	Референт
	Дошка об'яв
	Системи центру "Ліга"
	Опис програми
	Закінчити роботу

Наведення курсору та його затримка на піктограмі протягом кількох секунд дає можливість отримати *спливаючу підказку* про дію (команду), яку виконує відповідна кнопка

1.3. Додаткова Панель Інструментів

Додаткова Панель Інструментів розташована праворуч від Головної Панелі Інструментів і відділена від неї вертикальною рисою.

Зображення кнопок на Додатковій панелі динамічно змінюються в залежності від змісту Робочого Столу системи.

Для прикладу, при активному режимі "Запит на пошук" на Додатковій Панелі Інструментів присутні всього дві кнопки:

- ✓ кнопка **Пошук** виконує пошук інформації за сформованим запитом та видає список знайдених документів;
- ✓ кнопка **Очистити** вилучає введені раніше значення у всіх полях "Запиту на пошук".

ВИГЛЯД КНОПКИ (ПІКТОГРАМИ)	КОМАНДА
	Шукати
	Очистити

Після здійснення пошуку на Робочому Столі відображається список знайдених документів, а вид Додаткової Панелі Інструментів змінюється. Вид кнопок (піктограм) Додаткової панелі інструментів та відповідні команди наведені у таблиці 2.

Таблиця 2. Перелік кнопок додаткової панелі інструментів та відповідних їм команд

ВИД КНОПКИ (ПІКТОГРАМИ)	КОМАНДА
	Сортувати перелік за реквізитами
	Двовіконний режим роботи
	Динамічний НАВІГАТОР за переліком
	Зв'язки між документами
	Пошук слова у назвах документа
	Попередній перелік
	Наступний перелік

При роботі з відкритим документом функціональні можливості кнопок додаткової панелі інструментів змінюються, з'являються додаткові кнопки.

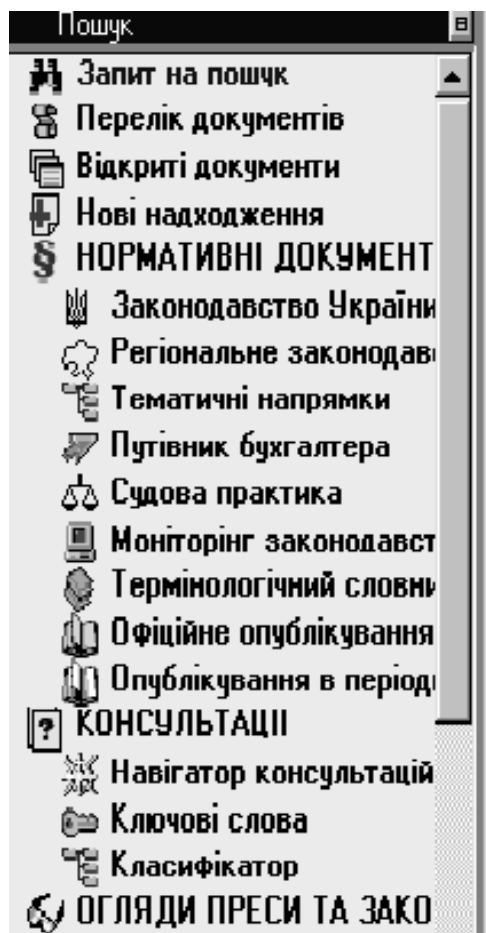
	Виклик структури документа
	Пошук цілого слова або його частини в тексті документа
	Виклик переліку створених користувачем закладок до документа
	Друк документа або його виділеної частини
	Експорт виділеного фрагмента документа у редактор WORD

	Виклик вікна з інформацією про документ
	Синхронний переклад тексту документа з української на російську мову

2. Перелік Режимів Роботи

Перелік Режимів Роботи складається з назв команд і відповідних цим командам піктограм (рис. 3). Цей перелік створений для зручності користувача та істотно полегшує й прискорює процес пошуку й обробки інформації в системі. Більшість з команд Переліку Режимів Роботи повторюють підпункти меню і виконують ту ж саму функцію, однак у переліку присутні специфічні команди. Назва поточного режиму роботи підкреслюється та зображується синім кольором. Для зміни режиму роботи необхідно встановити курсор на потрібну назву і клікнути лівою кнопкою миші.

Рис 3. Ліве вікно системи Перелік режимів роботи

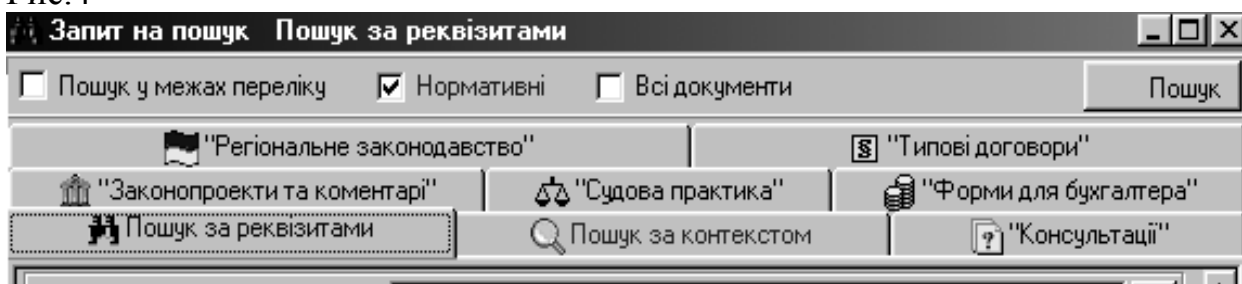
1.5. Робочий Стіл системи

Робочий Стіл системи - це основне вікно на екрані комп'ютера, в якому задаються умови пошуку документів, переглядається та опрацьовується потрібна інформацію.

У верхній частині Робочого Столу знаходяться *закладки системи (рис.4)*.

Перехід від однієї закладки до іншої здійснюється за допомогою лівої кнопки мишки. Кожна закладка дозволяє виконувати пошук по різних базах даних, здійснювати пошук по реквізитах чи контекстний пошук.

Рис.4

3. Налаштування параметрів та інтерфейс системи ЛІГА:ЗАКОН.

Налаштування інтерфейса системи ЛІГА:ЗАКОН включає:

- ✓ На лаштування загальних режимів роботи;
- ✓ Налаштування шрифтів;
- ✓ Налаштування мови інтерфейса системи;
- ✓ Налаштування “гарячих клавіш”;
- ✓ Налаштування робочого стола системи.

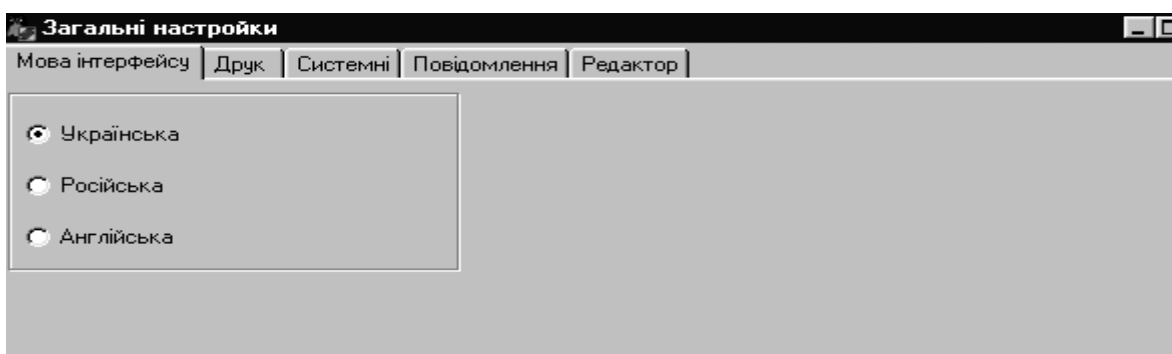
3.1. Загальні налаштування системи

Система дозволяє працювати в одному з трьох робочих мовах інтерфейсу: українському, російському чи англійському. Це означає, що при роботі в системі всі повідомлення, режими, пункти меню, підписи у вікнах, Довідники Значень для пошуку по реквізитах і т.д. будуть на обраній мові. Контекстний пошук при роботі в кожному із трьох інтерфейсів можна здійснювати на українській і

російській мові, оскільки документи в системі ЛІГА:ЗАКОН зберігаються мовою оригіналу.

Звичайно мова інтерфейсу встановлюється користувачем під час інсталяції системи. Для того, щоб змінити мову інтерфейсу, необхідно викликати підпункт "Мова інтерфейсу" пункту **Сервіс** Основного Меню системи. У вікні, що відкрилося, (рис.5) необхідно вибрати за назву бажаної мови і натиснути на кнопку **Вибрати** (у випадку відмови від вибору - на кнопку **Відмовлення**).

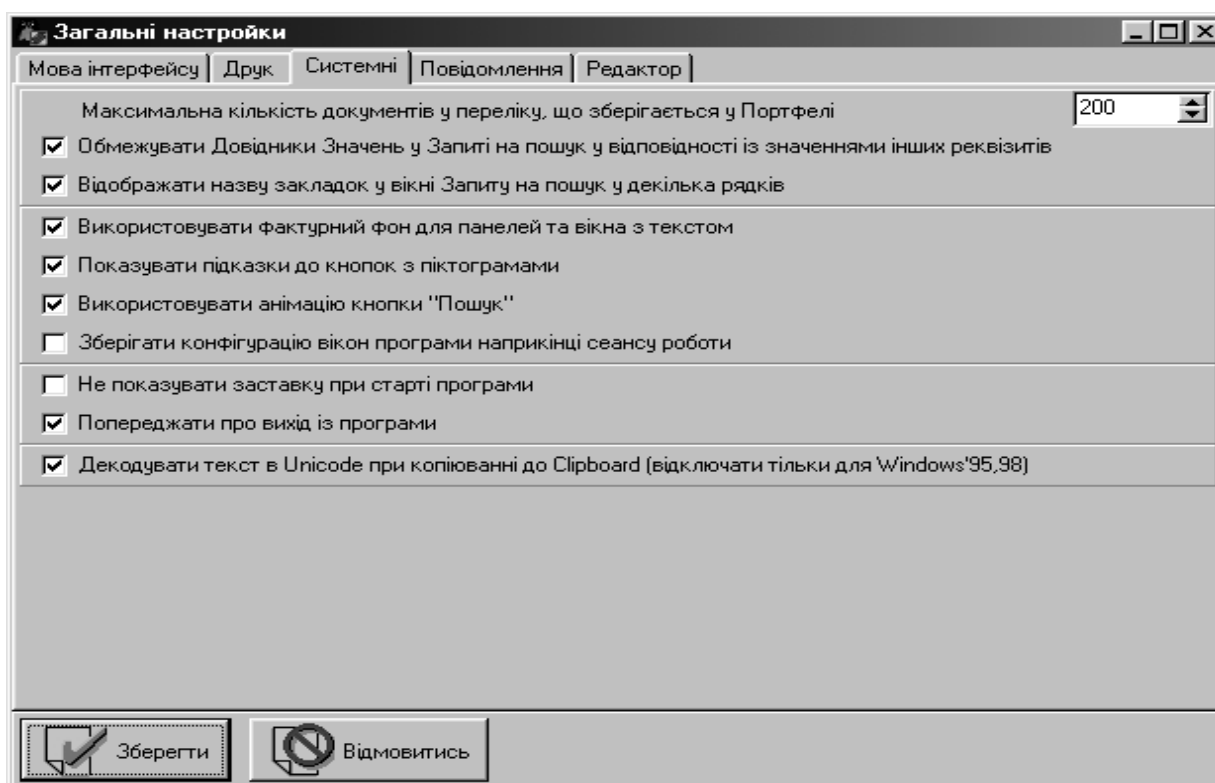
рис.5

3.2 Налаштування системи

У підпункті "Загальні налаштування" пункту **Сервіс** Основного Меню рекомендується встановити відмічені режими *рис.6*.

(Рис.6)

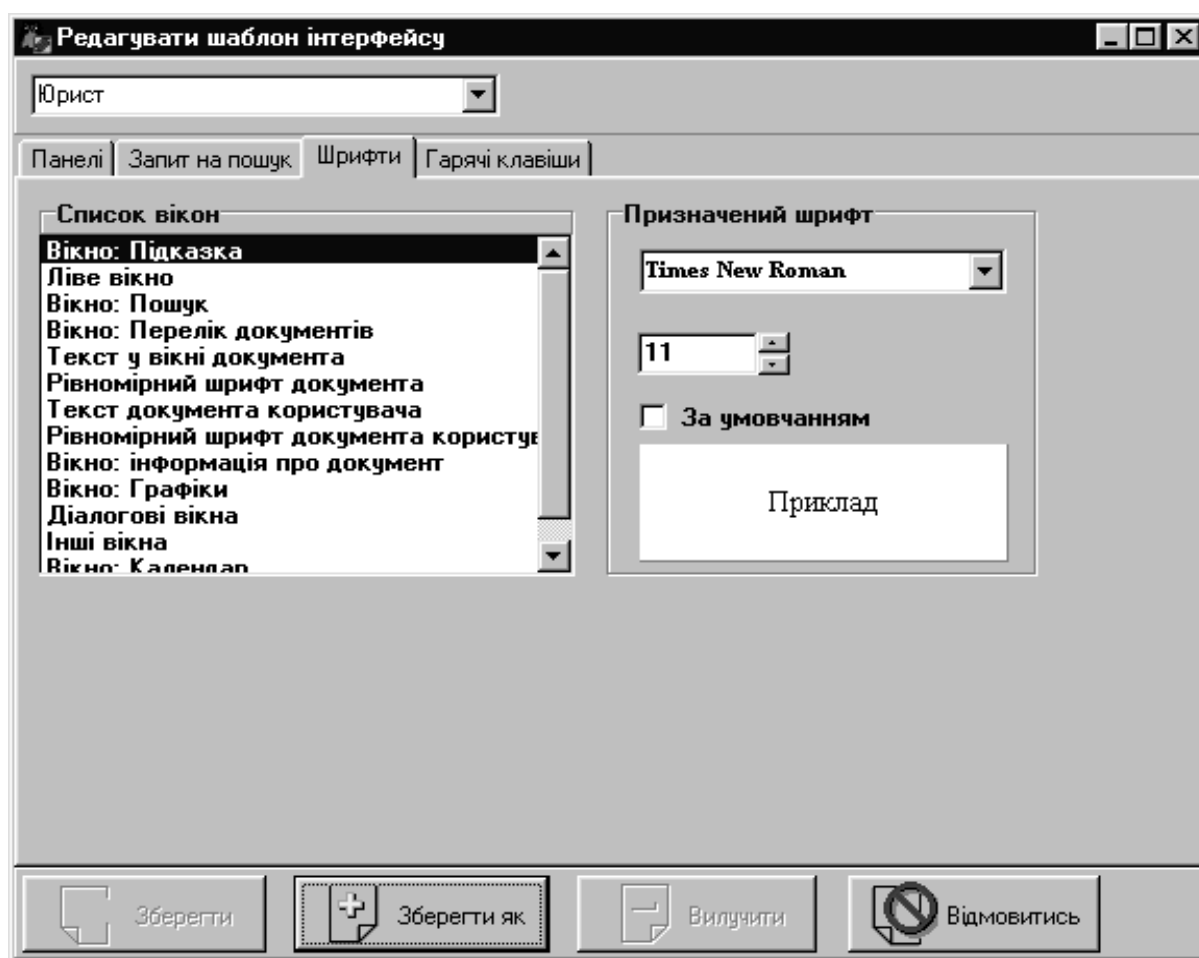
Підтвердження встановлених користувачем загальних налаштувань - кнопка **Зберегти**, відмовлення від зміни загальних налаштувань - кнопка **Відмовитись**.

3.3.Налаштування шрифтів

У системі ЛІГА:ЗАКОН існує можливість налаштувати шрифти майже у всіх вікнах інтерфейсу.

Для цього в Основному Меню системи необхідно вибрати пункт **Сервіс**, а потім - підпункт "Налаштування інтерфейсу" та підпункт "Шрифти". Система відкриє вікно з переліком вікон і елементів системи, (рис.7).

рис.7

Необхідно вибрати тип шрифту і налаштувати розміри букв і стиль написання та натиснути кнопку "Зберегти як".

Увага!

Для тексту документа у вікні на Робочому Столі ("Текст у вікні документа") рекомендується використовувати шрифт Times New Roman Суг 12. У цьому випадку гарантується правильне відображення форм і таблиць, що є в документах.

3.4. Налаштування робочого вікна системи

Крім загальних налаштувань системи, користувач має можливість змінити зовнішній вигляд робочого вікна, відключивши Перелік Режимів Роботи в Лівому вікні і (чи) Інструментальну панель з Головною та Додатковою Панелями Інструментів.

Ці зміни можна здійснюють за допомогою підпунктів меню "Панелі" та "Запит на пошук" у пункті **Сервіс** Основного Меню системи.

**МЕТОДИКА ТА КОМП'ЮТЕРНА ТЕХНОЛОГІЯ
РОЗВ'ЯЗАННЯ ФАХОВОЇ ЗАДАЧІ З СІМЕЙНОГО ПРАВА
ЗАСОБАМИ ІПС “ЛІГА:ЗАКОН”**

*1. Постановка професійного завдання та алгоритм його розв'язання
(предмет “сімейне право”)*

ПОСТАНОВКА ЗАДАЧІ

Громадянин Іванов І.І. звернувся до суду із заявою про оспорення батьківства своєї дитини – неповнолітнього шестирічного Іванова О.І. – від шлюбу з громадянкою Івановою К.О., у шлюбі з якою Іванов І.І. перебуває з 1996 року. Мотивом звернення до суду було, на думку Іванова І.І., встановлення факту подружньої зради та походження дитини від іншого чоловіка.

Громадянка Іванова К. О. звернулася до адвоката з проханням роз'яснити їй можливість розірвання шлюбу з Івановим І.І., поділу майна та стягнення аліментів з Іванова І.І. на користь неповнолітньої дитини.

ПИТАННЯ

1. Чи є правомірним звертання до суду громадянина Іванова І.І. з питання оспорення свого батьківства?
2. Чи можливо заявити зустрічний позов Івановою К.О.?
3. Чи звільняється Іванова К.О. від сплати державного мита?
4. При розв'язанні задачі необхідно звернутися до:
5. Кодексу про шлюб та сім'ю.
6. Цивільно-процесуального Кодексу України.
7. Декрету про державне мито.

ЗАВДАННЯ АДВОКАТОВІ

1. Дати відповідь на поставлені запитання:
 - a. щодо правомірності звертання до суду громадянина Іванова І.І.
 - b. чи можливо заявити зустрічний позов Івановою К.О. проти розірвання шлюбу, розподілу майна та стягнення аліментів на користь неповнолітньої дитини.
 - c. Чи звільняється Іванова К.О. від сплати державного мита.
2. Навести приклади судової практики по розв'язанню даної ситуації.
3. Скласти проект зустрічної позовної заяви від імені Іванової К.О.
4. Підготувати пакет документів, що роз'яснюють дану ситуацію згідно чинного законодавства.

2. Методика та технологія розв'язання задачі з сімейного права.

Завантажити комп'ютерну базу даних "ЛІГА:ЗАКОН", виконавши подвійний

клік по кнопці на робочому столі.

На екрані монітора відкривається основне робоче вікно системи (рис.8)

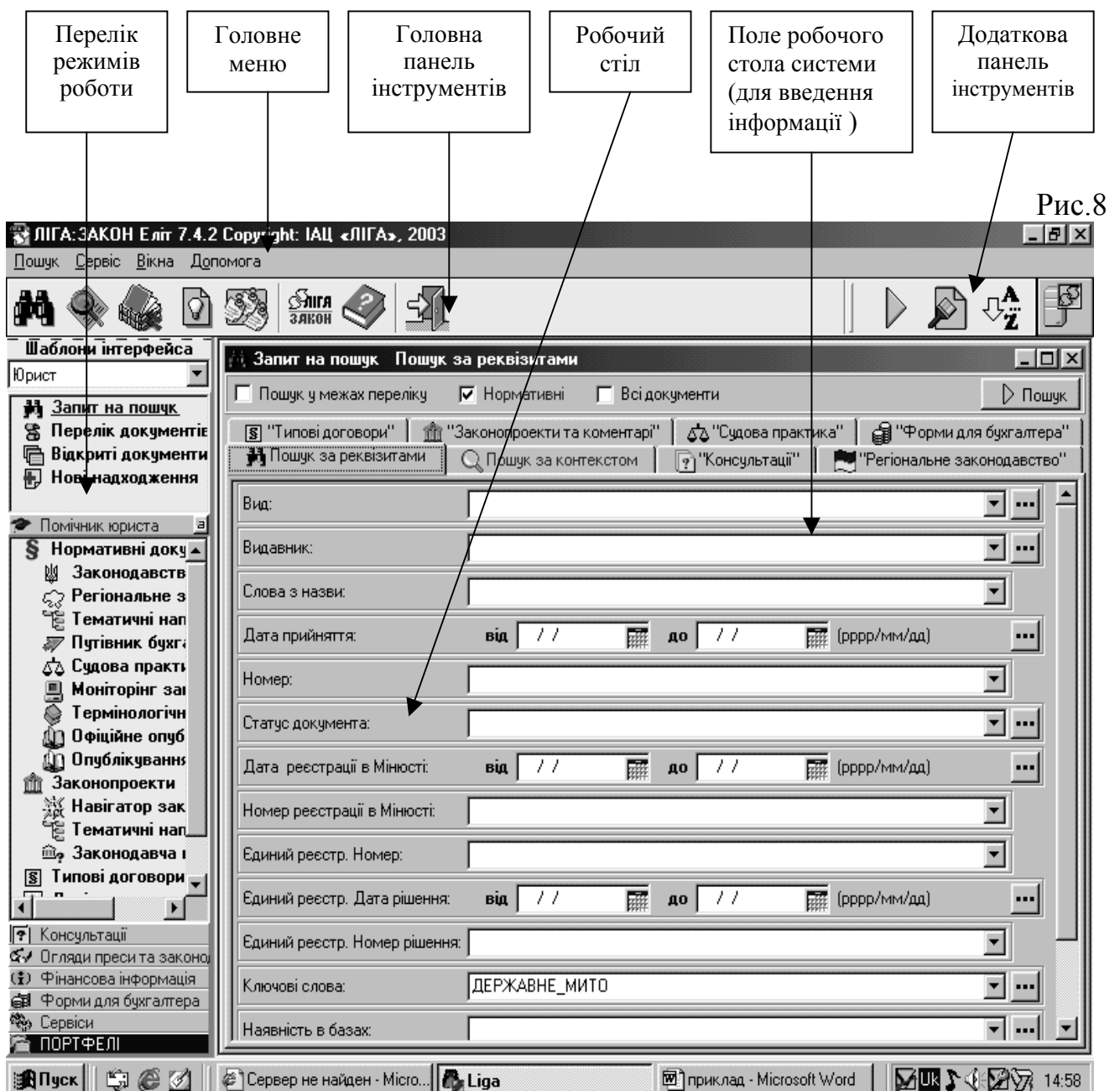

Рис.8

Будь-який документ, що відкривається при роботі з інформаційно-пошуковою системою відображається в окремому вікні.

Всі реквізити у вікні “ЗАПИТ НА ПОШУК” мають поля для введення значень. Перехід між полями здійснюється за допомогою кліка мишкою. Значення полів вводяться з клавіатури українською мовою.

Щоб вирішити поставлену задачу по суті, необхідно відповісти на всі поставлені питання та зробити посилання на закони та нормативні акти, що регламентують та пояснюють дану ситуацію згідно чинного законодавства.

Питання №1. Чи є правомірним звертання до суду громадянина Іванова О.І.

Щоб отримати відповідь на поставлене питання необхідно з'ясувати, як пояснює дану ситуацію основний закон, що регламентує правовідносини цією галузі права - Кодекс про шлюб та сім'ю.

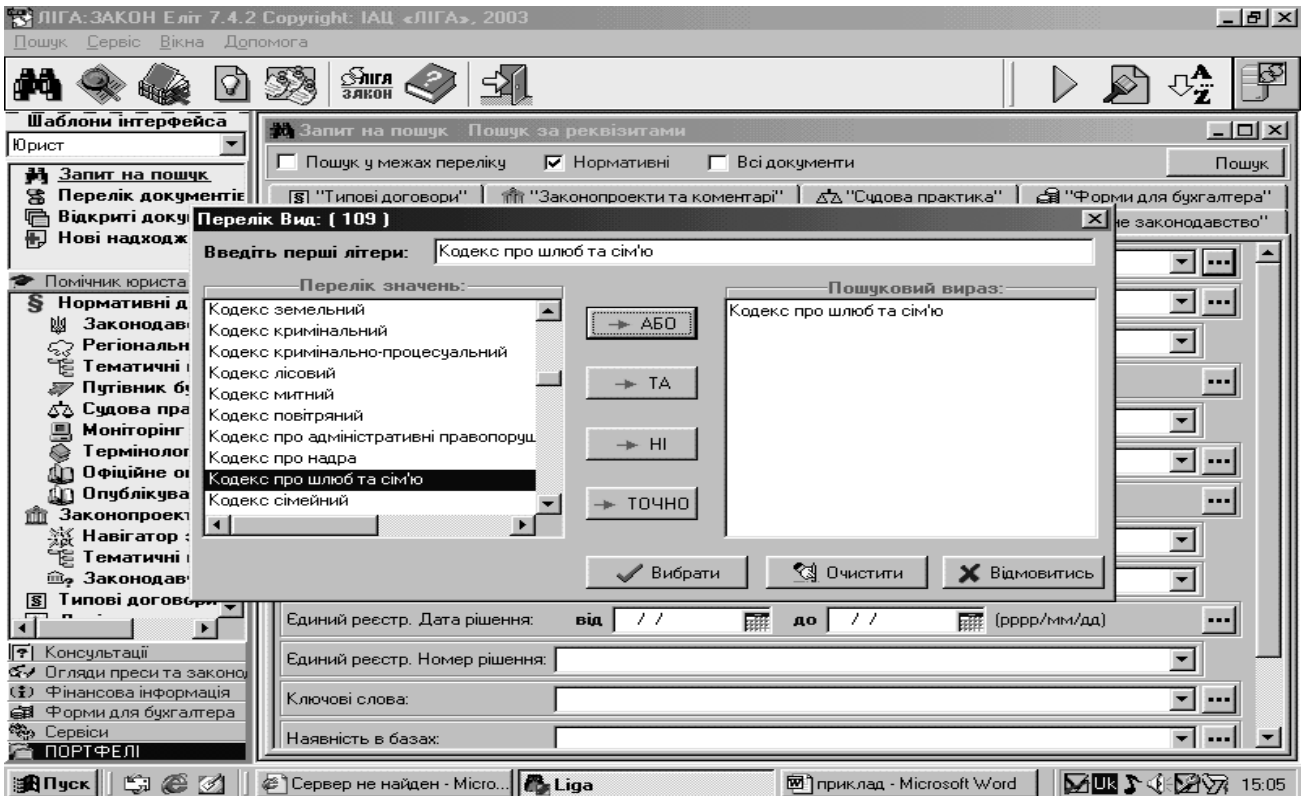
У вікні “ПОШУК ЗА РЕКВІЗИТАМИ” інформаційно-пошукової системи ЛПА:ЗАКОН необхідно у поле ВИД ввести текст “Кодекс про шлюб та сім'ю”.

Це можна зробити двома способами:

- Набрати з клавіатури;
- Скористатися кнопкою довідника значень

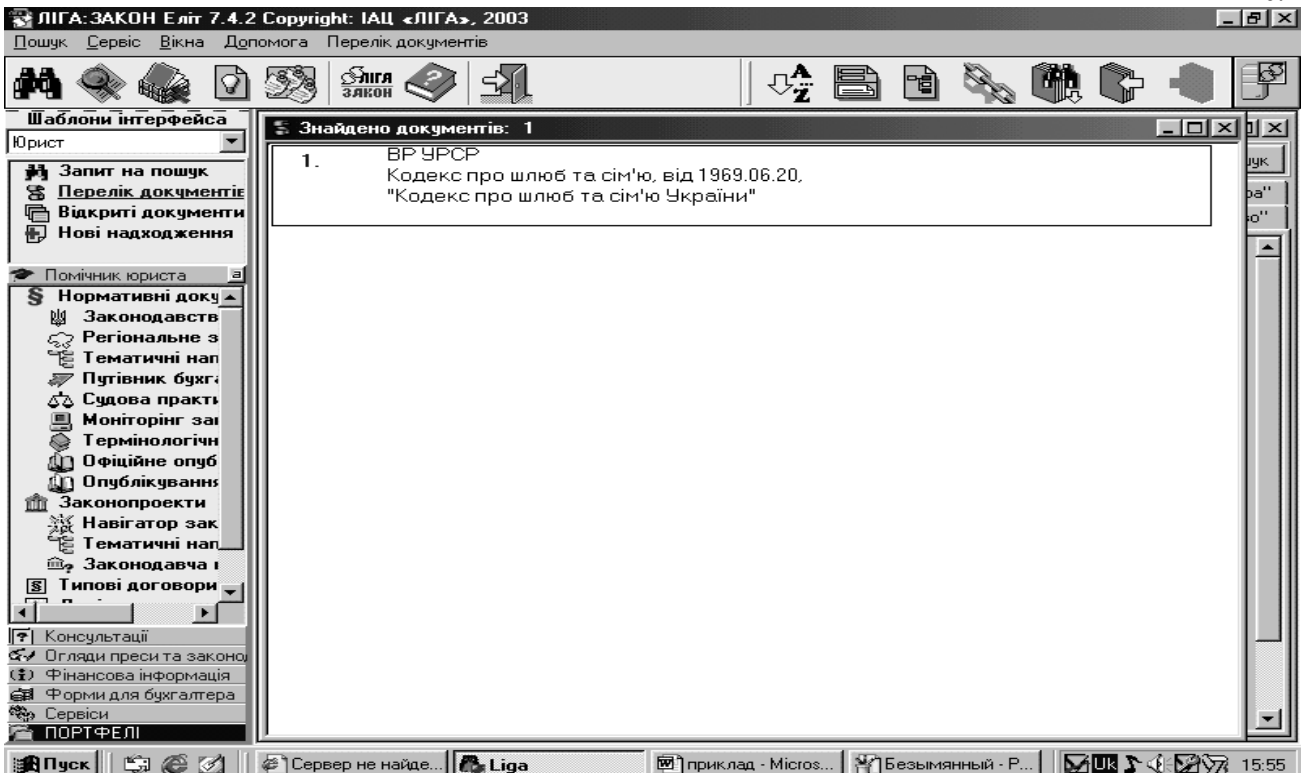
Клік по кнопці довідника значень поля ВИД, активізує нове вікно - “ПЕРЕЛІК. ВИД” (рис.9).

На лівій панелі даного вікна (“перелік значень”) приводиться список можливих значень реквізитів. Для швидкого і точного вставляння в поле ВИД необхідного значення можна набрати з клавіатури у полі для введення інформації перші букви ключового слова, або шукати потрібне значення, використовуючи бігунок скролінгу. Подвійний клік по вибраному значенню переносить це значення у праву частину відкритого вікна “пошуковий вираз”.

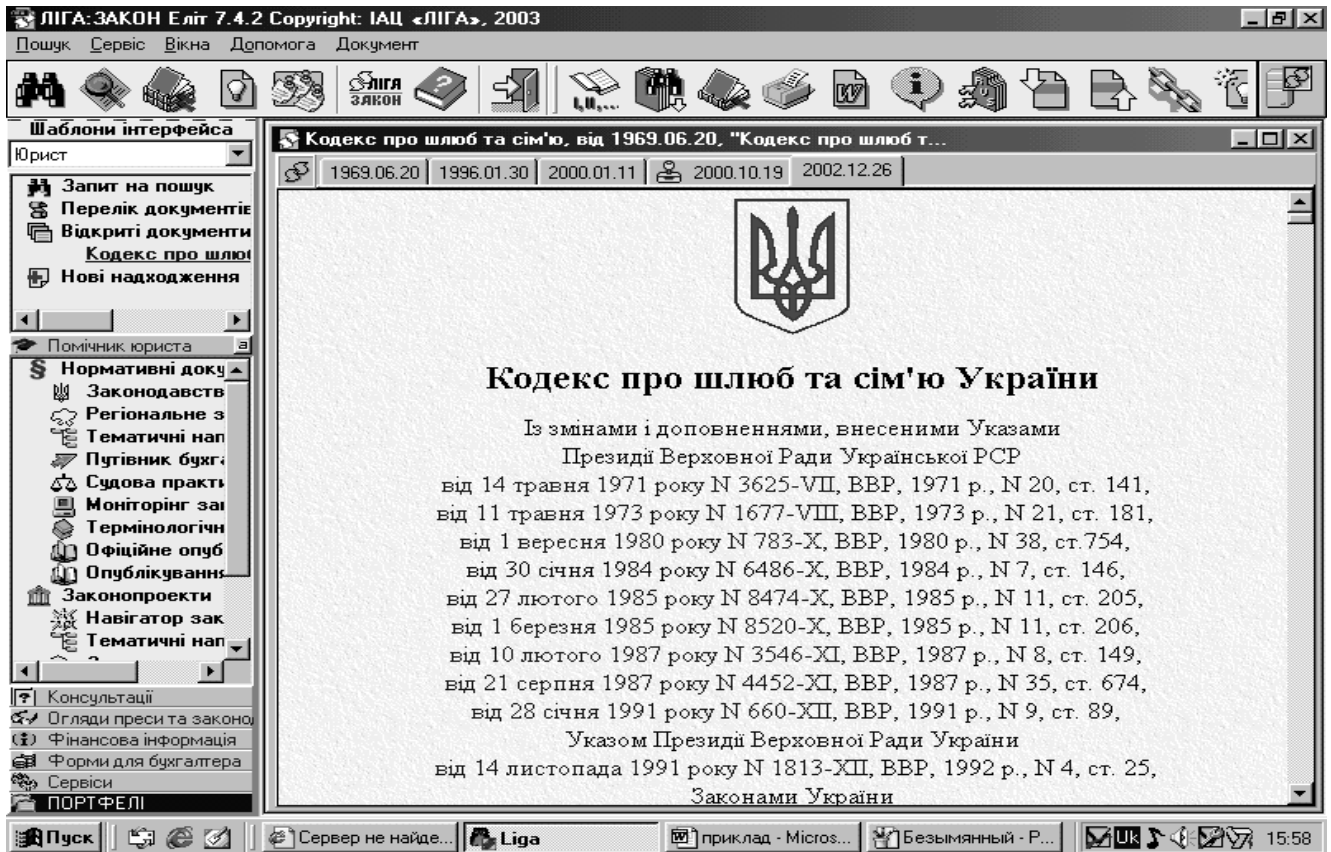
Клік по кнопці ВИБРАТИ у даному вікні та клік мишкою по кнопці ПОШУК у правому верхньому кутку вікна “ЗАПИТ НА ПОШУК” приведе до відкриття нового вікна з назвою знайденого документа та основною інформацією про нього. (рис.).

Рис.10

Для відкриття знайденого документа необхідно виконати подвійний клік по його назві. У новому вікні з'явиться віртуальне зображення тексту Кодексу про шлюб та сім'ю.

Рис.11

У відкритому документі необхідно знайти відповідні статті, що регламентують інститут батьківства.

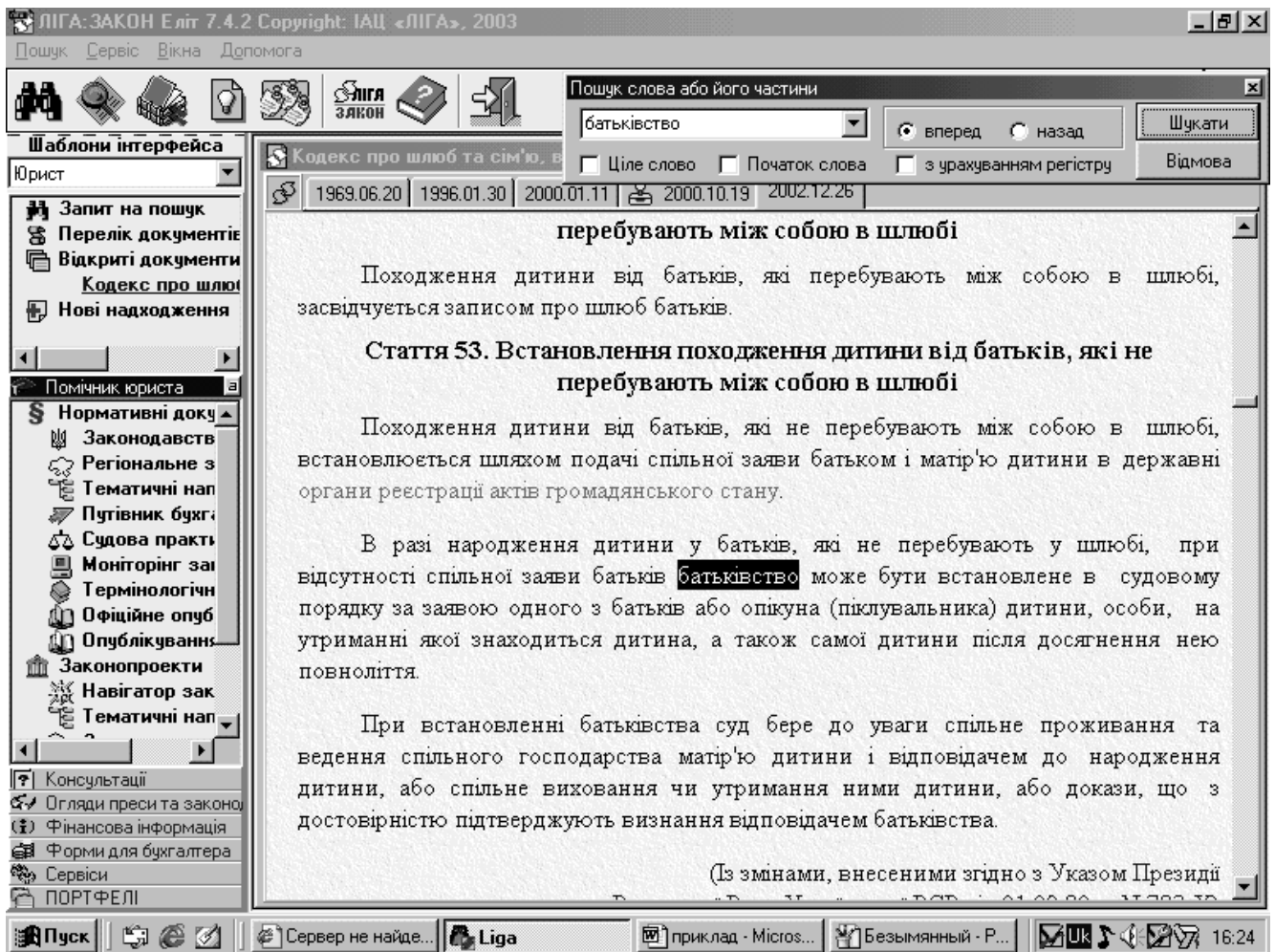
Цю дію можна виконати в ручному режимі, використовуючи вертикальний бігунок скролінгу, або скористатися кнопкою ПОШУК СЛОВА У ДОКУМЕНТІ

Після її натиснення з'явиться нове вікно "ПОШУК СЛОВА АБО ЙОГО ЧАСТИНИ". У його полі вводу набрати з клавіатури слово "батьківство" та клікнути по кнопці ШУКАТИ.

Результатом виконаних дій буде відкриття статті 53 Кодексу законів про шлюб та сім'ю.(рис.12)

Рис.12

Повторний клік по кнопці ШУКАТИ пролистає документ до наступної 56 статті Кодексу про шлюб та сім'ю.

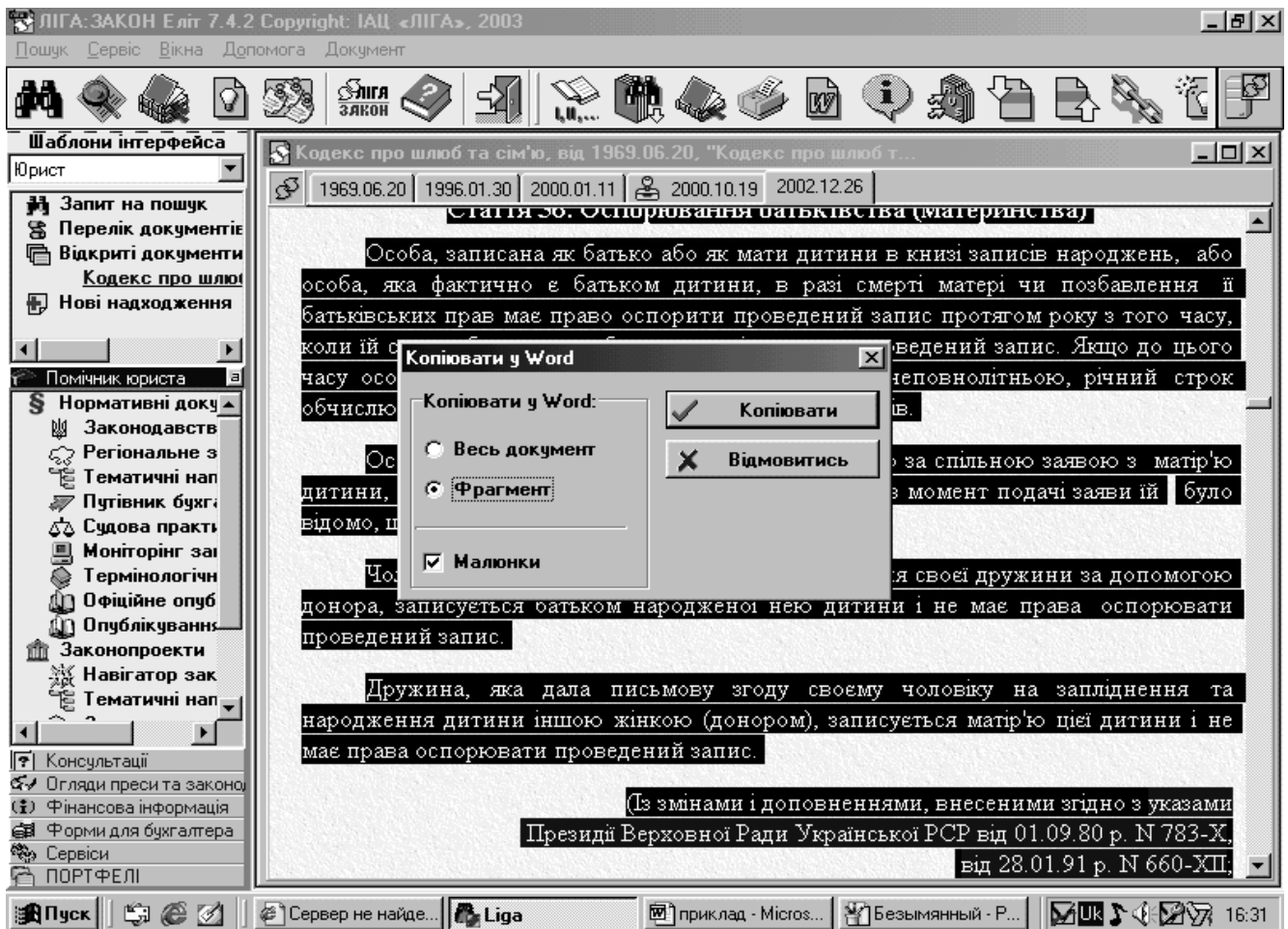
Щоб мати текстову копію даного віртуального документа необхідно виділити фрагмент документа (статті 53-56) та скопіювати у текстовий редактор

Для копіювання фрагмента документа, необхідно виконати клік по кнопці

на Додатковій панелі інструментів, встановити у додатковому вікні необхідні параметри копіювання та натиснути кнопку КОПІЮВАТИ(рис.13)..

Рис.13

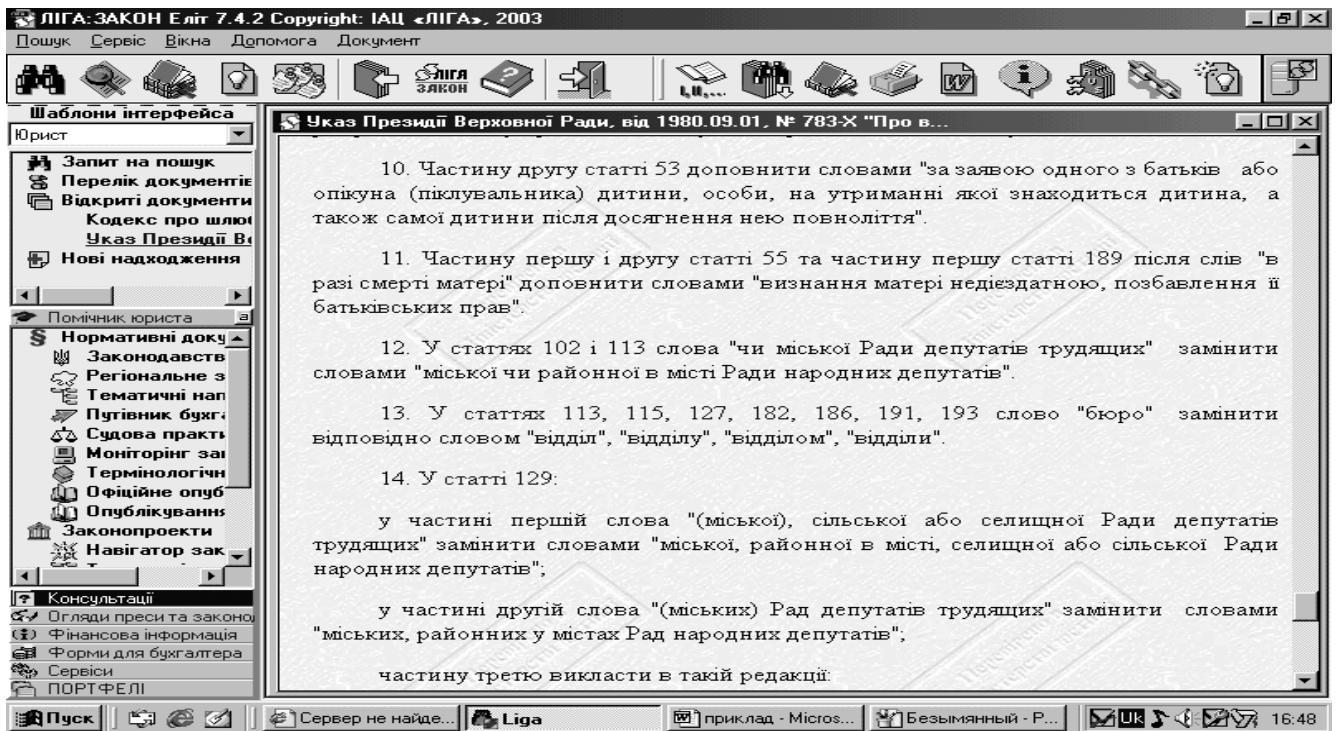

Отриманий текстовий документ зберегти під оригінальним іменем.

Щоб отримати інформацію про офіційні друківані джерела, в яких були надруковані зміни та доповнення саме до цієї статті чинного Кодексу, необхідно клікнути по гіперпосиланні назви документа, зазначеного в кінці вибраної статті Кодексу. (в даному випадку це Указ Президії Верховної Ради Української РСР від 01.09.80 р. N 783-X)

Відкриється нове вікно зазначеним указом.(рис.14).

Рис.14

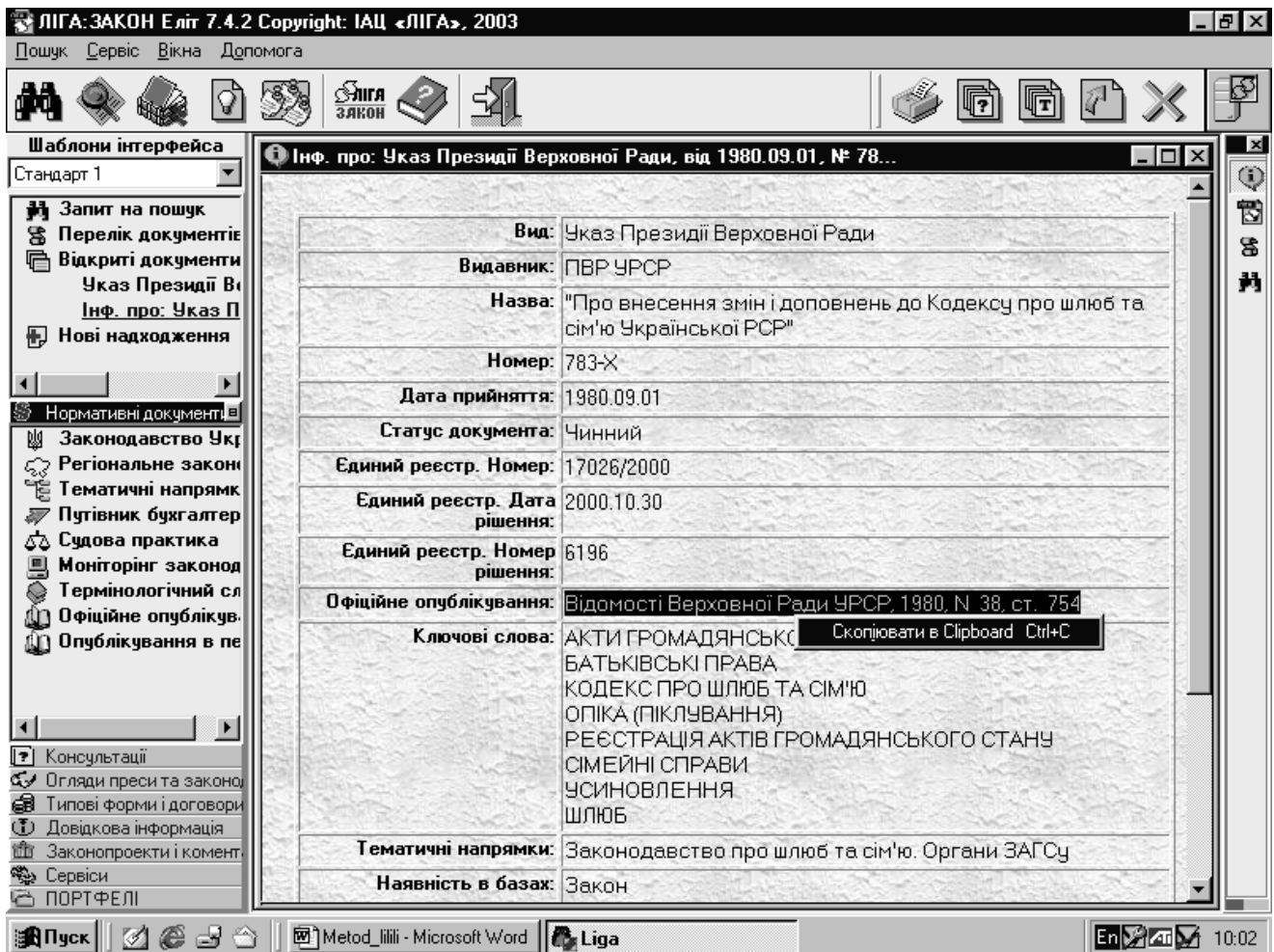

Щоб отримати повну інформацію про будь-який Закон чи нормативний акт

необхідно виконати клік по кнопці на Додатковій панелі інструментів.

В даному випадку отримуємо потрібну інформацію про знайдений Указ (рис.15)

Рис.15

Офіційне опублікування даного Указу було в 1980 році у Відомостях Верховної Ради УРСР № 38 сторінка 754.

Всю інформацію з даного інформаційного вікна можна використати у будь-якому текстовому документі (як фрагменти тексту чи для оформлення посилань). Для цього інформацію потрібного поля необхідно виділити і, скориставшись правою клавішею миші, скопіювати.

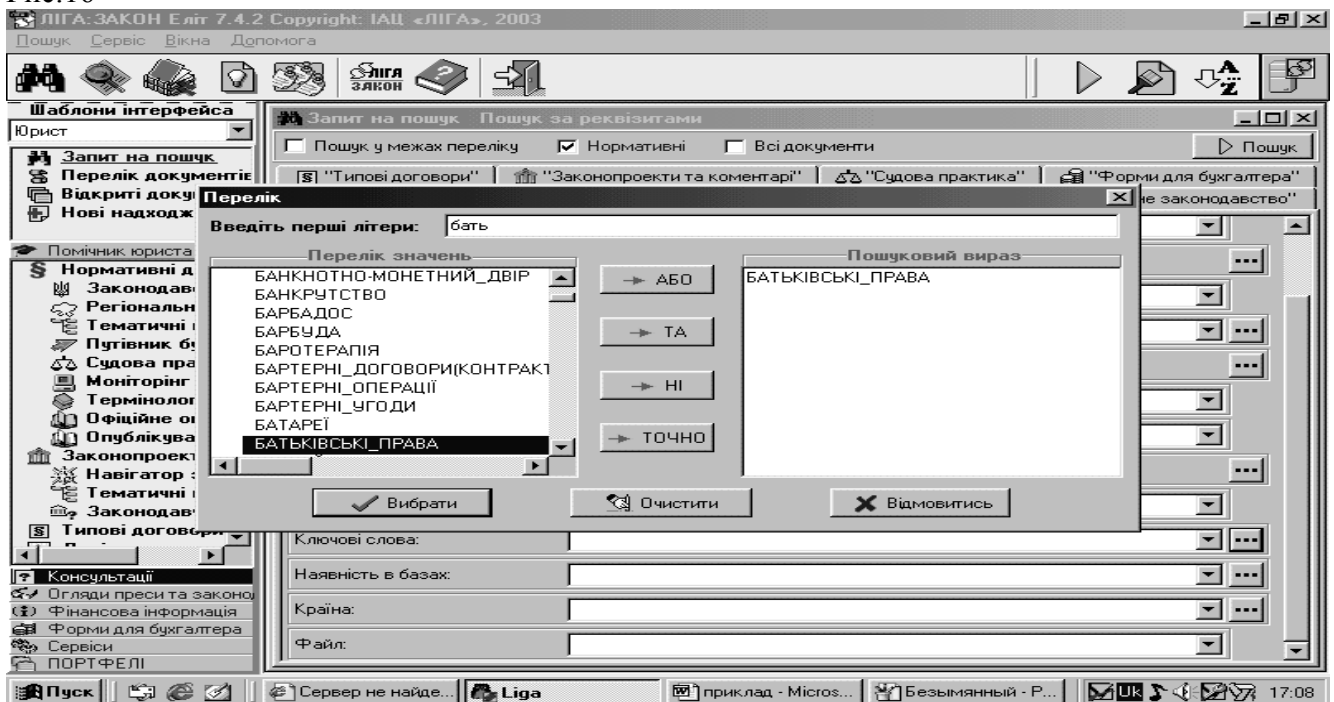
Щоб продовжити пошук правової інформації по оспорюванню батьківства та закріпити навички пошуку інформації за заданими реквізитами необхідно повторити наведену послідовність операцій, та знайти відповідні статті, що регламентують інститут батьківства, у Цивільно-процесуальному Кодексі України.

Результатом пошуку будуть статті 5 та 143. Необхідно скопіювати їх у попередньо створений текстовий документ та зробити посилання на офіційні джерела, де Кодекс друкувався. (Див. Додаток “Пакет вихідних документів” ст.)

Для завершення пошуку та визначення всіх наявних у чинному законодавстві документів, що регулюють питання оспорення батьківства, пропонується застосувати *методику пошуку чинних законів та нормативних актів за ключовими словами*.

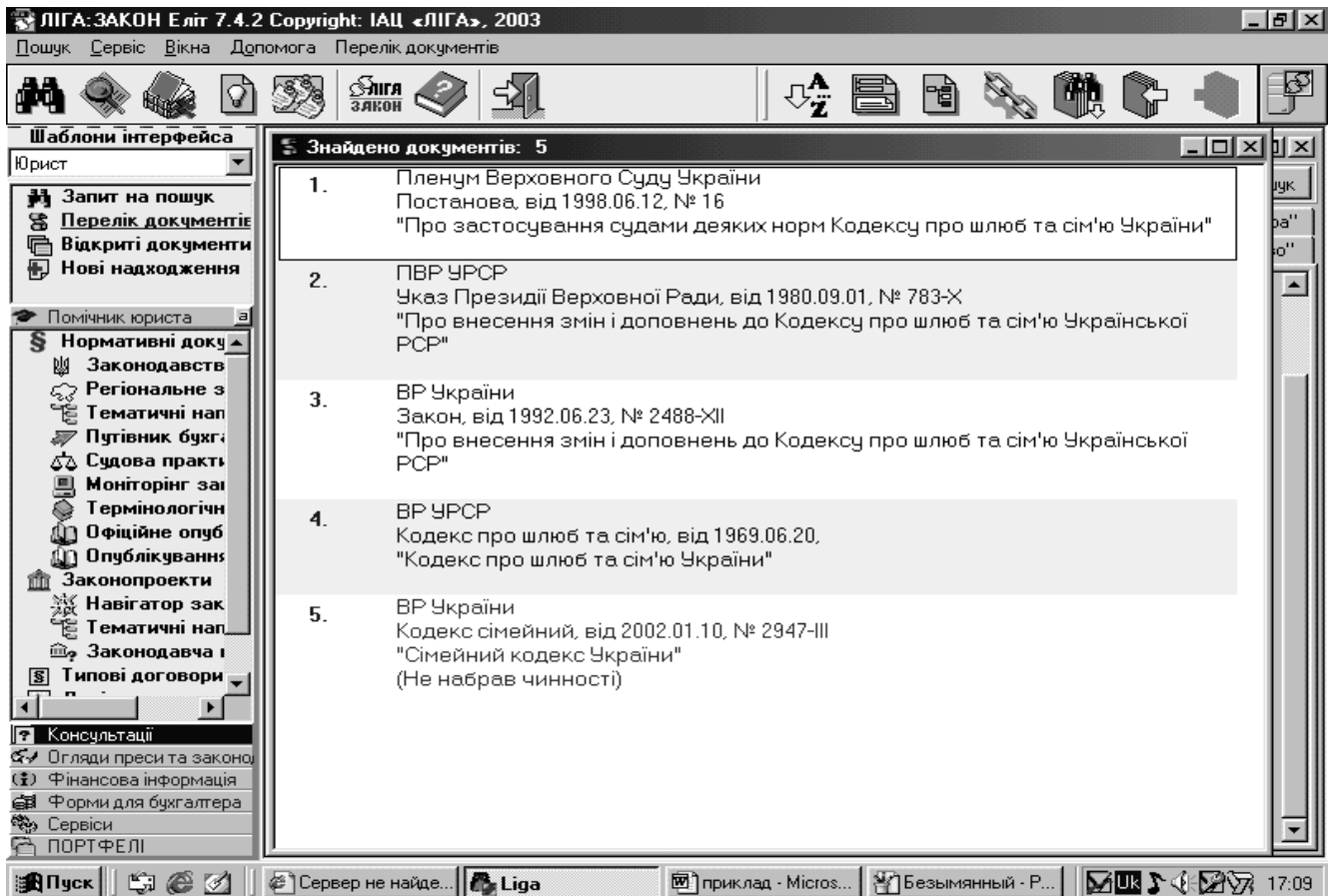
1. Натиснути на кнопку виклику **ДОВІДНИКА ЗНАЧЕНЬ** поля “КЛЮЧОВІ СЛОВА”.
2. В полі вводу вікна “ПЕРЕЛІК ЗНАЧЕНЬ” ввести з клавіатури початок слова “**батьків**”. У переліку значень з’явиться словосполучення **БАТЬКІВСЬКІ ПРАВА**.
3. Подвійним кліком перенести це словосполучення у **ПОШУКОВИЙ ВИРАЗ** (рис.16.)
4. Клікнути по чергово по кнопках **ВИБРАТИ** та **ПОШУК**

Рис.16

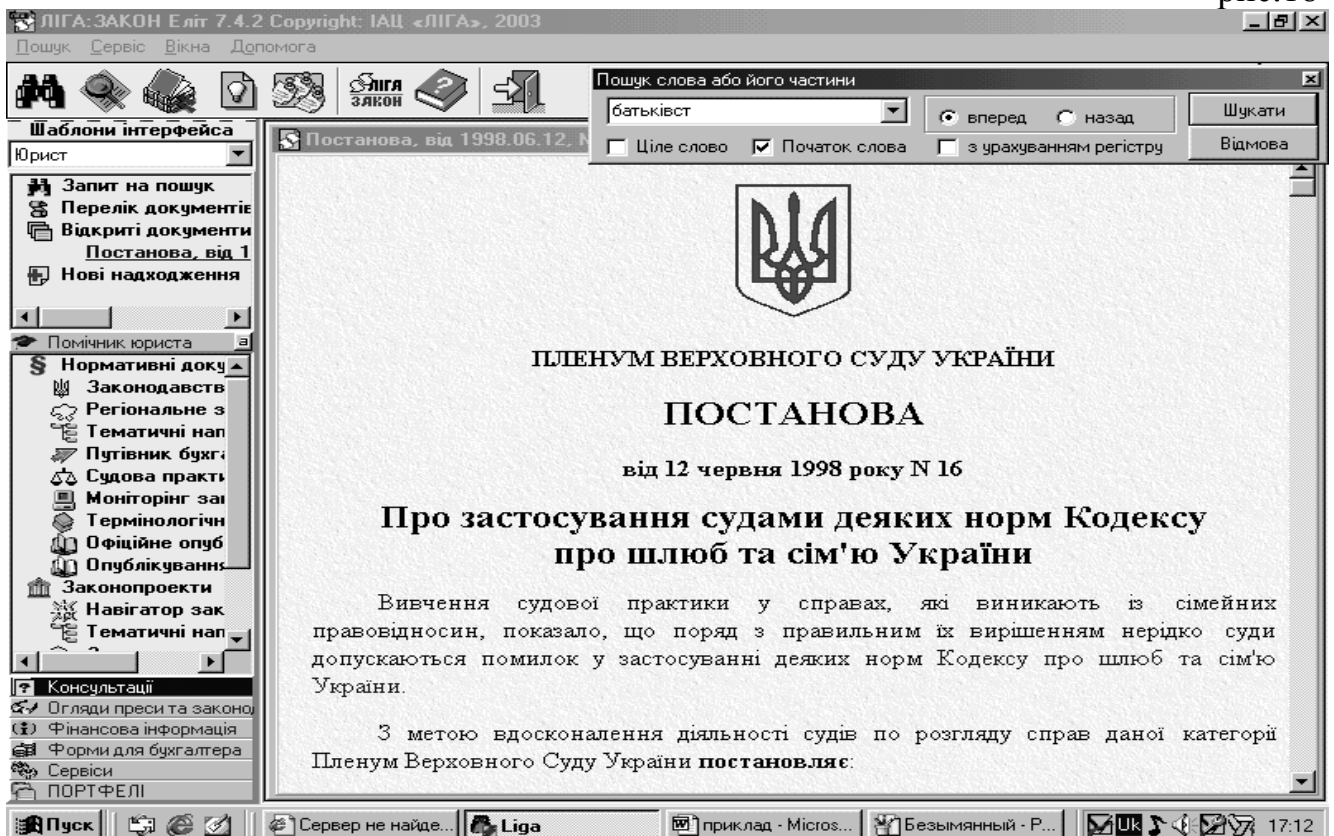
В результаті пошуку знайдено 5 документів.

Рис.17

Подвійний клік по назві першого у списку документа відкриє його у новому (рис.18).

рис.18

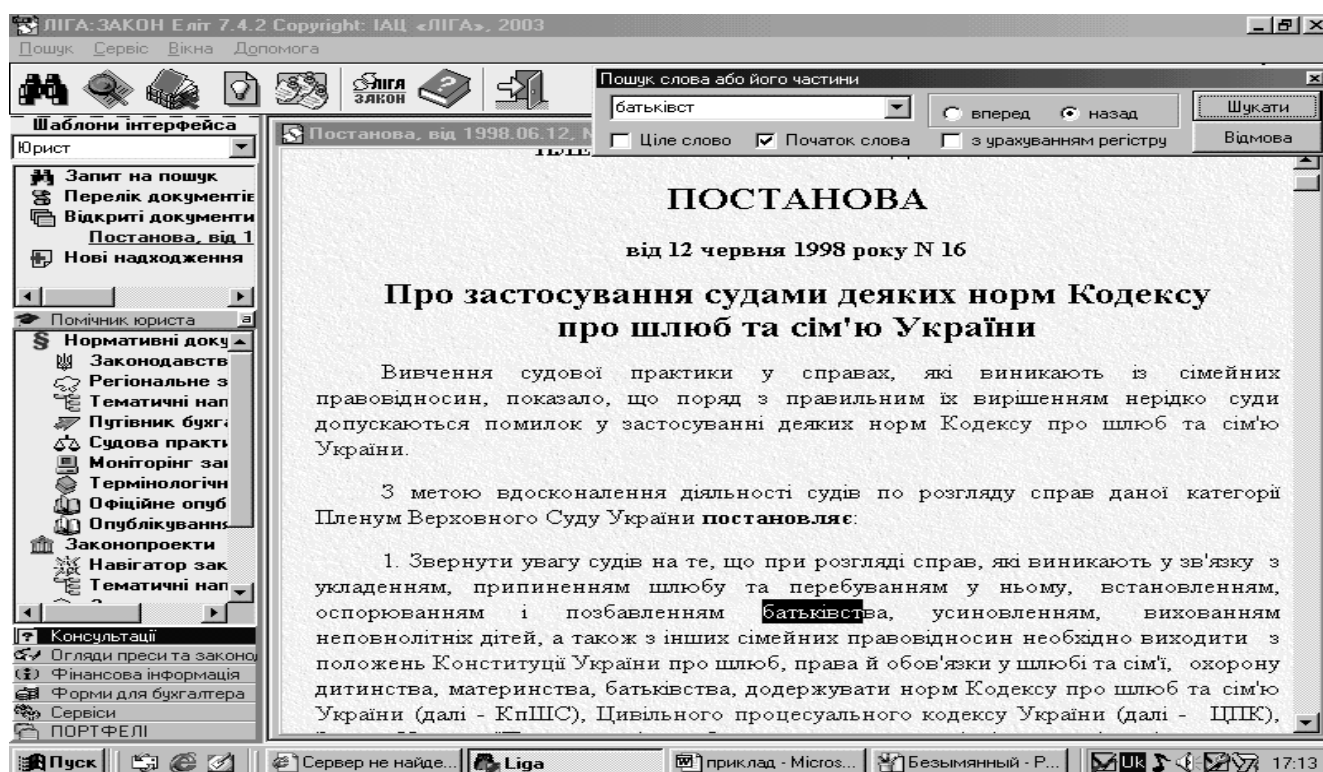

Щоб знайти у даному документі всі статті, що стосуються питання батьківства необхідно на Головній панелі інструментів натиснути кнопку ПОШУК СЛОВА, у відкритому вікні задати значення “**батьківств**”, встановити параметри “Початок слова” та “Вперед” і натиснути кнопку “Шукати”.

Повторення натискання по кнопці “Шукати” дає можливість відкривати в даному документі всі пункти, статті та розділи, в яких зустрічається заданій початок слова.

Результат пошуку (за необхідністю) скопіювати у текстовий редактор.

рис.19

Таким чином, відповідь на перше питання задачі, що вирішується, буде такою:

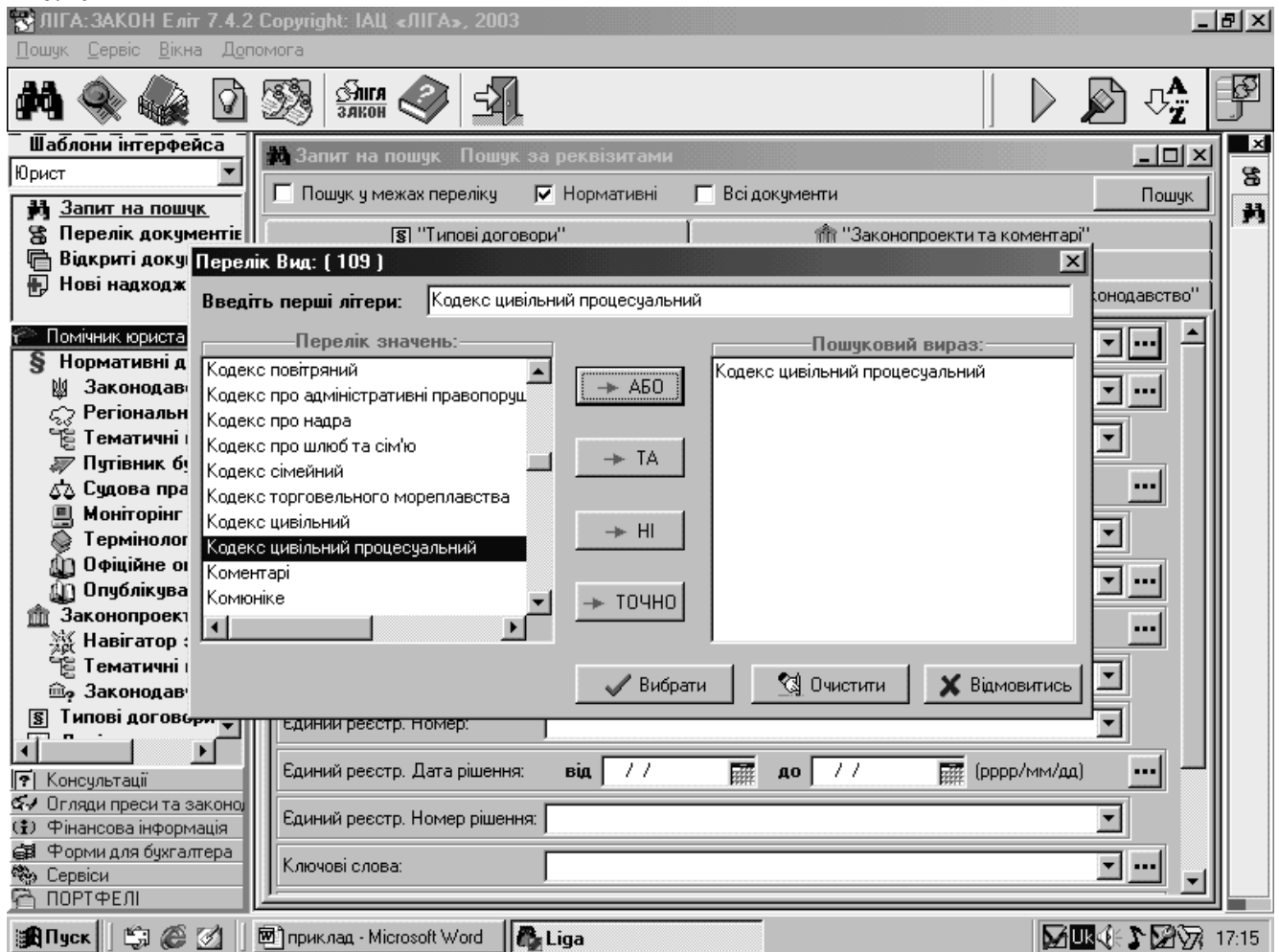
Правомірність звертання до суду громадянина Іванова І.І. підтверджується положеннями Кодексу про шлюб та сім'ю (статті 53 та 56) та Цивільно-процесуального Кодексу (статті 5 та 143).

Питання №2. Чи можливо заявити зустрічний позов громадянкою Івановою К.О.?

Для відповіді на поставлене питання необхідно вибрати всі діючі закони, що стосуються цієї проблеми, а також закріпити *методику пошуку документів за ключовими словами*, яка використовувалася у попередньому випадку.

Для цього треба натиснути на кнопку виклику ДОВІДНИКА ЗНАЧЕНЬ поля "ВИД". У переліку значень, використовуючи смугу прокрутки, вибрати основний документ, що регулює правовідносини в галузі цивільного права - - Цивільно-процесуальний Кодекс. Подвійним кліком перенести вибрану назву у ПОШУКОВИЙ ВИРАЗ (рис.20). Клікнути по кнопці ВИБРАТИ, а потім по кнопці ПОШУК у верхньому правому кутку вікна ЗАПИТ НА ПОШУК.

Рис.20

У вікні ЗНАЙДЕНО ДОКУМЕНТІВ подвійним кліком відкрити Цивільно-процесуальний Кодекс. На Головній панелі інструментів натиснути кнопку ПОШУК СЛОВА, та у відкритому вікні задати значення “зустрічний позов”.

Кодекс відкриється на статтях 140,141 та 142.

Ці статті дають однозначну відповідь на поставлене питання про можливість подання громадянкою Івановою К.О. зустрічного позову.

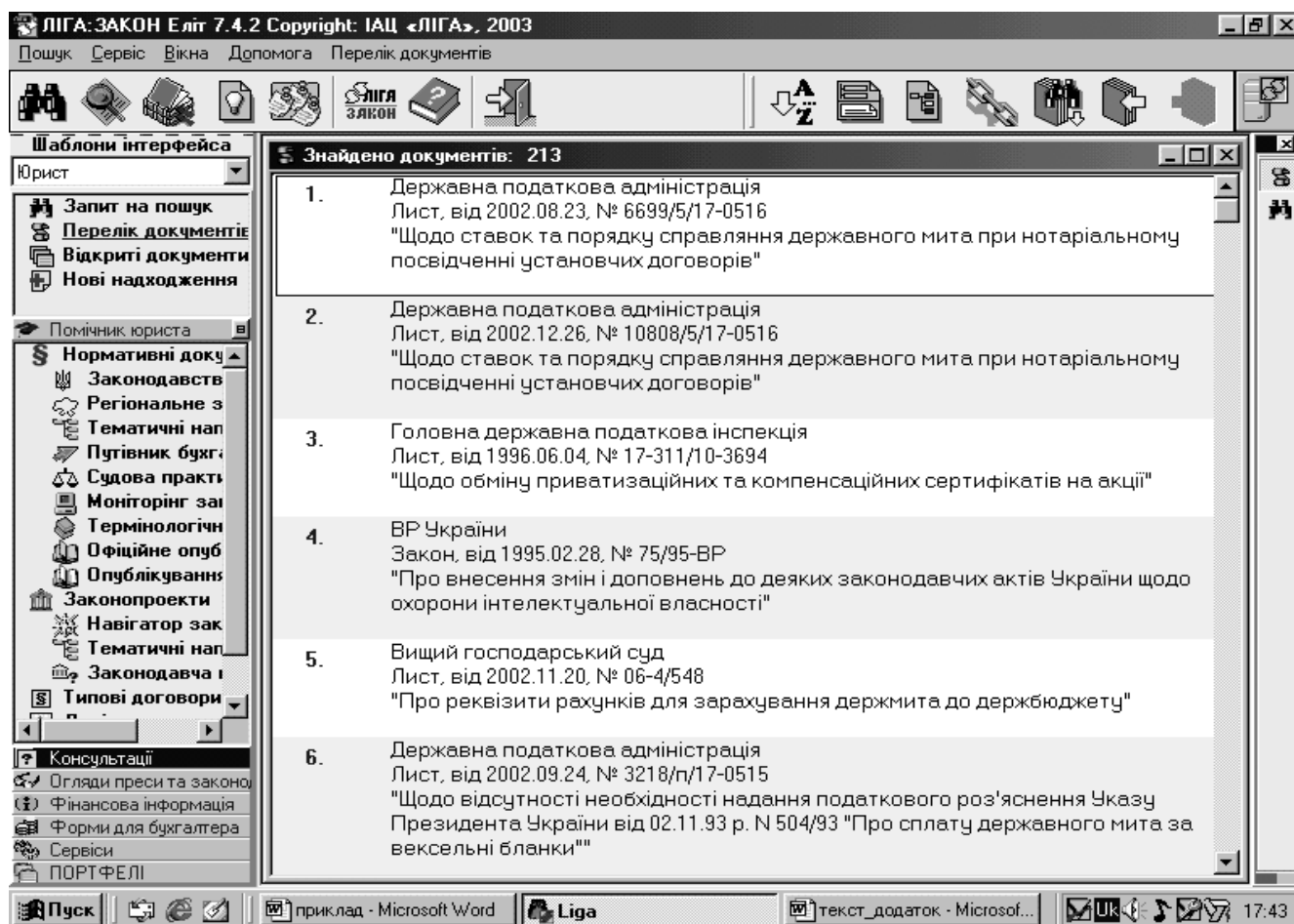
Виділити їх та скопіювати у текстовий редактор уже відомою процедурою.

Питання №3. Чи звільняється громадянка Іванова К.О. від сплати державного мита?

Для відповіді на поставлене запитання необхідно застосувати *методику пошуку всіх чинних документів за ключовими словами*. Такими, в даному випадку, будуть слова “державне мито”.

Результат пошуку приведено на рис.21:

рис.21

Результатом будь-якого проведеного в системі пошуку буде список документів. Для кожного знайденого документа поряд з його назвою подається інформація про його вид, видавця, дату прийняття, номер тощо. Таким чином, не відкриваючи самого тексту документа, можна оцінити, чи знайдено всі необхідні документи.

Якщо в списку присутні документи, що втратили свою чинність, то вони зображені фіолетовим кольором та поряд з їх назвою присутня помітка (Втратив чинність). Документ, який не набрав чинності має рожевий колір, а той, дію якого призупинено, – коричневий. Активним у списку є документ, який обведений по контуру назви чорним прямокутником.

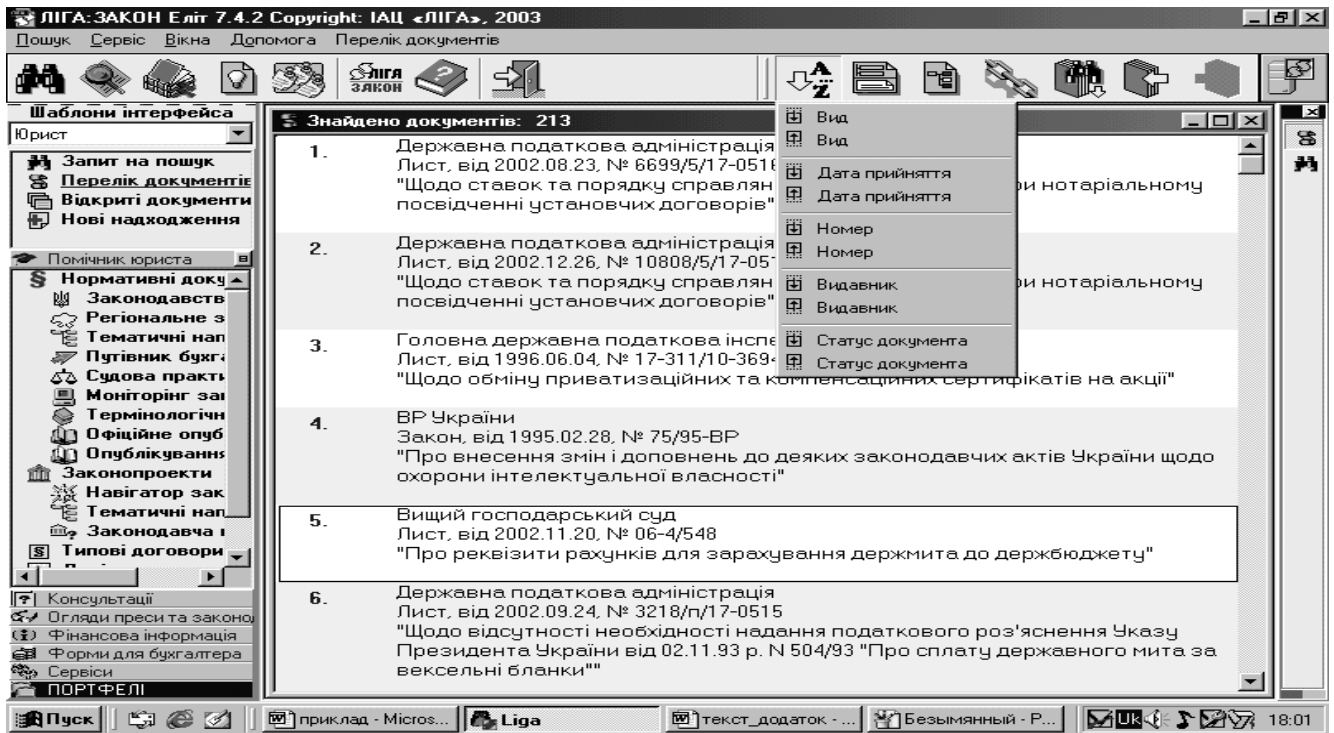
Щоб вирішити, як серед такої кількості документів (в даному випадку знайдено 213 документів) знайти саме той, що дасть відповідь на потрібне питання, необхідно відсортувати список знайдених документів. Для цього треба

натиснути на кнопку СОРТУВАТИ ПЕРЕЛІК ЗА РЕКВІЗИТОМ на Додатковій панелі інструментів. З'явиться меню з пропозиціями способів сортування списку (рис.22). Список можна сортувати;

- по зростанню дати (першими будуть стояти більш “старі” документи) чи спаданню - (першим – “нові” документи);
- за номером документа;
- за видавцем (сортування в алфавітному порядку за назвою органу, котрий видав документ);
- за видом документа (у алфавітному порядку);
- за статусом документа (чинні, або такі, дію яких призупинено можуть бути на початку, або в кінці списку).

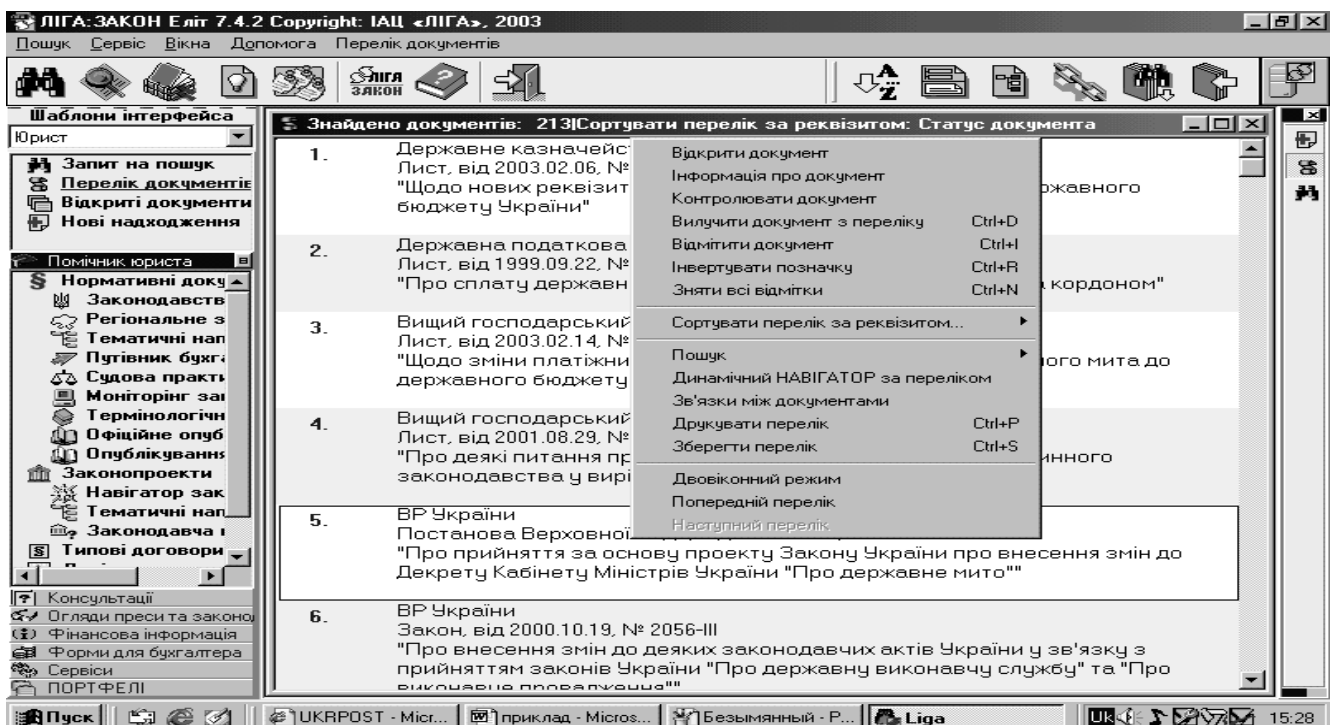
У даному випадку пропонується відсортувати документи за їх статусом.

Рис.22

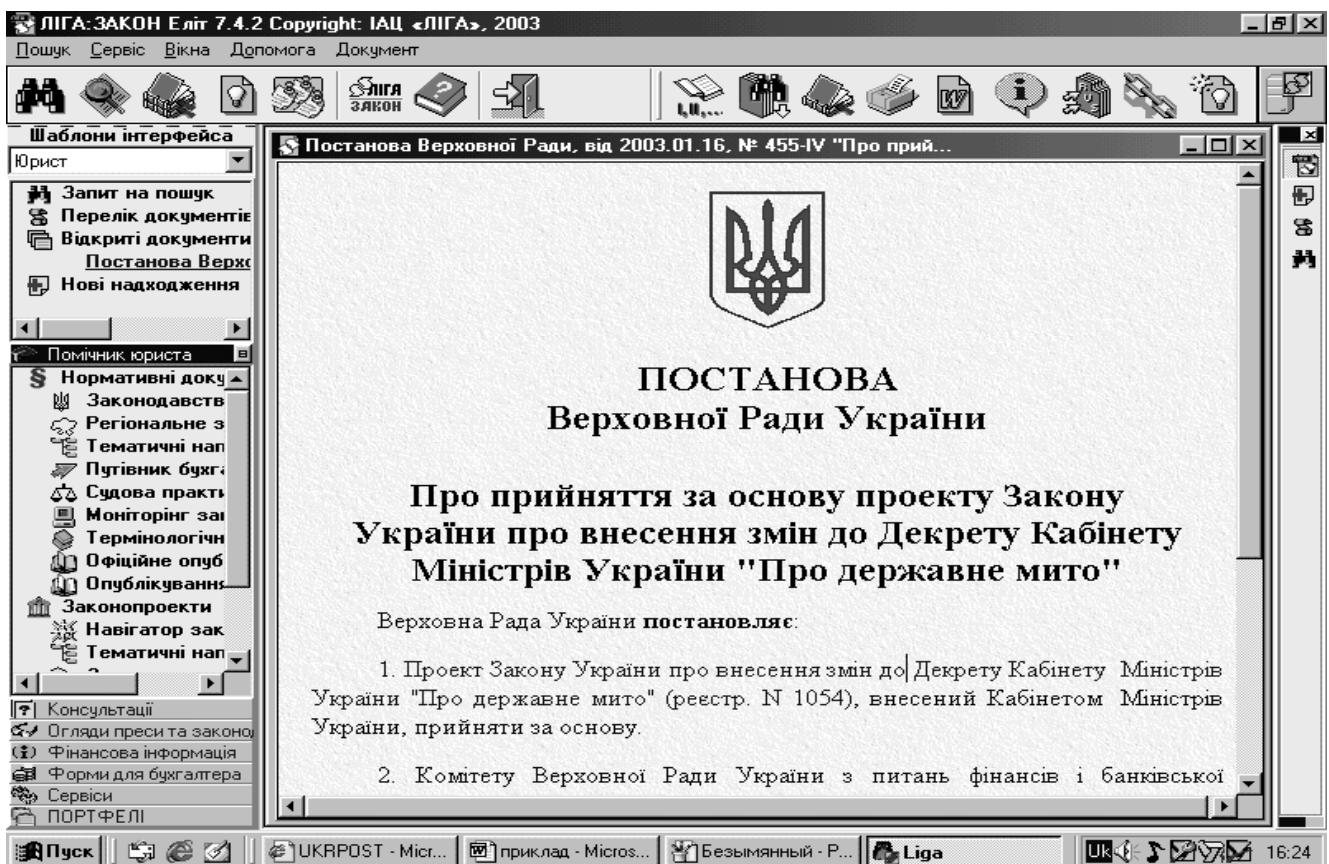
У отриманому списку документів відкрити Постанову Верховної Ради України "Про прийняття за основу проекту Закону України про внесення змін до Декрету Кабінету Міністрів України "Про державне мито"" № 455-IV від 2003.01.16. Ця процедура можна виконується подвійним кліком по назві документа, або з використанням контекстного меню (рис. 23)

Рис.23

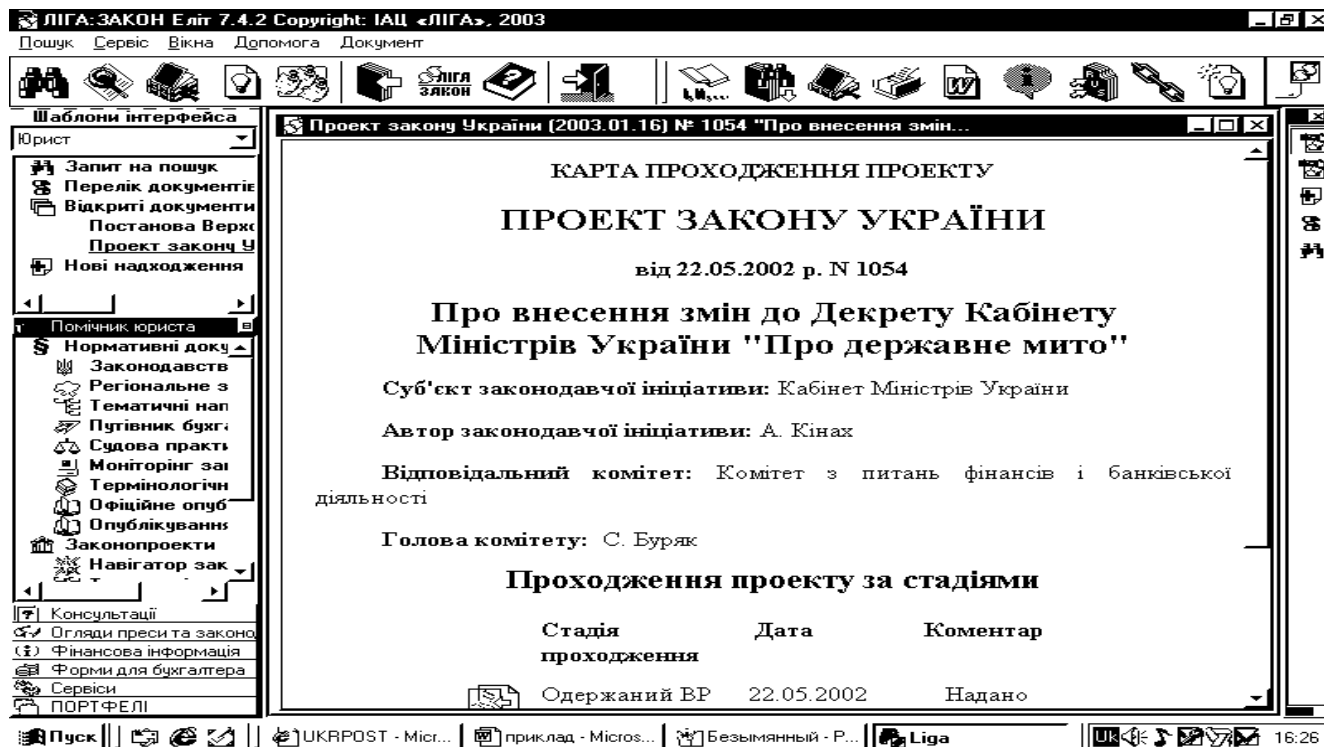
У кожному документі важливе значення має колір, яким надруковано текст. Як правило, звичайний текст має чорний колір. Зміни, внесені до чинного законодавчого або нормативного акта – зеленого кольору, причому фрагменти такого зелено забарвленого тексту – це гіперпосилання. Кліком по такому фрагменту, можна відкрити попередню редакцію документа, до якого внесені зміни та доповнення. Кожна така зміна супроводжується відповідним коментарем про те, чим така зміна регламентована. У тексті документа зустрічаються назви законів та інших нормативних актів, на які даний документ посилається. Такі назви мають яскравий голубий колір і також є гіперпосиланнями, клік по яких відкриває у новому вікні новий вибраний документ, причому саме у тому його місці, на яке попередній документ посилається.

Для ознайомлення з *методикою отримання інформації із документів, які взаємопов'язані між собою* використаємо вже відкрите вікно з Постановою Верховної Ради.

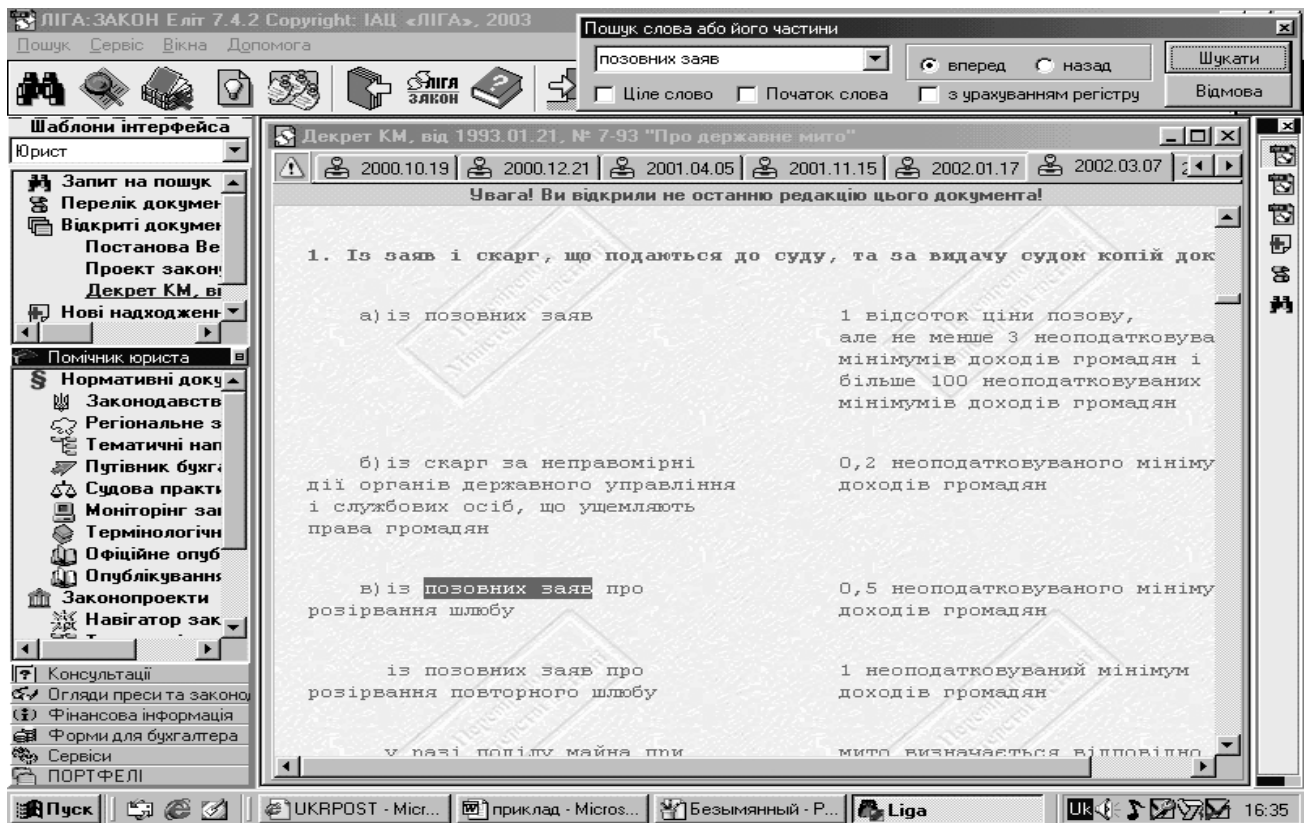
Подвійний клік по гіперпосиланні (по тексту голубого кольору “Проект закону України про внесення змін до Декрету Кабінету Міністрів України” Відкриє новому вікні названий документ (рис.25)

Рис. 25

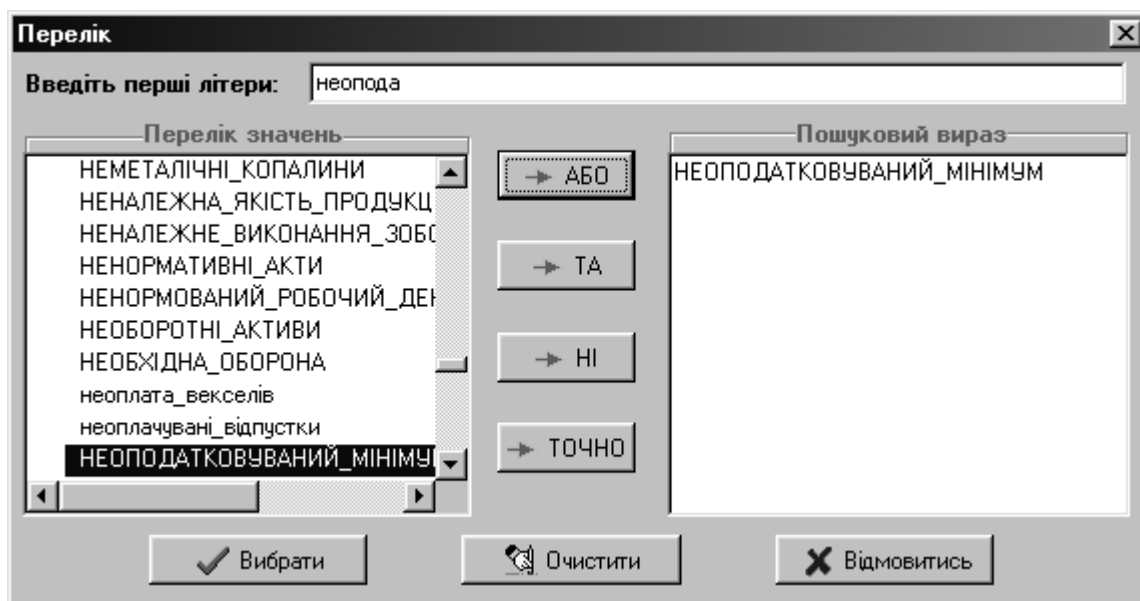
Повторний клік по гіперпосиланні “Про державне мито” (тексті голубого кольору, при підведенні до якого курсор перетворюється у значок відкриє Декрет Кабінету Міністрів України “Про державне мито”.

У даний документ зміни та доповнення вносилися 33 рази, тому текст документа майже цілком складається із гіперпосилань зеленого кольору. Натиснути кнопку ПОШУК СЛОВА та у полі вводу набрати слова “**позовна заява**”. В результаті отримаємо:

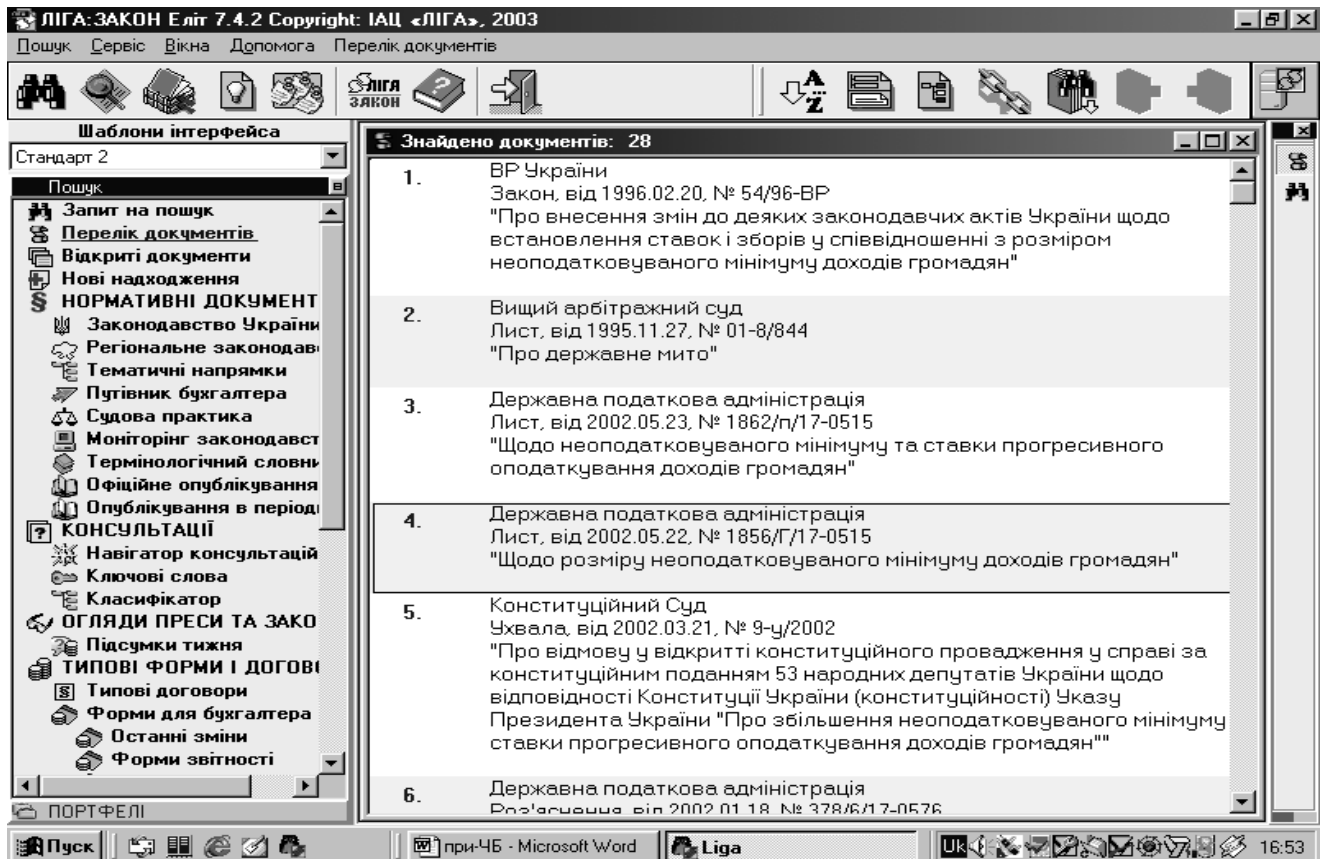

Відповідь на поставлене запитання про те, чи звільняється громадянка від сплати державного мита буде така: ні, не звільняється, і розмір сплати становитиме 0,5 неоподатковуваного мінімуму доходів громадян.

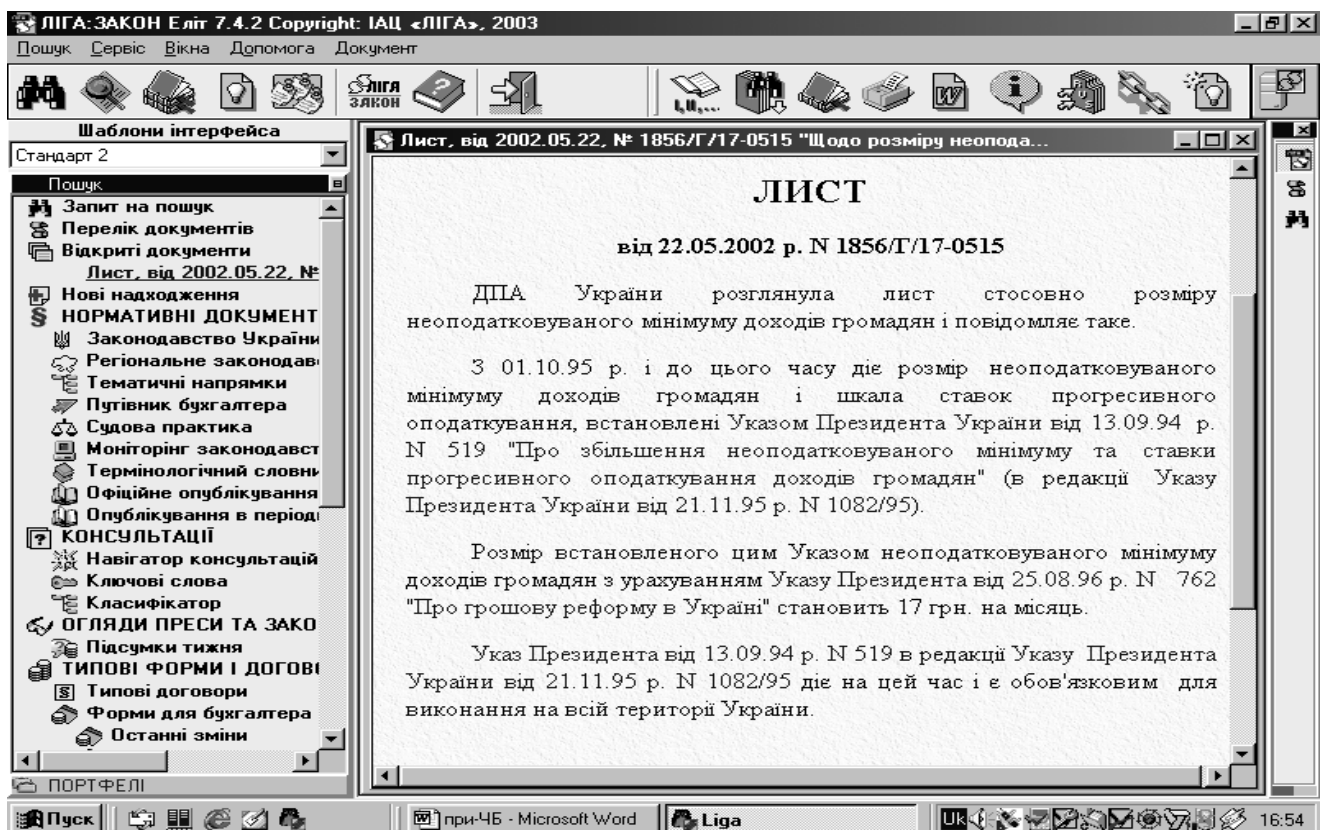
Щоб встановити, яку конкретно суму необхідно сплатити, необхідно повторити викладену попередньо *методику пошуку за ключовими словами*. У вікні ПОШУК ЗА РЕКВІЗИТАМИ задати ключові слова *неоподатковуваний мінімум*.

Результат пошуку буде таким:

Подвійним кліком Відкрити лист Державної податкової адміністрації “Щодо розміру неоподаткованого мінімуму доходів громадян”.

Таким чином, на основі знайдених нормативних актів встановлено, що громадянка Іванова К.О. повинна заплатити державне мито за подання зустрічного позову в розмірі 8 гривень 50 копійок.

Питання №4. Знайти прецеденти судової практики, які стосуються питання розв’язання ситуацій про шлюб та сім’ю

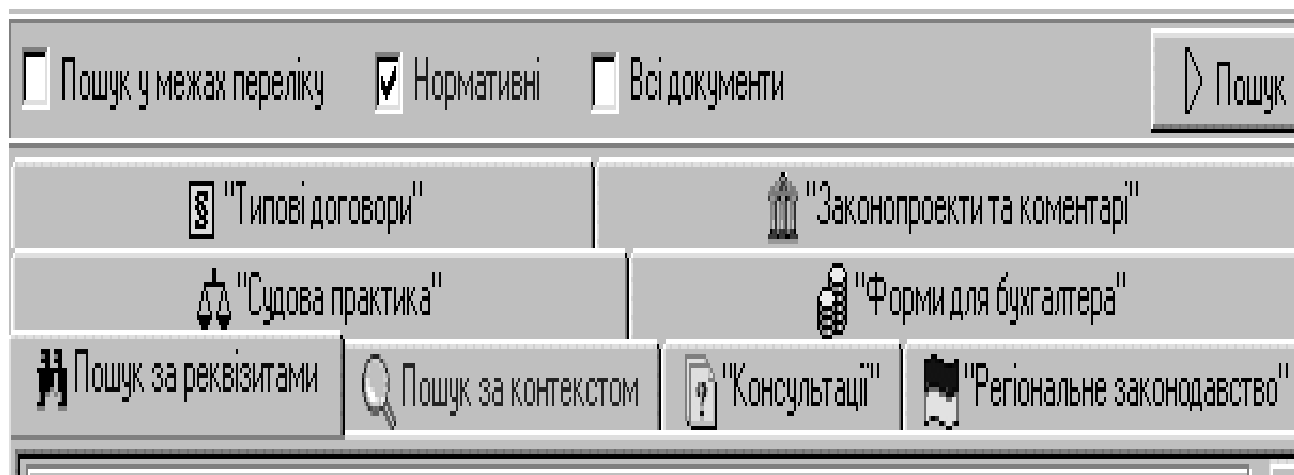
Щоб отримати такі документів судової практики, необхідно використати методику роботи з Базою “Судова практика”. Це можна виконати здійснити двома варіантами.

1. Для зручності роботи користувача в вікні “Запит на пошук” організовані додаткові вікна пошуку по тематичних інформаційних базах, а саме:

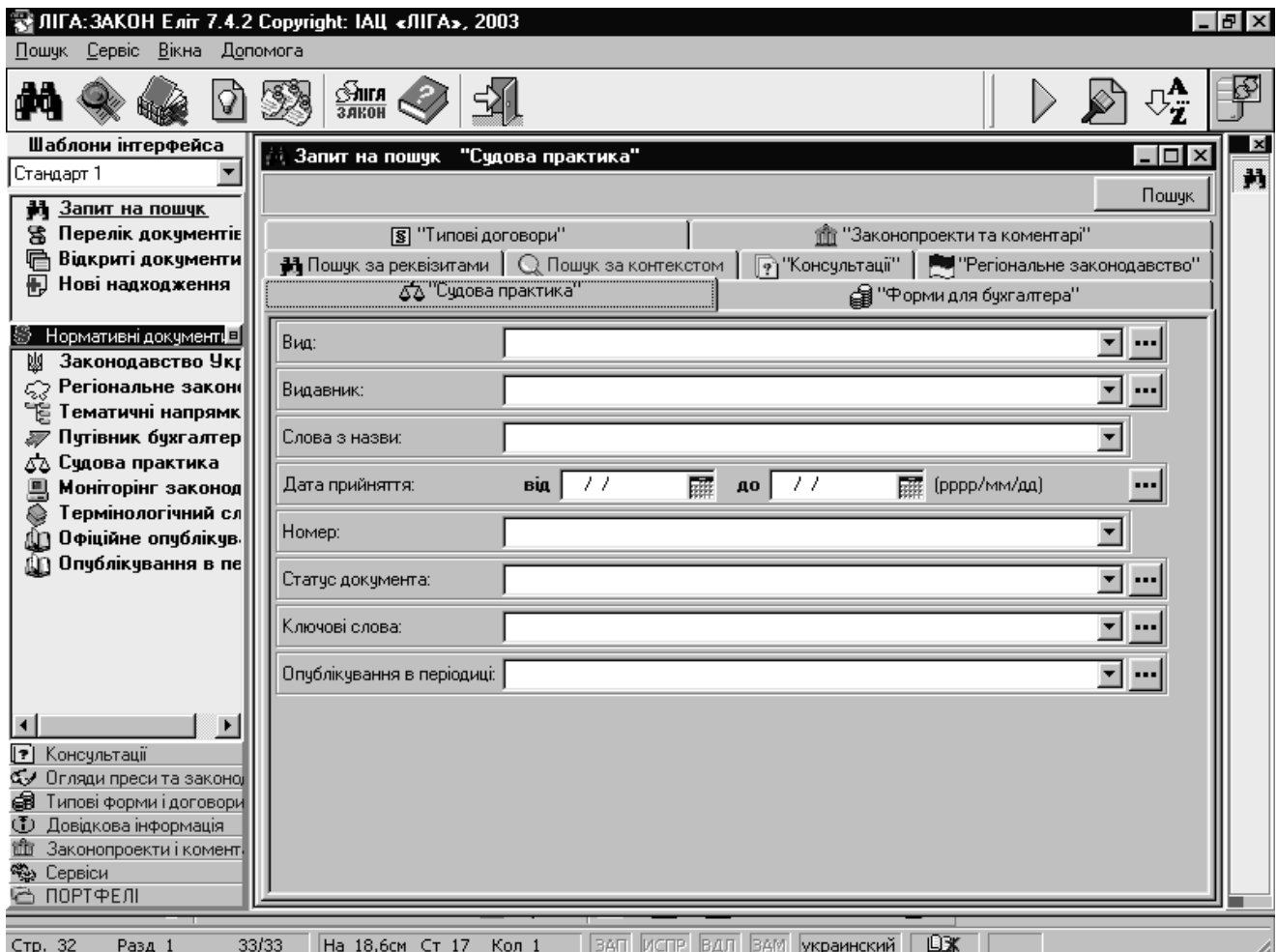
- Регіони;
- Консультації;
- Законопроекти і коментарі;
- Судова практика;
- Типові договори та форми.

Для роботи з базою “Судова практика” у головному вікні “Запит на пошук” необхідно вибрати закладку “Судова практика”

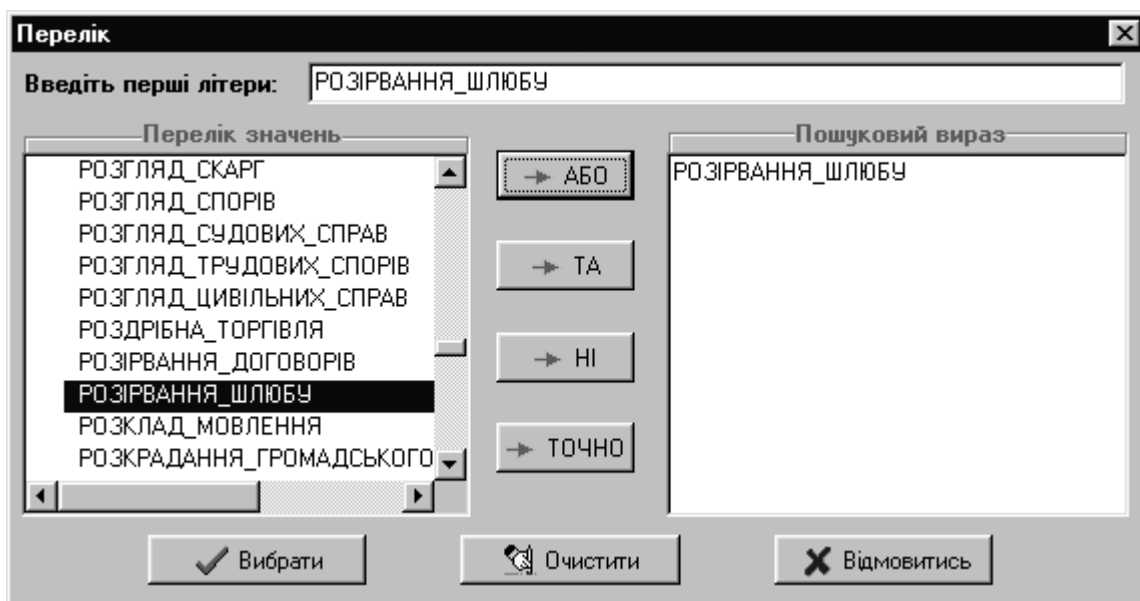
рис. Зовнішній вид закладок робочого стола

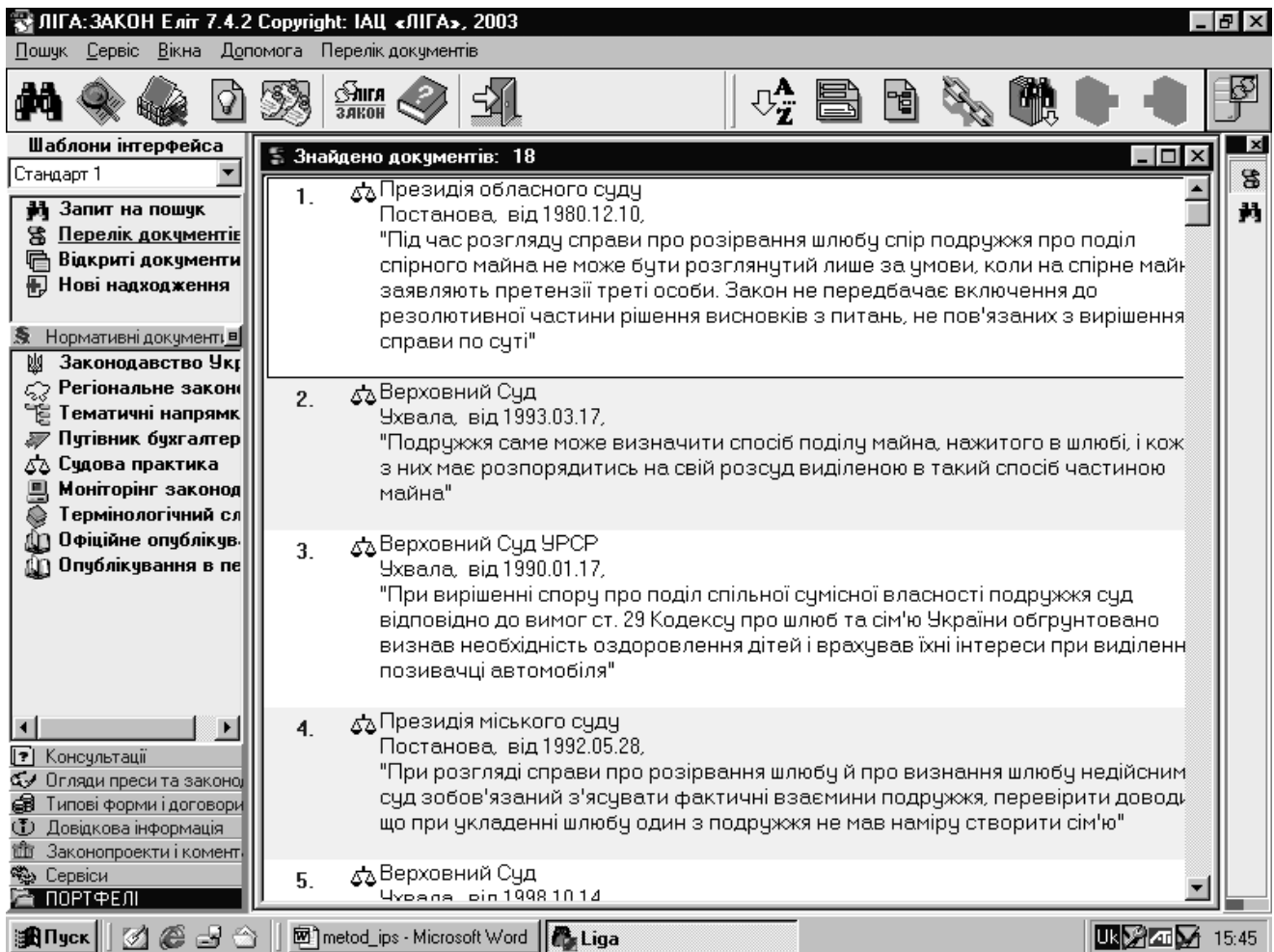
На екрані монітора з’явиться нове вікно “Запит на пошук. Судова практика”.

Щоб застосувати методику пошуку за ключовими словами для відповіді на поставлене питання необхідно задати пошук за ключовими словами “Розірвання шлюбу” у вікні ПЕРЕЛІК..

Натиснувши кнопку “ПОШУК” визначимо, що з даного питання у базі Судової практики є 18 документів.

Для отримання прецедентів з даного питання необхідно по чергово переглянути всі знайдені документи, та скопіювати вибрані фрагменти у Word. Таким чином можна підготувати добірку матеріалів на підтвердження чи оспорення ситуації, змодельованої у даній задачі.

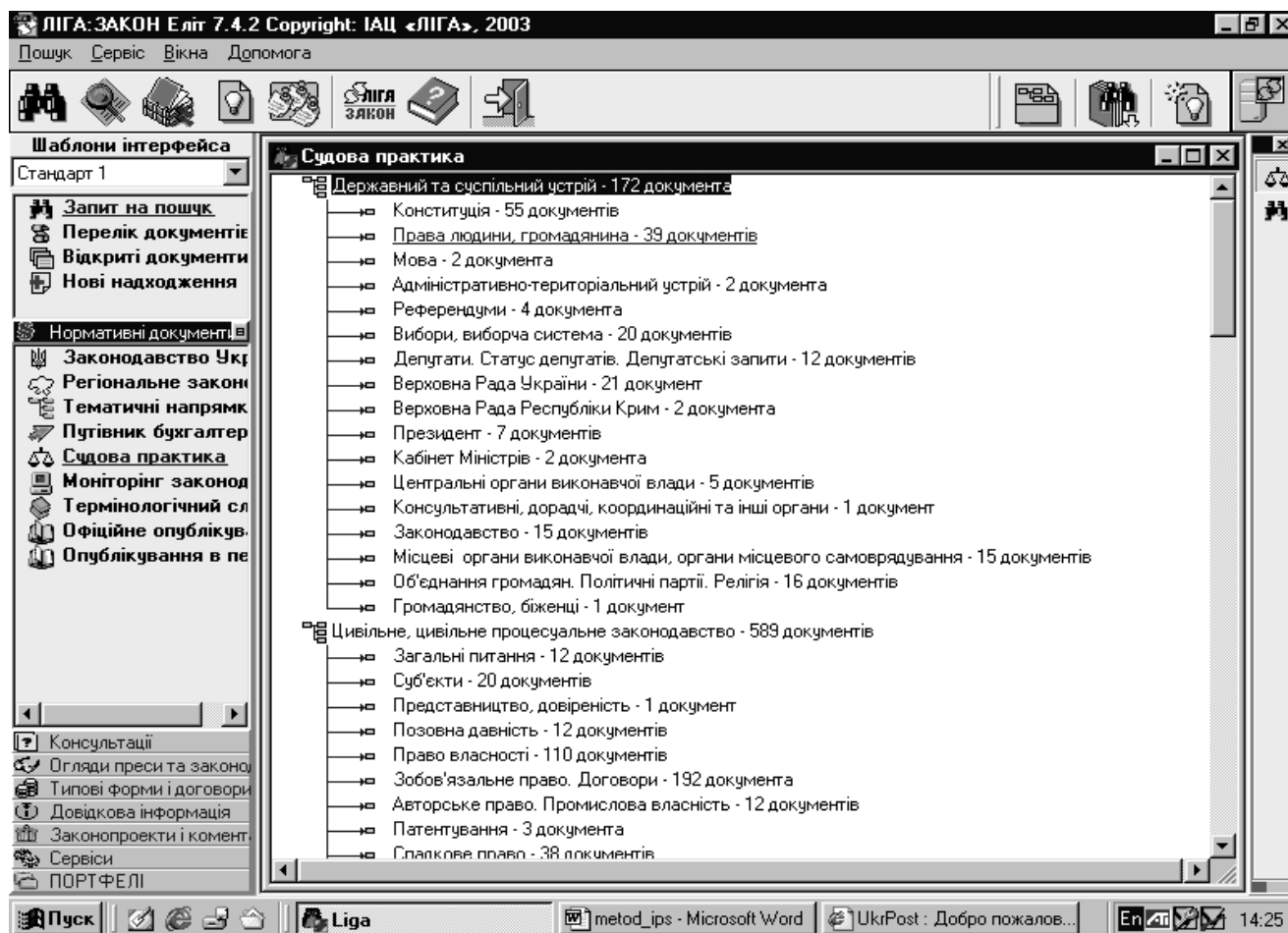
2. Інший метод роботи з базою Судова практика базується на пошуку інформації за тематичними напрямками та полягає у наступному:

У переліку режимів роботи (ліве вікно, рис.3) подвійним кліком необхідно вибрати базу “Судова практика”. В результаті вибору у правій частині вікна з’явиться перелік готових аналітичних добірок матеріалів судової практики за такими темами:

1. Державний та суспільний устрій;
2. Цивільне та цивільно-процесуальне законодавство;
3. Бюджет. Фінанси;
4. Банківська справа. Кредитування.;
5. Підприємництво. Ліцензування,

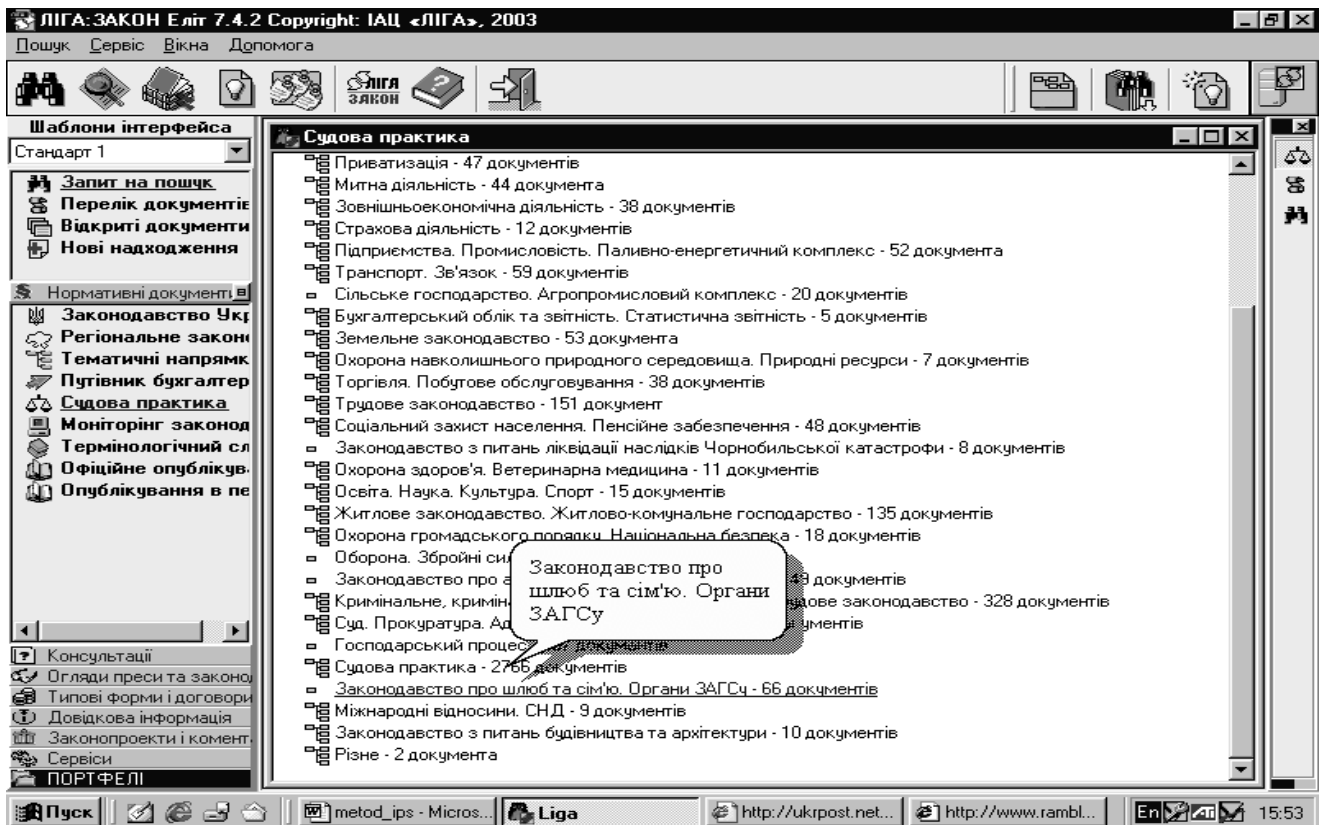
6. Сертифікація.;
7. Цінні папери. Фондовий ринок.
8. Антимонопольне законодавство.;
9. Приватизація.
10. Митна діяльність.
11. Зовнішньоекономічна діяльність
12. Страхова діяльність
13. Підприємства. Промисловість. ТЕК.
14. Транспорт. Зв'язок
15. Сільське господарство. Агропромисловий комплекс.
16. Бухгалтерський облік та звітність. Статистична звітність.
17. Земельне законодавство.
18. Охорона довкілля. Природні ресурси.
19. Торгівля. Побутове обслуговування.
20. Трудове законодавство.
21. Соціальний захист населення. Пенсійне забезпечення.
22. Законодавство з питань ліквідації аварії на Чорнобильській АС.
23. Охорона здоров'я. Ветеринарна медицина.
24. Освіта. Наука. Культура. Спорт.
25. Житлове законодавство. Житлово-комунальне господарство.
26. Охорона громадського порядку. Національна безпека.
27. Оборона. Збройні сили.
28. Законодавство про адміністративні правопорушення.
29. Кримінальне, кримінально-процесуальне, виправно-трудове законодавство.
30. Суд. Прокуратура. Адвокатура. Органи юстиції.
31. Арбітражний процес.
32. Законодавство про шлюб та сім'ю. Органи ВРАГСу.
33. Міжнародні відносини. СНД.
34. Гідрометеорологія. Геодезія. Картографія.
35. Будівництво. Капітальний ремонт.
36. Різне.

Деякі з напрямків містять в собі підрубрики. Щоб переглянути список підрубрик одного напрямку, необхідно клікнути мишкою на його назві. У вікні СУДОВА ПРАКТИКА з'явиться розкритий список (рис.)

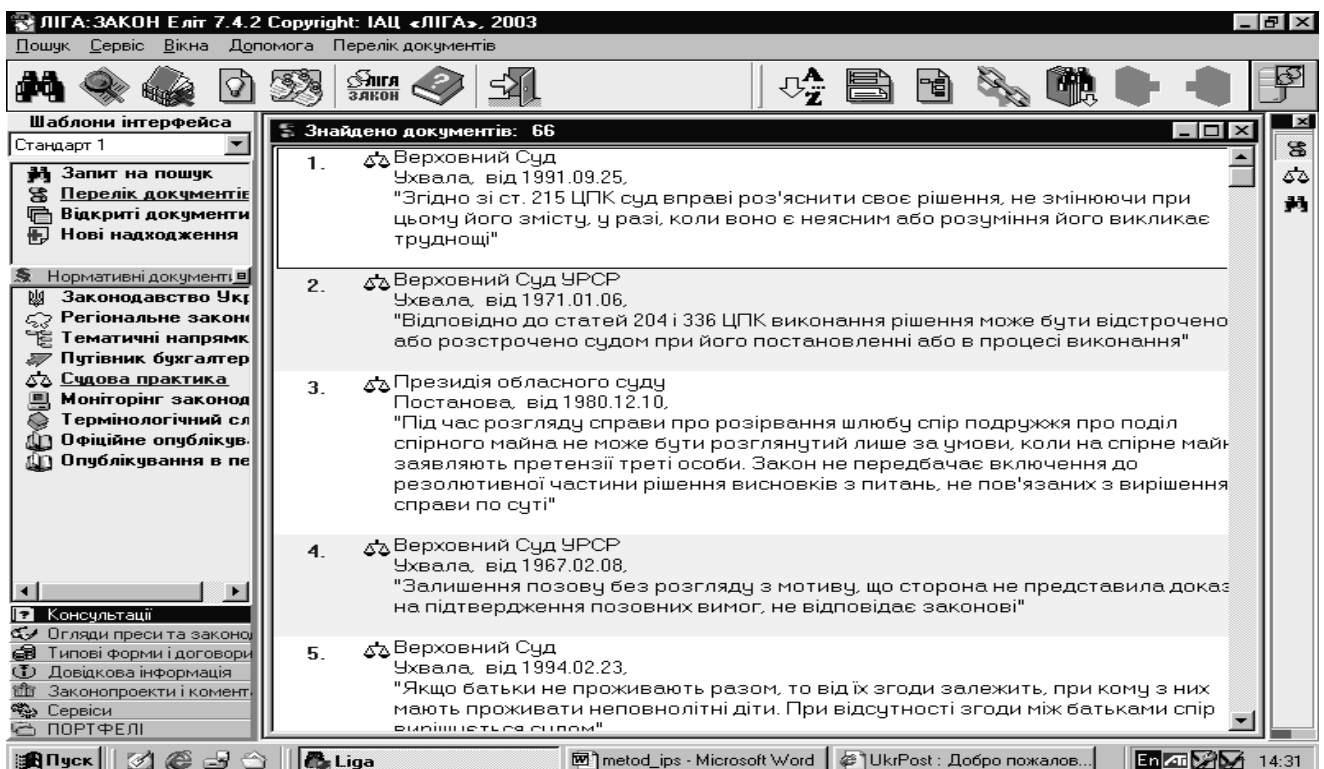

Список підрубрик звертається кліком мишки по назві теми.

Щоб переглянути документи судової практики з питань, перелічених в умові нашої задачі, виберемо тематичний напрямок “Законодавство про шлюб та сім’ю” (рис.)

Щоб переглянути список документів по вибраній тематиці, необхідно виконати подвійний клік по назві вибраного тематичного напрямку та отримати такий результат:

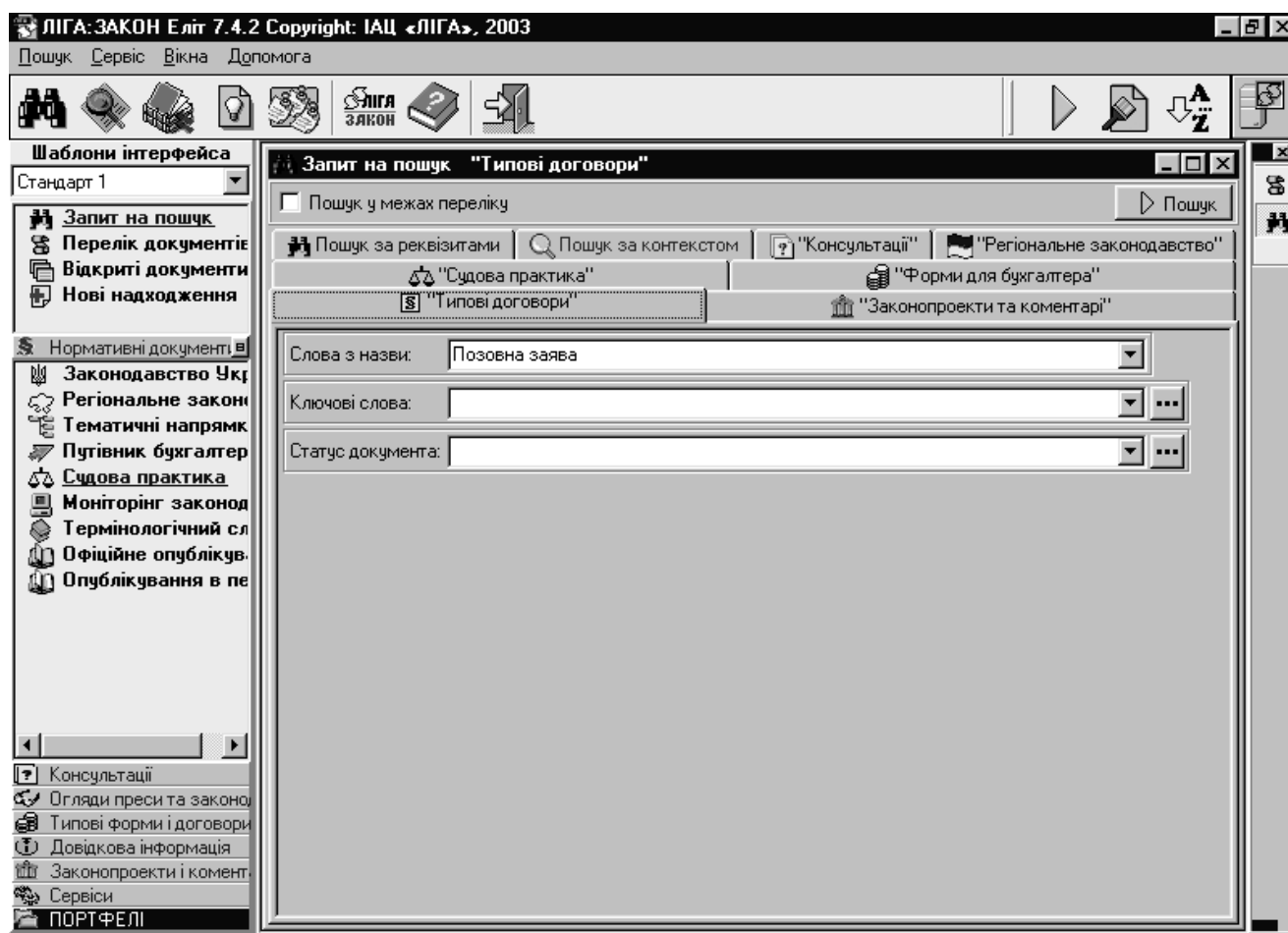

Організувавши пошук за наявністю слова “Батьківство” у назвах знайдених документів, відкриваючи по чергово вибрані документи та копіюючи вибрані

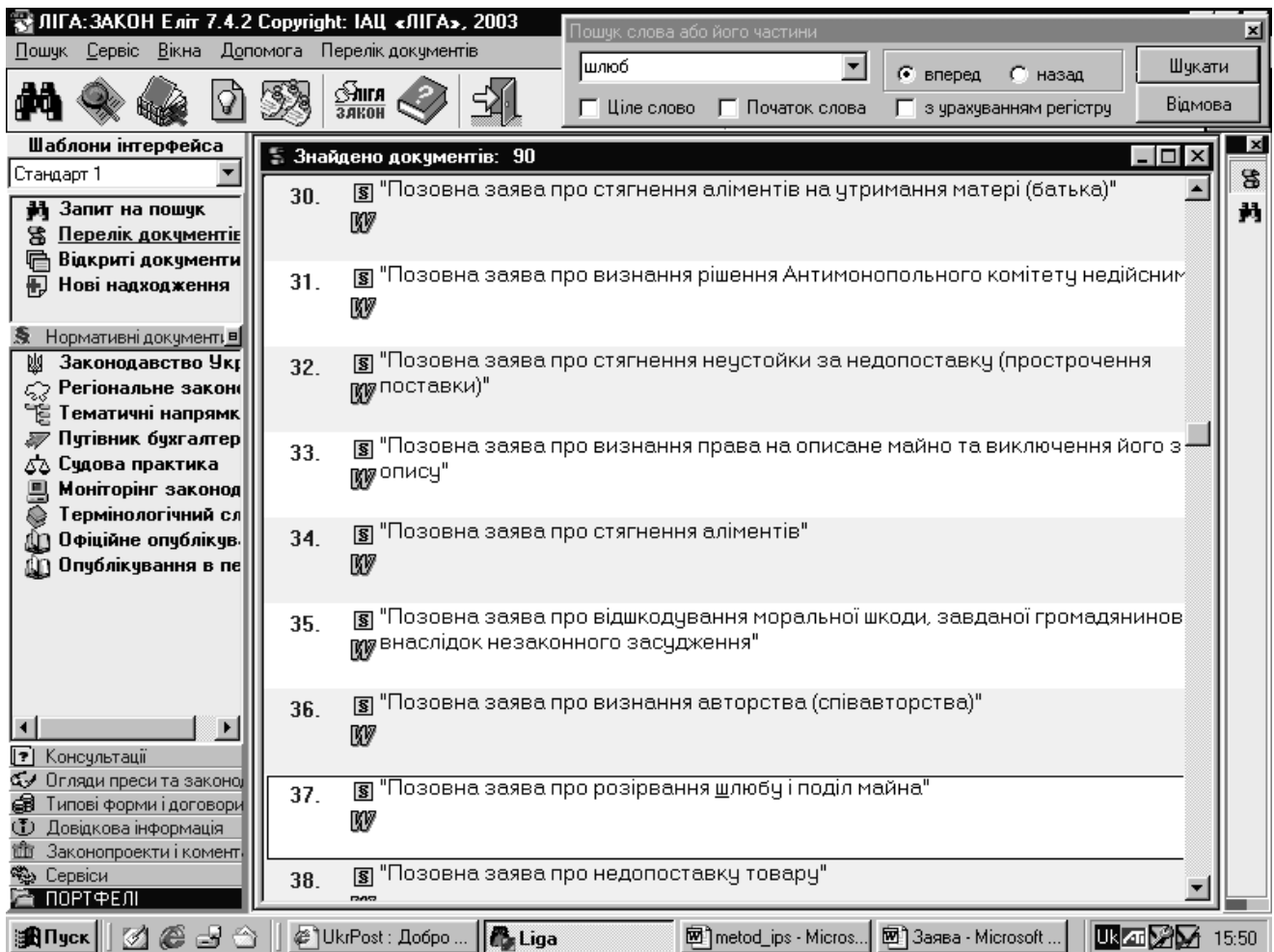
фрагменти у текстовий редактор, можна створити добірку матеріалів, що висвітлюють існуючі прецеденти у судовій практиці, які стосуються проблем, поставлених в умові практичної задачі, яку ми вирішуємо.

Щоб скласти проект зустрічного позову необхідно скористатися наявними зразками позовних заяв у інформаційно-пошуковій системі “ЛІГА:ЗАКОН”.

Щоб використати такі зразки, у головному вікні “Запит на пошук” необхідно вибрати закладку “Типові договори” та у полі “Слова з назви” набрати з клавіатури “Позовна заява”. (рис.)

Після натиснення на кнопку “ПОШУК” отримуємо список текстових документів-шаблонів ПОЗОВНИХ ЗАЯВ, які використовуються у різних галузях права. Щоб вибрати ті, що стосуються нашої задачі з сімейного права, організуємо пошук за наявністю у заголовку Позовної заяви слова ”шлюб”.

Подвійним кліком відкрити текст документа та скопіювати його у текстовий

редактор, клікнувши по кнопці на Додатковій панелі інструментів.

Таким чином отримаємо відповідь на четверте питання, поставлене в умові задачі.

АКТИВНІ ШАБЛОНИ ДОКУМЕНТІВ ТЕКСТОВОГО ПРОЦЕСОРА MS WORD

Виробнича діяльність багатьох спеціалістів різних галузей народного господарства пов'язана з підготовкою текстових документів. Серед відомих технологій опрацювання таких документів найбільш універсальною є комп'ютерна із застосуванням різноманітних текстових процесорів. Серед останніх найпоширенішою є програма Word пакету MS Office.

Традиційно з метою прискорення, універсалізації й стандартизації процесів підготовки текстових документів застосовуються так звані шаблони документів, які містять певні параметри налаштування середовища документа та деяку (постійну і змінну) текстову та графічну інформацію. Найбільш показовим прикладом таких шаблонів є фірмовий бланк підприємства чи платіжне доручення.

У процесі підготовки текстового документа за його шаблоном оператор має замінити наявну інформацію на актуальну чи додати нову інформацію у спеціально відведені поля (комірки). За такої організації роботи оператору не вдається уникнути помилок та пропусків заповнюваних полів, що зумовлює необхідність перевірки та відповідного редагування тексту й призводить до загального збільшення тривалості опрацювання всього документа.

Тому актуальною видається розробка уніфікованих комп'ютерних технологій створення та цілеспрямованого опрацювання "активних" шаблонів документів, організація навчання щодо їх застосування та підготовка відповідного дидактичного і методичного забезпечення. Тим більше, що володіння текстовим редактором стає однією з кваліфікаційних вимог більшості сучасних професій, а формування навичок опрацювання текстових документів є одним із завдань шкільного курсу інформатики.

Методичні аспекти навчання комп'ютерних технологій опрацювання звичайних текстових документів достатньо розроблені й апробовані. Одним з відкритих питань таких технологій є створення документів за певним активним шаблоном. Розглянемо особливості попередньої розробки такого шаблону, технології його застосування та відповідне програмне забезпечення (макрос) на прикладі опрацювання конкретного юридичного документа. Пропонована методика та супутнє їй забезпечення (інструментальне і методичне) можуть бути використанні у навчальному процесі загальноосвітніх навчальних закладів нового типу, зокрема, в яких організовано профільне навчання з правознавства, та на юридичних і правничих факультетах вищих навчальних закладів.

Отже, під "активним" шаблоном текстового документа розумітимемо такий документ, на полі якого серед незмінної інформації виділено ланцюг вікон (іменованих та пронумерованих полів записів), до яких у інтерактивному режимі вводиться змінна інформація, яка є характерною саме для цього поля.

Практичний досвід роботи спеціалістів-юристів у різних галузях правознавства – судово-прокурорській, державно-правовій чи цивільно-правовій – свідчить, що чільне місце у цій роботі займають письмові процесуальні документи, оскільки саме такі документи являють собою матеріалізовану частину процесуальної форми справи.

Оформлення прийнятого правового рішення може здійснюватися шляхом використання уніфікованих форм друкованих документів (шаблонів), зокрема, бланків та зразків процесуальних актів, При цьому, в бланках міститься

інформація, яка повторюється, а в зразках, крім того, відображаються й типові особливості даного виду документа. Уніфікується інформаційна структура і форма подання документа, його реквізити, розміщення і наповнення змістовно-інформаційних блоків, певною мірою власне текст документа, який визначено в законі та вироблено практикою.

Використання таких форм (шаблонів) полегшує працю, прискорює терміни складання документів, сприяє дотриманню законності, підвищує культуру виробництва. Особливо це відчутно, коли юридичні документи оформляються на комп'ютері.

Нині у різних видах юридичної практики використовується велика кількість різноманітних текстових документів. Наприклад, під час нотаріального оформлення цивільно-правових документів використовується близько двох сотень зразків документів, при складанні процесуальних актів у кримінальних справах – понад сто двадцять зразків.

Як правило, кожен такий текстовий документ складається з:

- *постійної (інваріантної) частини;*
- *змінних (варіативних) полів.*

Використовуючи механізм шаблонів, можна деякою мірою уніфікувати роботу зі сталою частиною документа. При цьому, щоб заповнити та оформити будь-який юридичний документ, необхідно внести змінну інформацію у спеціально відведені місця. Тобто, користувач повинен послідовно знаходити визначені для цього документа поля та заповнювати їх потрібною інформацією. Оскільки таких полів у документі досить багато, то користувач може пропустити якесь поле, помилково внести неправильну інформацію, переплутати формат запису тощо. Парадигма текстового редактора у цій ситуації вимагає від користувача під час попереднього оформлення шаблону документа для визначення змінних полів використовувати закладки, поля, та примітки. Для навігації між цими полями застосовується механізм "ПЕРЕЙТИ" [1].

Аналіз предметної області свідчить, що робота зі змінними полями юридичних документів засобами текстового редактора досягається виконанням одноманітної послідовності дій (команд). Такі послідовності дій містять алгоритмічні закономірності. Використовуючи засіб автоматизації VBA, можна створити макроси, в яких реалізовано типові для розв'язання поставленої задачі алгоритми.

У зв'язку з означеним, доцільним є створення проблемно-орієнтованих інформаційних технологій опрацювання текстових документів з використанням спеціалізованих "активних" шаблонів документів. Як відомо, інформаційна (комп'ютерна) технологія – це процес, що складається з чітко регламентованих правил виконання операцій, дій, різної складності етапів над даними, які зберігаються в комп'ютері [2]. Результатом застосування інформаційної технології у даному випадку буде забезпечення дотримання вимог процедурно-процесуальної форми, як однієї з гарантій законності.

Пропонована технологія програмно реалізована таким чином. У текстовому редакторі MS Word додатково створено нові:

- ◆ **пункт меню** "Добудовник юридичних документів" (рис. 1, поз.1) та
- ◆ функціонально відповідна **панель інструментів** (рис. 1, поз.2).

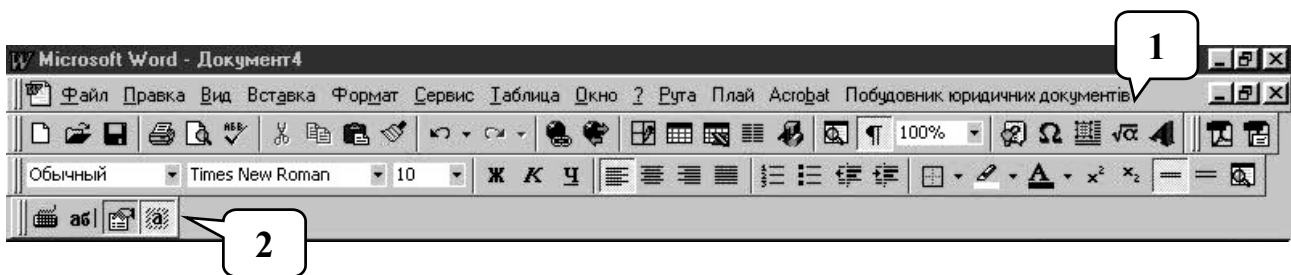

Рис. 1

Кнопки "2", "3", "4" (рис. 2) та відповідні їм функції є стандартними для Word, дублюють кнопки панелі інструментів "Форми" та розташовані на цій панелі для зручності користування.

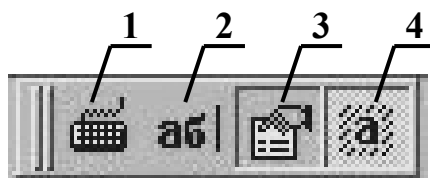

Рис. 2. Панель інструментів «Добудовник юридичних документів» (1 – виклик форми для введення інформації та навігації між полями; 2 – створення поля; 3 – властивості поля; 4 – затінення полів).

Кнопка "1" зв'язана з макросом, призначеним для побудови об'єкта – оригінальної інструментальної форми (рис. 3) – та організації заповнення виділених полів документа.

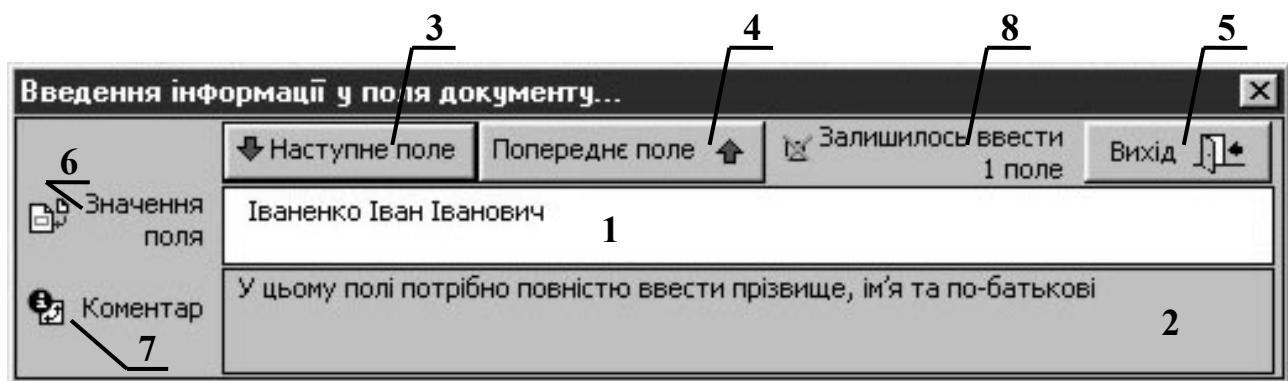

Рис. 3. Форма для введення інформації та навігації між варіативними полями документа (1 – місце для введення тексту, який розміститься у відповідному варіативному полі документа; 2 – змістова підказка для тексту, що вводиться; 3,4 – кнопки для навігації між полями (відповідно переміщення у наступне чи попереднє поле); 5 – кнопка для виходу з цієї форми; 6,7 – ярлики для позначення відповідних полів форми; 8 – лічильник незаповнених у документі полів).

Активізація об'єкта відбувається звичайним чином – "натисненням" ("кліком") кнопки "1". Цей об'єкт реалізує ряд методів, які виконуються у разі настання певних передбачених подій. Розглянемо ці події та відповідні методи.

Подія активізації форми приводить у дію метод **UserForm_Activate**. Реалізація цього методу полягає у створенні динамічного масиву, розмірність якого дорівнює кількості полів (**formfields**) у поточному документі, та заповненні його елементів відповідними іменами цих полів. Одночасно у динамічній змінній **CountEmpty** обчислюється поточна кількість незаповнених полів документу. Використання циклу **For Each** для заповнення змінних полів (у межах **formfields**) визначає черговість подання цих полів відповідно до їх розміщення у тексті документа, а не у послідовності їх введення під час створення шаблону чи у алфавітній послідовності за першою літерою зв'язаного коментарю поля. Якщо на момент активізації форми документ не містить змінних полів, то форма не активізується.

У макросі реалізовано кілька методів, активізація яких відбувається не внаслідок певної події, а в результаті звертання до них з інших методів. До таких методів належить, зокрема, процедура **ShowMsg**, за допомогою якої виводиться повідомлення у поле "8" (рис. 3), та процедура **FieldFocus(zMark)**. Функціональним призначенням цієї процедури є позиціонування маркера у полі з ім'ям **zMark**, зчитування з цього поля тексту та його копіювання у поле "1" для доповнення документу. При цьому змінній **FIEmpty** присвоюється значення "0", якщо поле порожнє, та "1" у протилежному випадку.

Події натискання на кнопку "3" ("Наступне поле") та кнопку "4" ("Попереднє поле") ініціюють, відповідно, виконання методів **btNext_Click** та **btPrevious_Click**. У процесі їх реалізації поточний індекс ("лічильник") **FieldIndex** послідовності імен полів збільшується (або зменшується) на одиницю. Крім того, поточним значенням індексу також контролюється невихід за межі послідовності та завантажуються на виконання процедура **FieldFocus** з повідомленням (у вигляді коментарю) імені нового поля.

Подія натискання на кнопку "5" ("Вихід") свідчить про закінчення роботи з формою і є сигналом виконання методу **Field_AfterUpdate**. Внаслідок опрацювання форми вміст модифікованого поля переноситься у опрацьовуване поле документу і відповідним чином корегується значення змінної **CountEmpty**. Насамкінець, активізується процедура **ShowMsg**, результатом виконання якої є поява у полі "8" повідомлення про те, скільки ще полів залишилося у документі незаповненими.

Для більш повного розуміння поданої вище інформації наведемо текст макросу.

```
Dim aMarks
Dim FieldIndex
Dim CountFieldIndex
Dim FIEmpty
Public CountEmpty As Long
Private Sub ShowMsg()
  If CountEmpty > 0 Then
    lbCountEmpty0.Visible = False
```

```

With lbCountEmpty
    .Visible = True
    .Caption = Left(lbCountEmpty.Caption, 18) & Str(CountEmpty) & " поля(ів)"
End With
Else
    lbCountEmpty.Visible = False
    lbCountEmpty0.Visible = True
End If
End Sub

```

```

Private Sub FieldFocus(zMark)
    With Selection
        .GoTo What:=wdGoToBookmark, Name:=zMark
        With Field
            .Text = Selection.FormFields(zMark).Result
            If (.Text = "") Then FIEmpty = 0 Else FIEmpty = 1
            .SetFocus
        End With
        Remark.Caption = " " & .FormFields(zMark).StatusText
    End With
End Sub

```

```

Private Sub btNext_Click()
    FieldIndex = FieldIndex + 1
    If FieldIndex = CountFieldIndex Then FieldIndex = FieldIndex - 1
    FieldFocus (aMarks(FieldIndex))
End Sub

```

```

Private Sub btPrevious_Click()
    FieldIndex = FieldIndex - 1
    If FieldIndex < 0 Then FieldIndex = 0
    FieldFocus (aMarks(FieldIndex))
End Sub

```

```

Private Sub btExit_Click()
    UserForm1.Hide
End Sub

```

```

Private Sub Field_AfterUpdate()
    Selection.FormFields(aMarks(FieldIndex)).Result = Field.Text
    If (FIEmpty = 0) And (Field.Text <> "") Then CountEmpty = CountEmpty - 1
    If (FIEmpty = 1) And (Field.Text = "") Then CountEmpty = CountEmpty + 1
    ShowMsg
End Sub

```

```

Private Sub UserForm_Activate()
    FieldIndex = -1
    CountFieldIndex = ActiveDocument.Bookmarks.Count
    If CountFieldIndex >= 1 Then
        ReDim aMarks(CountFieldIndex - 1)
        i = 0
        CountEmpty = 0
        For Each aField In ActiveDocument.FormFields

```

```

aMarks(i) = aField.Name
i = i + 1
If aField.Result = "" Then CountEmpty = CountEmpty + 1
Next aField
ShowMsg
btNext_Click
Else
UserForm1.Hide
End If
End Sub

```

Розглянемо процес створення текстового документа “Постанова про порушення кримінальної справи та прийняття її до провадження” на основі запропонованої вище технології з використанням попередньо створеного активного шаблону. Зауважимо, що з документом даного типу працює певний спеціаліст у визначеному населеному пункті. Тому назва населеного пункту, посада та прізвище спеціаліста не перетворено у змінні поля. У разі потреби, до складу шаблону можна вносити будь-які додаткові зміни.

Отже, у середовище текстового процесора MS Word завантажується шаблон “Постанови про порушення кримінальної справи та прийняття її до свого провадження”. Звичайно, цей шаблон документа має бути заздалегідь створеним і розміщеним у спеціальній папці шаблонів. Окрім того, у папці стандартних шаблонів MS Word має бути файл **BuilderLawForm**, який містить текст робочого макроса. Розглядуваний шаблон-документ визначально має такий вигляд.

ПОСТАНОВА	
про порушення кримінальної справи і прийняття її до свого провадження	
м. [REDACTED]	[REDACTED].
Слідчий прокуратури м. [REDACTED], юрист 2-го класу [REDACTED], розглянувши заяву [REDACTED]	
ВСТАНОВИВ:	
[REDACTED].	
Беручи до уваги наявність підстав для порушення кримінальної справи і достатніх даних, які вказують, що в діях [REDACTED] є ознаки злочинів, передбачених статтями [REDACTED] КК України, і враховуючи, що по справах за такі злочини відповідно до ст. [REDACTED] КПК України провадження попереднього слідства є обов'язковим, та керуючись статтями [REDACTED] КПК України,	
ПОСТАНОВИВ:	
1. Порушити кримінальну справу за фактами [REDACTED], вчиненого [REDACTED], тобто за ознаками злочину, передбаченого статтями [REDACTED] КК України.	
2. Прийняти справу до свого провадження та негайно приступити до проведення попереднього слідства.	
3. Копію даної постанови протягом доби направити прокуророві м. [REDACTED].	
Про порушення кримінальної справи і розпочате попереднє слідство повідомити заявників [REDACTED].	
Слідчий прокуратури м. [REDACTED], юрист 2-го класу [REDACTED]	(підпис)

Для заповнення виділених полів необхідною інформацією скористаємося панеллю *добудовника юридичних форм*. Кліком кнопки "1" (рис. 2), активізуємо форму для введення текстової інформації та навігації між варіативними полями документа (рис. 3). Використовуючи підказку-коментар, введемо потрібну інформацію у перше подане для введення тексту поле. У документі ця інформація розміститься у визначеному місці.

Навігація між полями здійснюється шляхом натиснення (кліка) кнопок "Попереднє поле" та "Наступне поле" (рис. 3), або клавіші Enter. Повторення такої процедури дозволяє опрацювати всі виділені змінні поля. Про закінчення заповнення всіх полів повідомить запис у полі "8". Зауважимо, що створений документ має стандартний вигляд і не вимагає ніякого додаткового форматування.

Опрацьований документ матиме такий кінцевий вигляд.

ПОСТАНОВА	
про порушення кримінальної справи	
і прийняття її до свого провадження	
м. Хмельницький	10.10.2002 р.
Слідчий прокуратури м. Хмельницького, юрист 2-го класу Ільєнко А.Р., розглянувши заяву директора заводу "НЕВА" Трохимова Т.Л. та головного бухгалтера цього заводу Сіренко Р.Т. про те, що з каси заводу зникло 154567 гривень.	
встановив:	
Факт зникнення грошей мав місце.	
Беручи до уваги наявність підстав для порушення кримінальної справи і достатніх даних, які вказують, що в діях Іванова Сергія Станіславовича є ознаки злочинів, передбачених статтями 85, 92 КК України, і враховуючи, що по справах за такі злочини відповідно до ст. 144 КПК України провадження попереднього слідства є обов'язковим, та керуючись статтями 72, 81 КПК України,	
постановив:	
1. Порушити кримінальну справу за фактами розкрадання грошей, вчиненого старшим касиром заводу "НЕВА" Івановим Сергієм Станіславовичем, тобто за ознаками злочину, передбаченого статтями 24, 173 КК України.	
2. Прийняти справу до свого провадження та негайно приступити до проведення попереднього слідства.	
3. Копію даної постанови протягом доби направити прокурорів м. Хмельницького. Про порушення кримінальної справи і розпочате попереднє слідство повідомити заявників Трохимова Т.Л. та Сіренко Р.Т.	
Слідчий прокуратури м.Хмельницького, юрист 2-го класу Ільєнко А.Р.	(підпис)

Описана у цій статті технологія також дозволяє спеціалісту з будь-якої галузі правознавства розробляти свої власні шаблони юридичних (і не тільки) документів для повсякденного використання. Процес створення шаблону реалізується внаслідок виконання такої низки дій.

1. У текстовому редакторі WORD створити документ-шаблон на основі шаблона-макроса **BuilderLawForm**. Для цього у вікні "Создание документа" вибрати цей шаблон і створити новий документ (рис. 4).

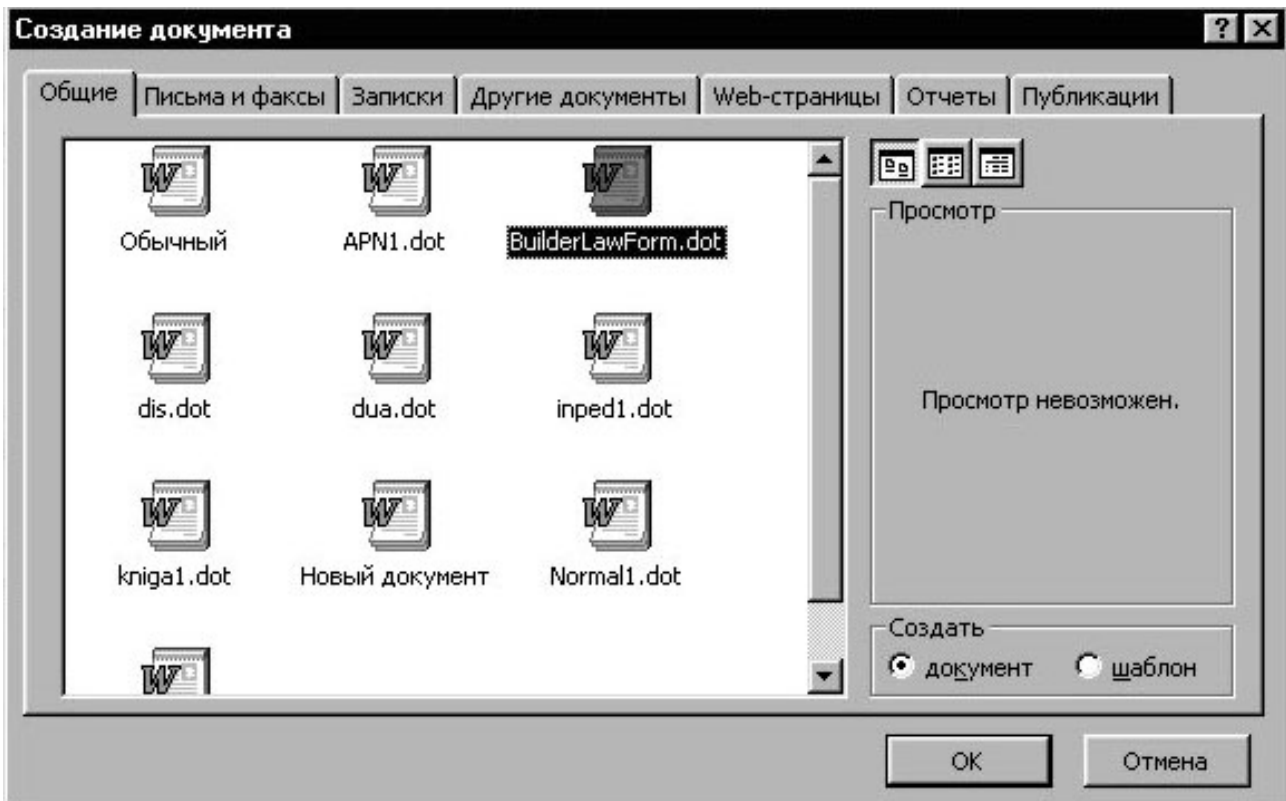

Рис. 4.

На екрані монітора поряд із стандартними панелями текстового редактора з'явиться додаткова панель інструментів (рис. 1), а у головному меню – додатковий пункт **"Побудовник юридичних документів"**.

2. Розбити текст створюваного документа на фрагменти (порції), які становитимуть інваріантну, сталу частину документа. Межами таких фрагментів є варіативна інформація.
3. За допомогою клавіатури порційно ввести до документа фрагменти визначеної постійної (незмінної) інформації, яка є характерною для даного типу документа.
4. Змінна інформація, яку необхідно буде вводити під час створення конкретного документа за його шаблоном, не набирається з клавіатури (пропускається), замикає черговий фрагмент сталої інформації, а у місцях її розміщення слід натискати послідовно кнопки "2" та "3" додаткової панелі інструментів (рис. 2). При цьому, кнопка "2" призначена для створення змінного поля (виділяється затіненим прямокутником), а кнопка "3" – для введення коментарю щодо змісту змінної інформації (рис. 5).

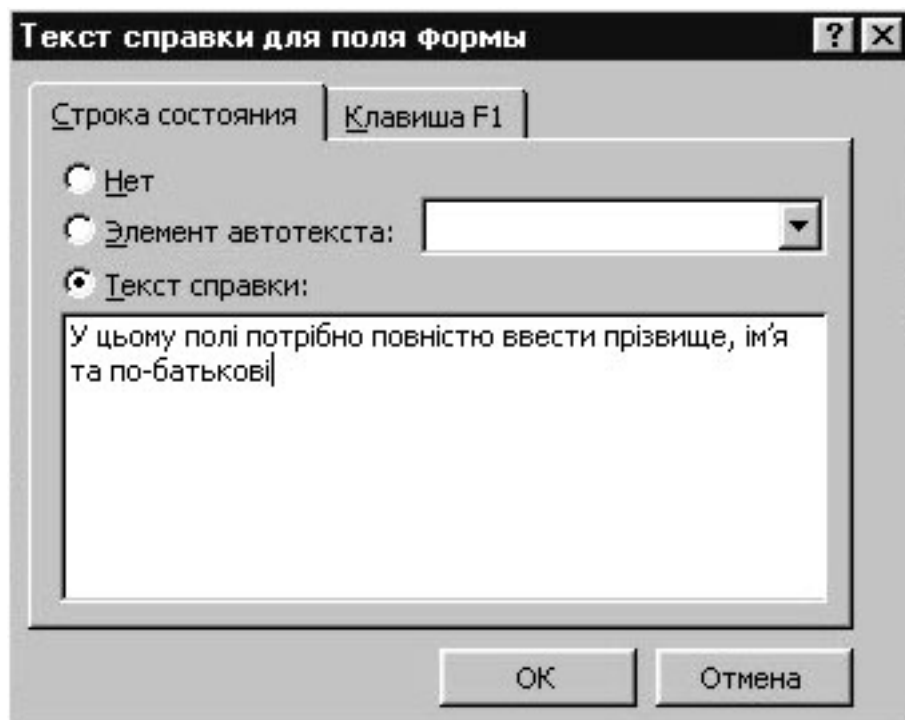

Рис. 5.

Для створення коментаря слід "клікнути" по кнопці "Текст справки..." і у вікні "Текст справки для поля Форми" ввести текст підказки до змінного поля – стислу інформацію чи обов'язкові параметри, які пояснюють змістове навантаження саме цього змінного поля. Цей коментар до тексту буде відтворюватись у полі "2" під час заповнення цього поля у створюваному документі (рис. 3)

За описаною технологією формуються всі змінні поля документа.

У результаті виконання описаної процедури в середовищі документа-шаблону створюється послідовний масив виділених полів. Насамкінець, створений шаблон зберігається у відповідній папці.

На завершення цієї статті хочеться висловити думку щодо доцільності й корисності застосування на практичних заняттях з цивільного права та цивільного процесу, кримінального права та кримінального процесу, трудового, господарського, адміністративного та інших спеціальних фахових предметів методики складання та оформлення процесуальних документів та різного роду договорів із застосуванням наведеної технології роботи з текстовими документами. Зазначене сприятиме підвищенню ефективності навчального процесу у вузі та функціональної придатності молодих спеціалістів.

Пропонована комп'ютерна технологія опрацювання текстових документів за їх активними шаблонами також може використовуватись у загальноосвітніх навчальних закладах під час профільного навчання та для цілей професійної орієнтації старшокласників.

ПАКЕТ ВИХІДНИХ ДОКУМЕНТІВ

1.Пакет документів за результатами проміжних пошукових операцій.

Кодекс про шлюб та сім'ю

Стаття 53. Встановлення походження дитини від батьків, які не перебувають між собою в шлюбі

Походження дитини від батьків, які не перебувають між собою в шлюбі, встановлюється шляхом подачі спільної заяви батьком і матір'ю дитини в державні органи реєстрації актів громадянського стану.

В разі народження дитини у батьків, які не перебувають у шлюбі, при відсутності спільної заяви батьків батьківство може бути встановлене в судовому порядку за заявою одного з батьків або опікуна (піклувальника) дитини, особи, на утриманні якої знаходиться дитина, а також самої дитини після досягнення нею повноліття.

При встановленні батьківства суд бере до уваги спільне проживання та ведення спільного господарства матір'ю дитини і відповідачем до народження дитини, або спільне виховання чи утримання ними дитини, або докази, що з достовірністю підтверджують визнання відповідачем батьківства.

(Із змінами, внесеними згідно з Указом Президії
Верховної Ради Української РСР від 01.09.80 р. N 783-Х

Стаття 56. Оспорювання батьківства (материнства)

Особа, записана як батько або як мати дитини в книзі записів народжень, або особа, яка фактично є батьком дитини, в разі смерті матері чи позбавлення її батьківських прав має право оспорити проведений запис протягом року з того часу, коли їй стало або повинно було стати відомо про проведений запис. Якщо до цього часу особа, записана як батько або як мати, була неповнолітньою, річний строк обчислюється з часу досягнення нею вісімнадцяти років.

Особа записана батьком дитини за її заявою або за спільною заявою з матір'ю дитини, не має права оспорювати батьківство, якщо в момент подачі заяви їй було відомо, що вона фактично не є батьком цієї дитини.

Чоловік, який дав письмову згоду на запліднення своєї дружини за допомогою донора, записується батьком народженої нею дитини і не має права оспорювати проведений запис.

Дружина, яка дала письмову згоду своєму чоловіку на запліднення та народження дитини іншою жінкою (донором), записується матір'ю цієї дитини і не має права оспорювати проведений запис.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно з указами
Президії Верховної Ради Української РСР від 01.09.80 р. N 783-Х,
від 28.01.91 р. N 660-ХІІ;
Законом України від 23.06.92 р. N 2488-ХІІ)

Цивільно-процесуальний кодекс

Стаття 5. Порухення цивільної справи в суді

Суд приступає до розгляду цивільної справи:

- 1) за заявою особи, яка звертається за захистом своїх прав або охоронюваних законом інтересів;
- 2) за заявою прокурора та інших осіб, які вправі у випадках, передбачених законом, звертатися до суду на захист прав та свобод іншої особи, невизначеного кола осіб або державних чи громадських інтересів.

У справах позовного провадження подаються позовні заяви, у справах, що виникають з адміністративно-правових відносин, і в справах окремого провадження - скарги і заяви.

(Із змінами, внесеними згідно з Указом Президії
Верховної Ради Української РСР від 23.01.81 р. N 1461-Х;
Законом України від 02.03.95 р. N 82/95-ВР;
у редакції Закону України від 21.06.2001 р. N 2540-III)

Глава 18

Підготовка цивільних справ до судового розгляду

Стаття 143. Дії судді по підготовці справи

Після прийняття позовної заяви суддя провадить підготовку справи до судового розгляду, метою якої є забезпечення своєчасного та правильного вирішення справи. При цьому суддя провадить такі дії:

- 1) опитує позивача по суті заявлених ним позовних вимог, з'ясовує у нього можливі з боку відповідача заперечення та, якщо це необхідно, пропонує позивачеві подати додаткові докази, а також роз'яснює йому всі процесуальні права і обов'язки позивача;
- 2) в разі необхідності викликає відповідача для попереднього опиту з обставин справи, з'ясовує можливі з його боку заперечення проти позову, роз'яснює йому всі його процесуальні права і обов'язки.

Суддя з'ясовує у відповідача, якими доказами він може підтвердити свої заперечення. По особливо складних справах суддя може запропонувати відповідачеві подати письмові пояснення в справі. Виклик відповідача провадиться одночасно з врученням йому копії позовної заяви та поданих позивачем документів;

- 3) вирішує питання про притягнення або вступ у справу співучасників, третіх осіб та опитує допущених до участі в справі третіх осіб відповідно до пунктів 1 і 2 цієї статті;

- 4) вирішує питання про участь у справі прокурора та про притягнення до участі в справі належного органу державного управління або громадської організації (стаття 121 цього Кодексу);

- 5) вирішує питання про допущення до участі в судовому розгляді представника громадської організації чи трудового колективу (стаття 161 цього Кодексу);

- 6) вирішує питання про виклик свідків у судові засідання або про допит їх у порядку, передбаченому статтею 45 цього Кодексу;

- 7) вимагає від державних підприємств, установ, організацій, колгоспів, інших кооперативних організацій, їх об'єднань, інших громадських організацій, а також від громадян письмові та речові докази або надає особам, які беруть участь у справі, повноваження на право одержання цих доказів для подачі їх до суду, а також за їх клопотанням вживає заходів до забезпечення доказів;

- 8) вирішує з урахуванням думки осіб, які беруть участь у справі, питання про проведення експертизи;

9) у невідкладних випадках провадить з повідомленням осіб, які беруть участь у справі, місцевий огляд;

10) надсилає іншим судам доручення в порядку, передбаченому статтею 33 цього Кодексу;

11) роз'яснює сторонам можливість звернутись для вирішення спору до третейського суду та наслідки такої процесуальної дії;

12) вирішує питання про притягнення до участі в справі про розірвання шлюбу з особою, визнаною в установленому порядку безвісно відсутньою або недієздатною внаслідок душевної хвороби чи недоумства, представника органів опіки і піклування для охорони майнових прав відповідача, а також для забезпечення інтересів дітей.

(Із змінами, внесеними згідно з указами Президії
Верховної Ради Української РСР від 15.10.66 р.,
від 23.01.81 р. N 1461-X;
Законом України від 21.06.2001 р. N 2540-III)

Глава 17 **Зустрічний позов**

Стаття 140. Пред'явлення зустрічного позову

Відповідач вправі не пізніше як за три дні до судового засідання пред'явити зустрічний позов.

Прийняття зустрічного позову, пред'явленого після закінчення цього строку, залежить від судді, а якщо його заявлено під час розгляду справи по суті, - від суду.

Суддя, прийнявши зустрічний позов, повинен сповістити про це осіб, які беруть участь у справі.

Стаття 141. Умови прийняття судом зустрічного позову

Суд або суддя повинен прийняти зустрічний позов до сумісного розгляду з первісним позовом, якщо обидва позови взаємно пов'язані та сумісний їх розгляд є доцільним, зокрема, коли вони випливають з одного правовідношення або коли вимоги по них можуть зараховуватися.

Стаття 142. Зміст зустрічної позовної заяви

Зустрічна позовна заява повинна відповідати вимогам статей 137 і 138 цього Кодексу і має бути оплачена державним митом.

Всі недоліки зустрічної позовної заяви слід виправити до розгляду справи, інакше зустрічний позов у даному процесі не розглядається.

(Із змінами, внесеними згідно із
Законом України від 15.12.92 р. N 2857-XII)

Закон “Про державне мито”

Стаття 2. Об'єкти справляння державного мита¹

Державне мито справляється:

1) із позовних заяв, заяв з переддоговірних спорів, заяв (скарг) у справах окремого провадження і скарг на рішення, прийняті відносно релігійних організацій, з апеляційних скарг на рішення судів і скарг на рішення, що набрали законної сили, а також за видачу судами копій документів;

(пункт 1 статті 2 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 07.03.2002 р. N 3096-III)

¹Відомості Верховної Ради України, 1993, N 13 (30.03.93), ст. 113

2) із позовних заяв і заяв кредиторів у справах про банкрутство, що подаються до господарських судів, та апеляційних і касаційних скарг на рішення та постанови, а також заяв про їх перегляд за нововиявленими обставинами;

(пункт 2 статті 2 із змінами, внесеними згідно із
Законом України від 07.03.2002 р. N 3096-III)

3) за вчинення нотаріальних дій державними нотаріальними конторами і виконавчими комітетами сільських, селищних, міських Рад народних депутатів, а також за видачу дублікатів нотаріально засвідчених документів;

4) за реєстрацію актів громадського стану, а також видачу громадянам повторних свідоцтв про реєстрацію актів громадського стану і свідоцтв у зв'язку із зміною, доповненням, виправленням і поновленням записів актів громадського стану;

5) за видачу документів на право виїзду за кордон і про запрошення в Україну осіб з інших країн, за продовження строку їх дії та за внесення змін до цих документів; за продовження строку дії візи для в'їзду в Україну, транзитного проїзду через її територію (перебування в Україні іноземців та осіб без громадянства); за видачу або продовження строку дії посвідки на проживання в Україні іноземцям та особам без громадянства; за оформлення віз для в'їзду в Україну, транзитного проїзду через її територію, а також із заяв про прийняття до громадянства України або про вихід з громадянства України;

(пункт 5 статті 2 в редакції
Закону України від 16.01.2003 р. N 456-IV)

6) за видачу нового зразка паспорта громадянина України (крім обміну нині діючого паспорта на паспорт нового зразка); за оформлення нового зразка паспорта громадянина України для поїздки за кордон; за видачу громадянам України закордонного паспорта на право виїзду за кордон або продовження строку його дії;

7) за прописку громадян або реєстрацію місця проживання;

8) за видачу дозволів на право полювання та рибальства;

9) за операції з випуску (емісії) цінних паперів, крім облігацій державних та місцевих позик, та з видачі приватизаційних паперів;

(пункт 9 статті 2 в редакції
Закону України від 23.03.99 р. N 539-XIV)

10) за операції з об'єктами нерухомого майна, що здійснюються на товарних біржах, крім операцій з примусового відчуження такого майна у випадках, передбачених законами України;

(пункт 10 статті 2 в редакції
Закону України від 23.03.99 р. N 539-XIV)

11) за проведення прилюдних торгів (аукціону, тендеру) об'єктами нерухомого майна, крім операцій з примусового відчуження такого майна у випадках, передбачених законами України;

(пункт 11 статті 2 в редакції
Закону України від 23.03.99 р. N 539-XIV)

12) за видачу охоронних документів (патентів і свідоцтв) на об'єкти інтелектуальної власності, а також за дії, пов'язані з підтриманням чинності патентів на сорти рослин;

(пункт 12 статті 2 в редакції

Законів України від 28.02.95 р. N 75/95-ВР,
від 15.11.2001 р. N 2785-III)

13) за подання до Кабінету Міністрів України проекту створення промислово-фінансової групи.

(стаття 2 доповнена пунктом 13 згідно із
Законом України від 12.11.96 р. N 483/96-ВР)

(Установити, що ставки державного мита за нотаріальні дії, вчинювані державними нотаріальними конторами і виконавчими комітетами сільських, селищних, міських Рад відповідно до пунктів 3 та 4 статті 3 Декрету Кабінету Міністрів України від 21 січня 1993 року N 7-93 "Про державне мито", поширюються на нотаріальні дії, вчинювані приватними нотаріусами, згідно із Законом України від 22.03.96 р. N 96/96-ВР)

Стаття 3. Розміри ставок державного мита

Ставки державного мита встановлюються в таких розмірах:

----- Найменування документів і : дій, за які справляється мито : -----	Розміри ставок
--	----------------

1. Із заяв і скарг, що подаються до суду, та за видачу судом копій документів:

а) із позовних заяв

1 відсоток ціни позову,
але не менше 3 єоподатковуваних
мінімумів доходів громадян і не
більше 100 неоподатковуваних
мінімумів доходів громадян

б) із скарг за неправомірні
дії органів державного управління
і службових осіб, що ущемляють
права громадян

0,2 неоподатковуваного мінімуму
доходів громадян

в) із позовних заяв про
розірвання шлюбу

0,5 неоподатковуваного мінімуму
доходів громадян²

² Декрет Кабінету Міністрів України Про державне мито (Із змінами і доповненнями, внесеними Законами України)

ДЕРЖАВНА ПОДАТКОВА АДМІНІСТРАЦІЯ УКРАЇНИ

ЛИСТ

від 22.05.2002 р. N 1856/Г/17-0515

ДПА України розглянула лист стосовно розміру неоподаткованого мінімуму доходів громадян і повідомляє таке.

З 01.10.95 р. і до цього часу діє розмір неоподаткованого мінімуму доходів громадян і шкала ставок прогресивного оподаткування, встановлені Указом Президента України від 13.09.94 р. N 519 "Про збільшення неоподаткованого мінімуму та ставки прогресивного оподаткування доходів громадян" (в редакції Указу Президента України від 21.11.95 р. N 1082/95).

Розмір встановленого цим Указом неоподаткованого мінімуму доходів громадян з урахуванням Указу Президента від 25.08.96 р. N 762 "Про грошову реформу в Україні" становить 17 грн. на місяць.

Указ Президента від 13.09.94 р. N 519 в редакції Указу Президента України від 21.11.95 р. N 1082/95 діє на цей час і є обов'язковим для виконання на всій території України.

Заступник Голови

С. Гуржій

Надруковано:
"Бухгалтерія",
N 24/1-2, 17 червня 2002 р.

ВЕРХОВНИЙ СУД УРСР
СУДОВА КОЛЕГІЯ В ЦИВІЛЬНИХ СПРАВАХ

УХВАЛА

від 17 січня 1990 року

(Витяг)

Є. С. пред'явила позов до А. С. про розірвання шлюбу та поділ майна. Позивачка зазначала, що від зареєстрованого шлюбу у них є троє дітей. Під час шлюбу було придбано майно, у тому числі й автомобіль "Волга М-24". Посилаючись на те, що сім'я розпалась, вона просила розірвати шлюб і поділити майно, виділивши їй автомобіль.

А. С. також пред'явив позов про розірвання шлюбу та поділ майна із залишенням йому автомобіля, враховуючи, що останній був придбаний за позичені гроші і борг ще не повернуто. Рішенням судової колегії в цивільних справах Волинського обласного суду шлюб між сторонами розірвано, поділено майно з виділенням позивачці автомобіля і стягненням на користь відповідача грошової компенсації.

У касаційній скарзі А. С., вважаючи неправильним рішення суду, просив його скасувати, оскільки суд безпідставно не врахував боргу за автомобіль і необгрунтовано виділив його позивачці.

Судова колегія Верховного Суду УРСР касаційну скаргу залишила без задоволення і в ухвалі про залишення рішення без зміни вказала на таке. Постановляючи рішення про розірвання шлюбу, суд виходив з того, що сім'я фактично розпалася, далі спільне проживання і збереження сім'ї стало неможливим, сторони наполягають на розлученні, тому рішення щодо цього відповідає ст. 40 КпШС.

Проводячи поділ майна, суд встановив, що все воно придбано під час шлюбу, тому відповідно до ст. 22 зазначеного Кодексу є спільною сумісною власністю, а тому подружжя має рівні права на нього, хоч один з них був зайнятий веденням домашнього господарства, доглядом за дітьми або з інших поважних причин не мав самостійного заробітку. Виділяючи автомобіль позивачці, суд виходив з передбаченого ст. 29 КпШС України способу поділу майна між подружжям, зокрема, застосував присудження одному з них майна в натурі з покладенням на нього обов'язку компенсувати іншому з подружжя його частку грошми. Передаючи автомобіль позивачці та зобов'язуючи компенсувати відповідачу половину його вартості, суд врахував інтереси дітей і необхідність їх оздоровлення, а також наявність у неї прав на керування транспортними засобами. Врахував суд і ту обставину, що відповідач вироком суду засуджений за ч. 1 ст. 215 Кримінального кодексу України до штрафу і позбавлений права керувати транспортними засобами на три роки.

Доводи відповідача про те, що суд безпідставно не врахував розписки про одержання ним грошей для придбання автомобіля, не можуть бути взяті до уваги. Із змісту декларації про джерела грошових сум для придбання коштовних предметів не передбачається, щоб відповідач або позивачка вказували про позику грошей. До того ж про одержання цих грошей і наявність розписки позивачка нічого не знала.

За таких обставин рішення суду відповідає вимогам закону, воно обгрунтоване дослідженими в судовому засіданні доказами, тому підстав для його скасування немає.

Надруковано:

"Бюлетень законодавства і юридичної практики України",
N 3 (частина 2), 1995 р.

ПЛЕНУМ ВЕРХОВНОГО СУДУ УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА

від 12 червня 1998 року N 16

Про застосування судами деяких норм Кодексу про шлюб та сім'ю України³

Вивчення судової практики у справах, які виникають із сімейних правовідносин, показало, що поряд з правильним їх вирішенням нерідко суди допускаються помилок у застосуванні деяких норм Кодексу про шлюб та сім'ю України.

З метою вдосконалення діяльності судів по розгляду справ даної категорії Пленум Верховного Суду України **постановляє**:

1. Звернути увагу судів на те, що при розгляді справ, які виникають у зв'язку з укладенням, припиненням шлюбу та перебуванням у ньому, встановленням, оспорюванням і позбавленням батьківства, усиновленням, вихованням неповнолітніх дітей, а також з інших сімейних правовідносин необхідно виходити з положень Конституції України про шлюб, права й обов'язки у шлюбі та сім'ї, охорону дитинства, материнства, батьківства, додержувати норм Кодексу про шлюб та сім'ю України (далі - КпШС), Цивільного процесуального кодексу України (далі - ЦПК), Закону України "Про органи і служби у справах неповнолітніх та спеціальні установи для неповнолітніх", інших нормативно-правових актів, що регулюють сімейні правовідносини.

2. Відповідно до ст. 6 Закону "Про органи і служби у справах неповнолітніх та спеціальні установи для неповнолітніх" спори, що виникають із сімейних правовідносин, розглядаються спеціально уповноваженими на те суддями (складами суддів).

Зазначені судді (склади суддів), зокрема, розглядають:

- справи про розірвання шлюбу та визнання його недійсним; спори між батьками щодо місця проживання їхніх неповнолітніх дітей, про відібрання дітей, позбавлення батьківських прав; про виселення громадян у разі неможливості їх спільного проживання з дітьми, щодо яких вони позбавлені батьківських прав; справи про поновлення батьківських прав; про право діда й баби на спілкування з неповнолітніми онуками; про встановлення або оспорювання батьківства; спори з інших питань, пов'язаних з особистими і майновими правами неповнолітніх, - у порядку позовного провадження;

- справи про обмеження батьків у дієздатності, про усиновлення, про встановлення факту батьківства, факту визнання батьківства, факту перебування у фактичних шлюбних відносинах, якщо останні виникли до 8 липня 1944 р. і один із подружжя помер, - в окремому провадженні.

3. Оскільки розгляд справ провадиться в межах заявлених вимог і на підставі поданих доказів, суди згідно зі ст. 137 ЦПК повинні вимагати від осіб, що порушують справу, повного викладення в заявах обставин, якими обґрунтовуються дані вимоги, й посилання на засоби їх доказування. Наприклад, у заяві про розірвання шлюбу мають бути зазначені: рік народження

³ Бюлетень законодавства і юридичної практики України, 2002, 00, 8

кожного з подружжя, дата й місце зареєстрування шлюбу, мотиви його розірвання, чи є від шлюбу неповнолітні діти, їхні прізвища, імена та по батькові, при кому з батьків вони перебувають, пропозиції щодо участі подружжя в утриманні й вихованні дітей після розірвання шлюбу, чи заявляються інші вимоги, які можуть бути вирішені одночасно з позовом про розірвання шлюбу. До заяви додаються: свідоцтво про реєстрацію шлюбу, копії свідоцтв про народження дітей, довідки щодо розміру заробітку та інших доходів, а також усі необхідні документи відповідно до заявлених вимог. Якщо заява не відповідає зазначеним вимогам, слід застосовувати правила ст. 139 ЦПК.

4. Вирішуючи питання щодо прийняття заяви про розірвання шлюбу, суди повинні враховувати, що:

- розірвання шлюбу провадиться органами реєстрації актів громадянського стану (далі - РАГС), а не судами, лише у випадках, передбачених статтями 41, 42 КпШС;

- одночасно з позовом про розірвання шлюбу можуть бути заявлені вимоги про визначення місця проживання неповнолітніх дітей подружжя, про утримання дітей або одного з подружжя, про визнання майна спільною власністю подружжя, його поділ, про витребування роздільного майна, про виконання зобов'язань за шлюбним контрактом;

- чоловік не має права порушувати справу про розірвання шлюбу без згоди дружини під час її вагітності та протягом одного року після народження дитини (в тому числі, коли вона народилася мертвою або померла). За відсутності такої згоди суд відмовляє у прийнятті заяви або закриває провадження в порушеній справі (п. 1 ст. 136, п. 1 ст. 227 ЦПК);

- заяви про розірвання шлюбу між подружжями, які є громадянами України і проживають за її межами, можуть розглядатися в судах України за підсудністю, визначеною Верховним Судом України (ч. 6 ст. 197 КпШС);

- справи про розірвання шлюбу з особами, засудженими до позбавлення волі (якщо його не може бути розірвано за правилами ст. 42 КпШС), а так само за позовами зазначених осіб розглядаються за загальними правилами підсудності справ даної категорії. Оскільки місця позбавлення волі не є місцем проживання, позови до осіб, які відбувають таке покарання, можуть пред'являтися за останнім місцем їх проживання;

- при засудженні особи до позбавлення волі умовно або з відстрочкою виконання вироку позов про розірвання шлюбу пред'являється до неї з додержанням загального порядку порушення цих справ;

- відсутність рішення про визнання безвісно відсутнім одного з подружжя, місце фактичного перебування якого невідоме, не є перешкодою для пред'явлення до нього позову про розірвання шлюбу в суді за місцем знаходження його майна або за останнім відомим місцем його постійного проживання чи постійного зайняття, а у випадках, коли з позивачем знаходяться неповнолітні діти або коли за станом здоров'я чи з інших поважних причин йому важко виїхати до місця проживання відповідача, - за місцем проживання позивача (частини 7, 12 ст. 126 ЦПК);

- позов про розірвання шлюбу в інтересах недієздатної особи може бути пред'явлено опікуном або прокурором (до участі в таких справах має залучатись відповідний орган опіки та піклування);

- враховуючи особливості шлюбно-сімейних правовідносин, у справах про розірвання шлюбу не можуть брати участі треті особи, предметом судового розгляду не можуть бути вимоги щодо майна, право на яке оспорується в установленому порядку третіми особами.

5. Проголошена Конституцією України охорона сім'ї державою полягає, зокрема, в тому, що шлюб може бути розірвано в судовому порядку лише за умови, якщо встановлено, що подальше спільне життя подружжя і збереження сім'ї стали неможливими. З цією метою суди повинні уникати формалізму при вирішенні позовів про розірвання шлюбу, повно й всебічно з'ясовувати фактичні взаємини подружжя, мотиви та причини розлучення, забезпечувати участь у судовому засіданні, як правило, обох сторін, вживати заходів до примирення подружжя.

Судам слід використовувати надану законом можливість відкласти розгляд справи для примирення подружжя, особливо за наявності неповнолітніх дітей. У межах встановленого ч. 4 ст. 176 ЦПК шестимісячного строку суд може повторно відкласти розгляд справи або за обґрунтованим клопотанням подружжя чи одного з них скоротити визначений для примирення строк. Сам по собі факт недосягнення примирення не є підставою для розірвання шлюбу, якщо є можливість зберегти сім'ю.

Питання про відкладення судового розгляду і визначення строку для примирення вирішується після з'ясування обставин справи з урахуванням фактичних взаємин подружжя, мотивів та причин розлучення шляхом постановлення ухвали на місці із занесенням до протоколу судового засідання відповідно до норм гл. 28 ЦПК. При цьому, якщо в справі одночасно були заявлені вимоги про стягнення аліментів на дітей чи на одного з подружжя, суд на підставі ст. 220 ЦПК повинен обговорити питання про надання утримання до вирішення справи по суті.

При досягненні подружжям примирення провадження у справі закривається на підставі поданої позивачем (обома сторонами) заяви про відмову від позову. Якщо ж після закінчення наданого подружжю строку заява про закриття справи не надійшла і сторони в судові засідання не з'явилися, суд з урахуванням правил статей 172, 173 ЦПК залишає заяву без розгляду на підставі п. 4 ст. 229 ЦПК.

6. Рішення суду у справі про розірвання шлюбу повинно відповідати вимогам ст. 203 ЦПК. У ньому, зокрема, має бути зазначено дату й місце реєстрації шлюбу, час та причини фактичного його припинення, мотиви, з яких суд визнав збереження сім'ї можливим чи неможливим, обґрунтовані висновки з приводу інших заявлених вимог. У резолютивній частині рішення слід навести відомості, необхідні для реєстрації розірвання шлюбу в органах РАГС (найменування органу, що зареєстрував шлюб, дата реєстрації, номер актового запису), прізвища подружжя до шлюбу і згідно зі свідоцтвом про його реєстрацію, зазначити, хто з подружжя і в якому розмірі сплачує державне мито при реєстрації розірвання шлюбу і хто звільняється від його сплати. При визначенні розміру мита суд бере до уваги майновий стан кожного з подружжя й інші конкретні обставини справи, зокрема: з ким із подружжя залишаються неповнолітні діти, вчинення дій, що призвели до розпаду сім'ї.

Скасування рішення суду про розірвання шлюбу в тому разі, коли останнє було зареєстровано в органах РАГС і подружжя (або один із них) взяли новий шлюб, можливе тільки тоді, коли при його постановленні були допущені істотні порушення норм матеріального або процесуального права. Розглядаючи справу після скасування попереднього рішення про розірвання шлюбу, суд повинен з'ясувати, чи не було останнє зареєстровано в органах РАГС, і вирішити питання про анулювання цього запису.

Заявлені вимоги щодо визначення місця проживання дітей, стягнення аліментів та поділу майна в разі відмови в позові про розірвання шлюбу, закритті провадження у зв'язку з відмовою від цього позову (а помилково прийняті позови третіх осіб - у будь-якому разі) підлягають виділу зі справи відповідно до ст. 145 ЦПК і розглядаються самостійно на загальних підставах. Це стосується й вимог про стягнення аліментів на дітей при постановленні рішення про розірвання шлюбу, якщо оспорюється батьківство.

Оскільки згідно із законодавством заяву про розірвання шлюбу оплачує державним митом позивач, а визначена судом сума, що сплачується в дохід держави при реєстрації розірвання шлюбу, підлягає стягненню з одного з подружжя або з них обох, то сплачене позивачем при подачі позовної заяви мито не повинно включатися до складу судових витрат, що підлягають розподілу між сторонами.

З урахуванням того, що шлюб вважається припиненим з дня реєстрації його розірвання в органах РАГС на підставі рішення суду (обов'язковості та строку пред'явлення якого подружжям або одним із них статтями 44, 180 КпШС не встановлено), до цієї реєстрації можливе примирення подружжя, в разі досягнення якого суд за їхніми письмовими заявами постановляє ухвалу про закриття провадження відповідно до ст. 370 ЦПК.

Відповідно до ст. 180 КпШС реєстрація розірвання шлюбу на підставі рішення суду провадиться після пред'явлення подружжям або одним із них копії рішення, що набрало законної сили (виписки з нього), а також квитанції про сплату визначеної судом суми. Сімейне законодавство не передбачає можливості розірвання шлюбу представником одного з подружжя або їх обох за довіреністю останніх, а правила Цивільного кодексу України про представництво, довіреність і доручення на ці правовідносини не поширюються.

7. Після оголошення рішення про розірвання шлюбу суд повинен роз'яснити подружжю, що той із них, хто проживає окремо від дітей, зобов'язаний брати участь у їх вихованні й має право спілкуватися з ними, а другий з подружжя не має права перешкоджати цьому (у протоколі судового засідання робиться відповідний запис).

З метою належного захисту інтересів неповнолітніх дітей суд при розірванні шлюбу може, залежно від з'ясованих обставин справи й з урахуванням правил ч. 3 ст. 40 КпШС та ч. 7 ст. 203 ЦПК, стягнути аліменти на дітей і в тому разі, коли така вимога не була заявлена.

8. При розгляді справ про визнання шлюбу недійсним слід мати на увазі, що на підставі ст. 45 КпШС відповідний позов може бути задоволено незалежно від часу реєстрації шлюбу, якщо буде встановлено, що вона мала місце за відсутності взаємної згоди осіб, які одружувалися, зокрема: коли хтось із них у той момент не розумів значення своїх дій або не міг керувати ними; якщо ці особи (або одна з них) не мали наміру створити сім'ю (уклали фіктивний шлюб); якщо вони (хтось із них) не досягли шлюбного віку і його не було знижено в установленому законом порядку (крім випадків вагітності дружини або народження дитини), а також якщо шлюб було зареєстровано між особами, з яких хоча б одна перебувала в іншому шлюбі, або між родичами по прямій висхідній чи низхідній лінії, між повнорідними й неповнорідними братами та сестрами, між усиновителями й усиновленими або між особами, з яких хоча б одна на час реєстрації шлюбу була визнана судом недієздатною внаслідок душевної хвороби чи недоумства.

Якщо на час вирішення позову про визнання шлюбу недійсним відпали обставини, які відповідно до закону були перешкодою для його укладення (особа досягла шлюбного віку або була поновлена в дієздатності; померла особа, за наявності шлюбу з якою укладався новий шлюб, тощо), суд відмовляє в позові й одночасно визнає, що шлюб є дійсним починаючи з дня, коли відпала така перешкода. Смерть особи, яка на час укладення шлюбу перебувала в іншому шлюбі, не належить до випадків, які виключають визнання нового шлюбу недійсним.

У тих випадках, коли шлюб було розірвано, вимоги про визнання його недійсним можуть розглядатися судом, коли рішення останнього про розірвання шлюбу скасовано або одночасно заявляються вимоги про анулювання запису про реєстрацію розірвання шлюбу за взаємною згодою подружжя.

9. Вирішуючи спори між подружжям про майно, необхідно встановлювати обсяг спільно нажитого майна, наявного на час припинення спільного ведення господарства, з'ясовувати джерело і час придбання зазначеного майна. При цьому належить виходити з того, що відповідно до статей 22, 25, 27-1 КпШС спільною сумісною власністю подружжя є нажите ними в період шлюбу рухоме і нерухоме майно, яке може бути об'єктом права приватної власності (крім майна, нажитого кожним із подружжя під час їх роздільного проживання при фактичному припиненні шлюбу). Майно, яке належало одному з подружжя, може бути віднесено до спільної сумісної власності укладеною при реєстрації шлюбу угодою (шлюбним контрактом) або визнано такою власністю судом з тих підстав, що за час шлюбу його цінність істотно збільшилася внаслідок трудових або грошових затрат другого з подружжя чи їх обох.

Спільною сумісною власністю подружжя, зокрема, можуть бути: квартири, жилі й садові будинки; земельні ділянки та насадження на них, продуктивна й робоча худоба, засоби виробництва, транспортні засоби; грошові кошти, акції та інші цінні папери, вклади до кредитних установ; паєнагромадження в житлово-будівельному, дачно-будівельному, гаражно-будівельному кооперативі; страхова сума, страхове відшкодування, сплачені за рахунок спільних коштів подружжя, страхові платежі, які були повернені при достроковому розірванні договору страхування або які міг би одержати один із подружжя в разі дострокового

розірвання такого договору на час фактичного припинення шлюбу; грошові суми та майно, належні подружжю за іншими зобов'язальними правовідносинами.

Якщо котрийсь із подружжя зробив вкладення у придбання спільного майна за рахунок майна, яке належало йому до одруження або було одержане ним під час шлюбу в дар, у порядку спадкування, надбане за кошти, що належали йому до шлюбу, або іншого роздільного майна, то ці вкладення (в тому числі вартість майна до визнання його спільною сумісною власністю на підставі ст. 25 КпШС) мають враховуватися при визначенні часток подружжя у спільній сумісній власності (ст. 28 КпШС).

Вартість майна визначається за погодженням між подружжям, а при недосягненні згоди - виходячи з дійсної його вартості на час розгляду справи.

10. У справах про поділ майна, що є спільною сумісною власністю подружжя, суд відповідно до ст. 28 КпШС може в окремих випадках, з наведенням відповідних мотивів, відступити від начала рівності часток подружжя, враховуючи інтереси неповнолітніх дітей або одного з подружжя, що заслуговують на увагу (зокрема, якщо один із подружжя за відсутності поважних причин не мав самостійного заробітку чи інших доходів, ухилився від участі у придбанні чи утриманні майна, витрачав спільне майно на шкоду інтересам сім'ї) або коли це передбачено шлюбним контрактом.

Інтереси неповнолітніх дітей або другого з подружжя, що заслуговують на увагу, можуть враховуватися судом при визначенні способу поділу спільного майна в натурі й у тому разі, коли суд не відступив від начала рівності часток (ст. 29 КпШС).

Якщо судом встановлено, що один із подружжя відчужив, приховав, знищив чи пошкодив спільне майно або використав його на свій розсуд усупереч волі другого з них і не в інтересах сім'ї, то при поділі враховується це майно або його вартість.

Передбачений ч. 3 ст. 29 КпШС трирічний строк позовної давності для вимог про поділ майна, що є спільною сумісною власністю подружжя, застосовується, коли ці вимоги заявлені після розірвання шлюбу, і обчислюється починаючи з дня, коли котрийсь із розведеного подружжя дізнався або повинен був дізнатися про порушення його права на це майно після розірвання шлюбу.

11. Роз'яснити судам, що укладеною згідно зі ст. 27-1 КпШС угодою (шлюбним контрактом) майнові права й обов'язки подружжя може бути визначено інакше, ніж передбачено загальними правилами сімейного законодавства. Зокрема, може бути встановлено, що певне майно, яке належало одному з подружжя до шлюбу або буде одержано під час шлюбу в дар, стає їхньою спільною сумісною власністю; визначено на розсуд подружжя розмір часток у праві власності на майно, що буде нажите в період шлюбу; передбачено умови поділу спільного майна в разі розірвання шлюбу, а також порядок погашення боргів кожного з подружжя за рахунок спільного чи роздільного майна. Однак ті умови шлюбного контракту, які всупереч волі будь-кого з подружжя погіршують його становище порівняно із законодавством України (мають дискримінаційний характер, позбавляють права на частку в нажитому майні тощо), не можуть бути визнані дійсними, так само як і шлюбний контракт, укладений без додержання порядку, встановленого законодавством України.

12. Судам слід мати на увазі, що правила статей 22, 28, 29 КпШС не застосовують до спорів про поділ майна осіб, які живуть однією сім'єю, але не перебувають у зареєстрованому шлюбі. Такі спори мають вирішуватися згідно з п. 1 ст. 17 Закону України "Про власність", відповідних норм Цивільного кодексу України і з урахуванням роз'яснень, даних Пленумом Верховного Суду України в п. 5 постанови від 22 грудня 1995 р. № 20 "Про судову практику у справах за позовами про захист права приватної власності".

Суди мають враховувати, що до введення в дію Указу Президії Верховної Ради СРСР від 8 липня 1944 р. фактичні шлюбні відносини мали такі самі правові наслідки, як і зареєстрований шлюб, за умови, що ці відносини не припинялися, але шлюб не був зареєстрований внаслідок смерті одного з подружжя чи пропажі безвісти на фронті. Оскільки норми законодавства колишнього СРСР із цих питань не суперечать Конституції та законам України, вони можуть застосовуватися судами на підставі Постанови Верховної Ради України

від 12 вересня 1991 р. "Про порядок тимчасової дії на території України окремих актів законодавства Союзу РСР".

13. Звернути увагу судів на те, що заяви про встановлення батьківства можуть бути прийняті до судового розгляду, якщо в органах РАГС проведено реєстрацію народження дитини.

Питання про походження дитини від осіб, які не перебувають між собою в шлюбі й не подали в органи РАГС спільної заяви про їх реєстрацію як батьків, може вирішуватися судом за заявою про встановлення батьківства (факту батьківства, факту визнання батьківства), поданою одним із батьків або опікуном (піклувальником), іншою особою, на утриманні якої перебуває дитина, а також самою дитиною після досягнення повноліття. При зверненні із заявою особи, на утриманні якої перебуває дитина і яка не є опікуном (піклувальником) останньої для захисту інтересів дитини, до участі у справі залучається орган опіки та піклування.

Згідно зі ст. 53 КпШС підставою для встановлення батьківства (факту батьківства) може бути не сам по собі факт біологічного походження дитини, а фактичні дані, які підтверджують спільне проживання матері й особи, яку та вважає батьком дитини, ведення ними спільного господарства до народження останньої, або спільне її виховання чи утримання, або ж докази, що достовірно підтверджують визнання особою батьківства.

Спільне проживання та ведення спільного господарства в зазначених випадках може підтверджуватися наявністю обставин, характерних для сімейних відносин (проживання в одному жилу приміщенні, спільне харчування, спільний бюджет, взаємне піклування, придбання майна для спільного користування тощо). Припинення цих відносин до народження дитини може бути підставою для відмови в позові лише у випадках, коли це сталося до її зачаття.

Спільне виховання дитини має місце, коли вона проживає з матір'ю та особою, яку остання вважає (або яка вважає себе) батьком дитини, або коли ця особа спілкується з дитиною, проявляє батьківську турботу щодо неї.

Під спільним утриманням дитини слід розуміти як перебування її на повному утриманні матері й особи, яку остання вважає (або яка вважає себе) батьком дитини, так і, як правило, систематичне надання цією особою допомоги в утриманні дитини незалежно від розміру допомоги.

Доказами визнання батьківства можуть бути листи, заяви, анкети, інші документи, а також показання свідків, пояснення самих сторін, які достовірно підтверджують визнання відповідачем батьківства. Батьківство може бути визнано як у період вагітності матері (наприклад, висловлення бажання мати дитину, піклування про матір майбутньої дитини тощо), так і після народження дитини.

У необхідних випадках суд для з'ясування питань, пов'язаних із походженням дитини, може з урахуванням обставин справи призначити відповідну судову експертизу.

14. Роз'яснити судам, що в тих випадках, коли батьком дитини записано конкретну особу, вимоги про встановлення батьківства мають розглядатися лише одночасно з вимогами про вилучення відомостей про батька із актового запису про народження дитини, яким підтверджувалось інше її походження.

У разі виникнення підвідомчого суду спору про право вимоги про встановлення факту батьківства щодо дитини, народженої до 1 жовтня 1968 р. особою, яка померла, а за життя визнавала дитину своєю, утримувала її або бажала її народження під час вагітності матері, розглядаються у позовному, а не в окремому провадженні.

Умови й порядок встановлення батьківства визначено законом, тому в справах даної категорії суди не мають права затверджувати мирові угоди. Якщо відповідач виявить бажання добровільно подати заяву в органи РАГС про реєстрацію встановлення батьківства, суд відкладає розгляд справи або оголошує перерву для проведення реєстрації, а при наданні нового свідоцтва про народження дитини - закриває провадження у справі на підставі ч. 1 ст. 227 ЦПК.

При пред'явленні позову про встановлення батьківства або про стягнення аліментів неповнолітньою матір'ю, яка не перебуває у шлюбі, так само як і при пред'явленні позову про це до такої ж неповнолітньої особи, суд має обговорити питання про залучення до участі у справі батьків, усиновителів або піклувальників позивача чи відповідача для захисту прав та інтересів останніх (статті 60, 117, 143 КпШС).

Рішення про встановлення батьківства, факту батьківства, факту визнання батьківства має ґрунтуватися на всебічно перевірених судом даних, що підтверджують або спростовують заявлені вимоги чи заперечення проти них, а його резолютивна частина повинна містити відомості, необхідні для реєстрації батьківства в органах РАГС (прізвище, ім'я, по батькові батька, число, місяць, рік його народження, національність, громадянство, місце постійного проживання й роботи, номер запису акта про народження дитини, коли та яким органом його складено).

15. Судам слід мати на увазі, що відповідно до ст. 56 КпШС в судовому порядку батьківство (материнство) може бути оспорено як у випадках, коли в акті про реєстрацію народження батьками дитини вказано осіб, які уклали між собою шлюб, так і тоді, коли батьками дитини при реєстрації встановлення батьківства на підставі спільної заяви батька й матері дитини записано осіб, які в шлюбі не перебувають. Проте в будь-якому разі не можуть бути задоволені вимоги про оспорювання свого батьківства, пред'явлені особою, записаною батьком за її заявою або за спільною заявою з матір'ю дитини, якщо в момент подачі заяви їй було відомо, що фактично вона не є батьком цієї дитини, а також чоловіком, який дав письмову згоду на запліднення своєї дружини за допомогою донора, та дружиною, яка записана матір'ю, оскільки вона дала письмову згоду своєму чоловіку на запліднення ним іншої жінки (донора) і народження останньою дитини.

За наявності рішення суду про стягнення аліментів на дитину, що набрало законної сили, заява про оспорювання батьківства щодо цієї дитини може бути розглянута згідно з правилами п. 3 ст. 136 і п. 3 ст. 227 ЦПК лише після скасування цього рішення. Стягнення аліментів за постановою судді не є перешкодою для розгляду позовної заяви про оспорювання батьківства. У разі надходження такої заяви суддя скасовує зазначену постанову, і вимога про стягнення аліментів розглядається в порядку позовного провадження разом із зустрічним позовом про оспорювання батьківства.

Якщо особа, записана як батько або мати дитини, не оспорила вчинений запис, то інші особи (крім фактичного батька дитини в разі смерті матері або позбавлення її батьківських прав) не вправі оспорити цей запис після її смерті. Проте це не позбавляє інших осіб (усиновителів, опікунів та піклувальників, а також осіб, на утриманні яких знаходяться неповнолітні) права на виправлення помилок і внесення змін у запис про народження в порядку, передбаченому ст. 161 КпШС.

Оскільки перебіг встановленого ст. 56 КпШС річного строку на оспорювання батьківства починається з того часу, коли особа, яка з її відома записана батьком дитини, дізналась або повинна була дізнатися про вчинення запису, та обставина, що особа, з відома якої вчинено запис, дізналася, що вона не є батьком дитини, після закінчення цього строку, не змінює порядок його обчислення, але може бути врахована при вирішенні питання щодо поважності причин пропуску строку.

16. Суди повинні враховувати, що розмір аліментів з передбачених статтями 33, 82, 89, 90, 97 КпШС (у редакції Закону від 30 січня 1996 р.) підстав визначається в частковому відношенні до заробітку (доходів) відповідача, крім випадків стягнення їх на неповнолітніх дітей у твердій щомісячній грошовій сумі на прохання особи, яка їх вимагає, коли відповідач має нерегулярний, мінливий заробіток (дохід) або частину його одержує в натурі, а також коли з інших причин стягнення аліментів у частковому відношенні до заробітку (доходу) неможливе або утруднене ст. 85 КпШС).

За загальним правилом розмір аліментів на неповнолітніх і непрацевдатних повнолітніх дітей та на батьків не може бути меншим 1/2 неоподаткованого мінімуму доходу громадян.

Розмір часток, в яких стягуються аліменти з батьків на неповнолітніх дітей, або мінімальний розмір цих аліментів може бути зменшено судом у випадках, передбачених ч. 2 ст. 82 КпШС.

Перебування непрацездатного подружжя, неповнолітньої дитини, непрацездатних дітей чи батьків відповідно у будинках інвалідів або престарілих, дитячих закладах тощо саме по собі не виключає потреби в матеріальній допомозі і не звільняє зобов'язаних осіб від сплати аліментів (у тому числі на користь того з батьків неповнолітнього, який і в цих випадках систематично несе витрати на забезпечення законних інтересів останнього), але може бути підставою для зменшення їхнього розміру.

17. Вирішуючи спори про стягнення аліментів на неповнолітніх дітей, необхідно з'ясовувати, чи виконує відповідач передбачений законом обов'язок по утриманню дітей та чи є дійсною причиною пред'явлення позову невиконання цього обов'язку, а не намір в обхід закону зменшити розмір аліментів, які сплачуються відповідачем на дітей від іншої матері, або розмір відрахувань із заробітної плати на користь інших фізичних чи юридичних осіб.

При цьому належить враховувати, що:

- факт укладення неповнолітнім шлюбу не припиняє передбаченого законом обов'язку по утриманню його до досягнення повноліття;

- суд виходячи з конкретних обставин справи має право відхилити прохання відповідача про стягнення аліментів у меншому розмірі, ніж встановлено ч. 1 ст. 82 КпШС, а також відмовити (повністю або частково) у задоволенні вимог про зниження розміру аліментів чи звільнення від їх сплати, оскільки закон передбачає можливість, а не обов'язковість задоволення таких вимог;

- зменшення розміру аліментів з тих підстав, що в позивача є інші неповнолітні діти, які при стягненні аліментів у встановленому законом розмірі виявились би менше забезпеченими матеріально, допускається, коли частка заробітку позивача, що припадає на нього, дітей, які живуть з ним, та інших непрацездатних членів сім'ї, яким він за законом зобов'язаний надавати утримання (непрацездатні батьки, дружина, фактичні вихованці й інші особи, які одержують від нього аліменти за рішенням суду), є меншою від розміру частки присуджених з нього аліментів. При визначенні розміру зазначених часток не беруться до уваги інші джерела одержання дітьми утримання, заробіток дружини платника аліментів (так само, як і заробіток стягувача та його дружини), а також пасинки, падчерки й вихованці, коли відповідно до ст. 95 КпШС вони не мають права на одержання аліментів від даної особи;

- визначення розміру аліментів з підстав, зазначених у частинах 2 і 3 ст. 82 КпШС, може провадитись як у процесі розгляду позову, так і після постановлення рішення про їх стягнення. Позов про зменшення розміру аліментів може бути пред'явлений не тільки до батька, з яким живе дитина, а й до інших осіб, на користь яких стягуються аліменти на її утримання (до діда, баби, брата, сестри тощо);

- оскільки батьки несуть рівні обов'язки по утриманню своїх дітей, у тих випадках, коли останні залишаються при кожному з них, суд визначає розмір аліментів з одного батька на користь іншого, менш забезпеченого, в частковому відношенні до заробітку платника в межах передбаченої ч. 1 ст. 82 КпШС відповідної частки, а за неможливості або утрудненні стягнення їх у такий спосіб - у твердій грошовій сумі, яка не повинна перевищувати цих меж;

- до передбаченої ст. 86 КпШС участі в додаткових витратах на утримання дітей, викликаних винятковими обставинами, можуть притягатися лише батьки. У цих випадках йдеться про фактично понесені або передбачувані витрати, тому вони мають визначатись у твердій грошовій сумі. При одночасному розгляді вимог про стягнення аліментів і додаткових витрат у рішенні має бути окремо зазначено частку заробітку, яка припадає дитині у вигляді аліментів, і суму присуджених додаткових витрат.

18. У справах про стягнення аліментів на неповнолітню дитину з осіб, які фактично її виховували та утримували (ст. 95 КпШС), суду необхідно всебічно перевіряти, чи дійсно відповідач узяв дитину на постійне виховання й утримання, а в наступному відмовився від прийнятих на себе обов'язків. При цьому слід мати на увазі, що сам по собі факт проживання дитини з відповідачем не може бути підставою до задоволення позову, а лише є одним з

доказів, що підтверджують позовні вимоги у випадках, коли із взаємовідносин, які склалися, видно, що особа прийняла на себе обов'язок постійно утримувати і виховувати дитину.

19. У тих випадках, коли неповнолітні діти за рішенням органів опіки та піклування або суду влаштовані в дитячі заклади, суд відповідно до ст. 87 КпШС може стягнути з батьків кошти на їх утримання в розмірах, встановлених ст. 82 КпШС. Зазначені кошти і призначені дітям державні пенсії та допомога перераховуються на особисті рахунки цих дітей в кредитно-фінансових установах.

При передачі дитини, на яку стягуються аліменти, в дитячий заклад, під опіку (піклування) або на виховання в сім'ю питання про порядок подальшого виконання рішення про стягнення аліментів вирішується судом за заявами цих закладів чи осіб відповідно до правил ст. 204 ЦПК. Якщо дитина стала проживати з батьком, з якого стягуються аліменти, і утримуватися ним, а стягувач не відмовляється від їх одержання, звільнення від сплати аліментів провадиться за позовом їх платника.

Згідно зі ст. 97 ЦПК суддя (суд) зобов'язаний оголосити розшук відповідача в справі про стягнення аліментів і в тих випадках, коли таку вимогу пред'явлено одночасно з позовом про встановлення батьківства.

20. Якщо до відповідача, який сплачує аліменти на дітей за рішенням суду, пред'явлено позов про стягнення аліментів на його дітей від іншої матері, то в разі задоволення цього позову розмір виплати за новим рішенням має бути визначено з урахуванням числа дітей від обох матерів і меж, встановлених ч. 1 ст. 82 КпШС для стягнення аліментів. При цьому розмір аліментів на кожную дитину може бути нижчим від встановленого неоподатковуваного мінімуму доходу громадян лише у випадках, коли його зменшено рішенням суду.

Коли загальний розмір аліментів, присуджених за декількома рішеннями на дітей від різних матерів, перевищує межі, встановлені ч. 1 ст. 82 КпШС (половину заробітку), платник аліментів може пред'явити до кожного зі стягувачів позов про зниження їхнього розміру. Суд за таким позовом встановлює новий розмір аліментів у відповідній частці, що припадає на кожную дитину, але не нижчий від встановленого неоподатковуваного мінімуму доходу громадян.

21. При вирішенні спорів про обов'язки подружжя по взаємному утриманню необхідно виходити з того, що за змістом ст. 32 КпШС правом на стягнення аліментів користується не лише один із подружжя, який є непрацездатним і потребує матеріальної допомоги, зокрема дружина в період вагітності й протягом трьох років після народження дитини чи під час перебування у відпустці по догляду за хворою дитиною до досягнення нею шести років, а й чоловік, якому надано таку відпустку, або будь-хто з батьків, який у зв'язку з доглядом за спільною дитиною-інвалідом віком до вісімнадцяти років чи спільною дитиною-інвалідом першої групи з дитинства був вимушений залишити роботу або не працює і потребує матеріальної допомоги.

У зазначених випадках аліменти стягуються за умови, що той з подружжя, до кого пред'явлено вимоги про надання утримання, спроможний його надавати (останній не може бути визнаний неспроможним сплачувати аліменти, якщо він, будучи працездатним, не працює без поважних причин). Можливість одержання одним із подружжя, який є непрацездатним і потребує матеріальної допомоги, утримання від дітей не може бути підставою для відмови у позові до іншого подружжя, а лише враховується при визначенні розміру аліментів.

Позови про стягнення аліментів та про оспорювання батьківства є взаємопов'язаними і тому, як правило, мають розглядатись в одному провадженні.

Визнання шлюбу недійсним саме по собі не позбавляє того з подружжя, який під час цього шлюбу став непрацездатним і потребує матеріальної допомоги, права на одержання утримання, якщо вони не знали й не могли знати про наявність перешкоди до укладення шлюбу (ст. 49 КпШС).

22. Судам слід мати на увазі, що батьки є законними представниками тільки своїх неповнолітніх дітей і не можуть заявляти позови про стягнення аліментів на непрацездатних повнолітніх дітей, які потребують матеріальної допомоги. Позовну заяву може подати сам

повнолітній, а якщо останнього в установленому законом порядку визнано недієздатним, - його опікун.

При визначенні розміру аліментів на непрацездатних батьків враховується можливість одержання допомоги як від тих дітей, до яких не заявлено позов, так і від другого з подружжя. За тих самих умов, що й до сплати аліментів, повнолітні діти, які не піклуються про батьків, можуть бути притягнуті до участі в додаткових витратах, викликаних тяжкою хворобою, каліцтвом батьків, необхідністю оплати праці осіб, які за ними доглядають, або іншими винятковими обставинами. Повнолітні діти можуть бути звільнені від сплати аліментів і додаткових витрат, якщо суд встановить, що батьки ухилялися від виконання щодо них батьківських обов'язків (ч. 4 ст. 80 КпШС).

Максимальний розмір аліментів на непрацездатних повнолітніх дітей обмежується чвертю заробітку (доходів) батьків на одну дитину, третиною - на двох і половиною - на трьох і більше дітей (ч. 2 ст. 89 КпШС).

Визначений судом розмір аліментів і додаткових витрат може бути змінено за заявою сторони лише в разі зміни матеріального або сімейного становища особи, яка провадить ці виплати, чи особи, яка їх одержує.

23. Згідно зі ст. 69 КпШС при розгляді вимог про визначення порядку участі у вихованні дітей і спілкуванні з ними того з батьків, який проживає окремо від них, порядку спілкування діда й баби з онуками, якщо батьки не підкоряються рішенню органів опіки і піклування з цих питань, спорів між батьками про місце проживання дітей, вимог про відібрання батьками дітей в інших осіб, про позбавлення або поновлення батьківських прав та інших спорів, пов'язаних із вихованням дітей, обов'язковими є наявність письмового висновку органів опіки і піклування та їхня участь у судовому засіданні. Складання зазначених висновків і участь у судових засіданнях покладено на відділи й управління освіти районних, районних у містах Києві та Севастополі державних адміністрацій і виконавчих комітетів міських чи районних у містах рад.

При вирішенні таких спорів суди повинні виходити не з формальних міркувань, а з фактичних інтересів дітей та умов їх нормального виховання. Зокрема, при розгляді позову батьків про відібрання дітей в осіб, які утримують останніх у себе без законних підстав, суд не зв'язаний правом батьків, якщо передача їм дитини суперечитиме інтересам останньої.

24. Вирішуючи спори між батьками, які проживають окремо (в тому числі в одній квартирі), про те, з ким із них і хто саме з дітей залишається, суд, виходячи із встановленої ст. 59 КпШС рівності прав та обов'язків батька й матері щодо своїх дітей, повинен постановити рішення, яке відповідало б інтересам неповнолітніх. При цьому суд враховує, хто з батьків виявляє більшу увагу до дітей і турботу про них, їхній вік і прихильність до кожного з батьків, особисті якості батьків, можливість створення належних умов для виховання, маючи на увазі, що перевага в матеріально-побутовому стані одного з батьків сама по собі не є вирішальною умовою для передачі йому дітей. Суд може взяти до уваги й бажання дитини, яка досягла 10 років, хоча воно не є обов'язковим для нього.

Зазначені обставини враховуються судом і при розгляді позовів батьків про передачу їм дитини іншими особами, від яких вони мають право вимагати її повернення. В цих справах суд бере до уваги, зокрема, можливість батьків забезпечити належне виховання дитини, характер їхніх взаємовідносин з нею, прихильність дитини до осіб, у яких вона перебуває, й інші конкретні обставини справи.

Якщо буде встановлено, що ані батьки, ані особи, в яких перебуває дитина, не в змозі забезпечити її належного виховання, суд за позовом органів опіки й піклування або прокурора передає дитину на піклування цим органам. Якщо такої вимоги не пред'явлено, суд окремою ухвалою звертає на це увагу зазначених органів.

25. Звернути увагу судів на те, що позбавлення батьківських прав, тобто наданих батькам до досягнення дитиною повноліття прав на її виховання, захист її інтересів, на відібрання дитини в інших осіб, які незаконно її утримують, на згоду передати дитину на усиновлення та інших прав, які виникають із факту спорідненості з дитиною (на одержання

пенсії чи допомоги в разі її смерті, на спадкування після неї тощо), є крайнім заходом впливу на осіб, які порушують батьківські обов'язки, а тому питання про його застосування може вирішуватися лише після повного, всебічного й об'єктивного з'ясування обставин справи і характеру ставлення батьків до дітей.

Батьки можуть бути позбавлені батьківських прав тільки з підстав, передбачених ч. 1 ст. 70 КпШС, у випадках їх винної поведінки: ухилення від виконання обов'язків по вихованню дітей (у тому числі в разі відмови без поважних причин взяти дитину з пологового будинку (відділення) та інших дитячих лікувально-профілактичних закладів), або зловживання своїми батьківськими правами, або жорстокого поводження з дітьми, або шкідливого впливу на них своєю аморальною антигромадською поведінкою, зокрема коли вони є хронічними алкоголіками або наркоманами.

Ухилення батьків від виконання своїх обов'язків має місце, коли вони не піклуються про фізичний і духовний розвиток дітей, їх навчання, підготовку до самостійного життя.

Під зловживанням батьківськими правами слід розуміти використання їх на шкоду інтересам дітей, наприклад схиляння до жебракування, створення перешкод у навчанні, у передбаченому рішенні суду спілкуванні з дитиною.

Жорстоке поводження може виявлятися у фізичному або психічному насильстві, застосуванні недопустимих методів виховання, приниженні людської гідності дітей тощо.

Хронічний алкоголізм батьків та захворювання їх на наркоманію мають бути підтверджені відповідними медичними висновками. Ці захворювання можуть бути підставою для позбавлення батьківських прав незалежно від того, чи визнано хворих осіб обмежено дієздатними.

26. Суди мають враховувати, що відповідно до ст. 71 КпШС і ч. 2 ст. 121 ЦПК з позовами про позбавлення батьківських прав можуть звернутися лише ті державні й громадські організації, на які чинним законодавством покладено обов'язок по охороні прав та інтересів неповнолітніх (зокрема, органи опіки й піклування, будинки дитини, інші дитячі заклади, служби у справах неповнолітніх), а також прокурор.

Не можна позбавити батьківських прав особу, яка не виконує своїх батьківських обов'язків внаслідок душевної хвороби, недоумства чи іншого хронічного захворювання (крім хронічних алкоголіків чи наркоманів) або з інших незалежних від неї причин. У цих випадках, а також коли при розгляді справи буде встановлено, що вимоги про позбавлення батьківських прав є необґрунтованими, однак залишення дитини в батьків є небезпечним для неї, суд вправі постановити рішення про відібрання дитини і передачу її органам опіки й піклування.

Зважаючи на крайність заходу, суд може у виняткових випадках при доведеності винної поведінки батьків з урахуванням її характеру й особи останніх, а також інших конкретних обставин справи відмовити в позові про позбавлення батьківських прав, попередивши відповідача про необхідність змінити ставлення до виховання дітей та поклавши на органи опіки й піклування контроль за виконанням ним батьківських обов'язків. За наявності зазначених обставин суд також може, відмовляючи у позові, вирішити питання про відібрання дитини у відповідача і передачу органам опіки й піклування, якщо цього вимагають її інтереси. При цьому суд не вправі вирішувати питання про те, в який конкретно заклад повинен передати дитину орган опіки й піклування.

27. Суд порушує справу про усиновлення лише в тому разі, коли заява особи, яка бажає усиновити дитину, повністю відповідає вимогам ст. 265-2 ЦПК, до неї додано висновок органу опіки й піклування про доцільність усиновлення та його відповідність інтересам дитини, письмову згоду другого подружжя (якщо усиновлення провадиться одним із них), а до заяви іноземного громадянина, крім того, - дозвіл на усиновлення Центру по усиновленню дітей при Міністерстві освіти України.

При підготовці справи суддя повинен вирішити питання про участь у ній як заінтересованих осіб відділу (управління) освіти за місцем проживання дитини, а в справах, порушених за заявами іноземних громадян, - Центру по усиновленню дітей при Міністерстві освіти України й одержати від них документи, що підтверджують доцільність усиновлення

(перелік і порядок оформлення останніх має відповідати вимогам Порядку передачі дітей, які є громадянами України, на усиновлення громадянам України та іноземним громадянам і здійснення контролю за умовами їх проживання у сім'ях усиновителів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20 липня 1996 р. N 775.

Справи про усиновлення розглядаються районними (міськими) судами за місцем проживання усиновлюваної дитини або за місцем проживання заявника, якщо він живе в Україні.

28. Відповідно до вимог ст. 265-4 ЦПК суди розглядають справи про усиновлення з обов'язковою участю в судовому засіданні заявника (заявників), викликом заінтересованих осіб та інших осіб, яких суд визнає за необхідне допитати.

Батьки, які дали згоду на усиновлення їхніх дітей (якщо вона була потрібна), викликаються в тому разі, коли наявність цієї згоди викликає сумнів або коли вони подали заяву про її відкликання.

Суд зобов'язаний перевірити наявність законних підстав для усиновлення, зокрема: чи є необхідна згода на нього батьків дитини, чи може бути заявник усиновителем, чи користується він переважним правом на це, чи є дитина відповідно до законодавства суб'єктом усиновлення та чи відповідають висновок органу опіки й піклування та дозвіл на усиновлення необхідним вимогам.

29. У постановленому відповідно до ст. 265-5 ЦПК рішенні суд повинен обґрунтувати задоволення чи відхилення заяви про усиновлення, в разі її задоволення вказати в резолютивній частині рішення про усиновлення дитини заявником (заявниками), повністю навівши їх прізвища, імена, по батькові, день, місяць і рік народження, а також відомості про громадянство заявника (заявників), за наявності клопотання заявників має бути вирішено питання про зміну прізвища, імені та по батькові, дати й місця народження дитини відповідно до статей 112, 114, 115, 116 КпШС. При цьому слід мати на увазі, що відповідні зміни вносяться не до свідоцтва, а до актового запису про народження дитини. Сплата всіх судових витрат покладається на заявника (заявників).

ісля набрання рішенням законної сили копії його направляються до органу РАГС за місцем знаходження суду для внесення необхідних змін в актовий запис про народження дитини, а якщо дитина усиновлена іноземним громадянином (громадянами), - також Центру по усиновленню дітей при Міністерстві освіти України.

30. Усиновлення без згоди батьків на підставі п. 4 ст. 106 КпШС може бути проведено, якщо суд установить, що вони понад шість місяців не проживають разом з дитиною і без поважних причин не беруть участі в її вихованні та утриманні. Цей факт може бути підтверджений письмовими доказами (актами, листами тощо), а також показаннями свідків.

31. При вирішенні спорів, пов'язаних з усиновленням (удочерінням), слід відрізнити підстави й порядок визнання його недійсним від підстав і порядку його скасування. Усиновлення може бути визнано судом недійсним лише за заявою особи, права якої порушено усиновленням, або за заявою органів опіки й піклування чи прокурора і тільки в тих випадках, коли воно проведено на підставі підроблених документів, без наміру породити відносини, встановлені для батьків і дітей (фіктивне усиновлення), або особою, яка не може бути усиновителем (статті 120, 121 КпШС).

Усиновлення може бути скасовано за позовом батьків з підстав його проведення без їхньої згоди, якщо повернення їм дитини відповідає інтересам останньої. Воно також скасовується, якщо суперечить інтересам дитини, і може бути скасоване, коли було проведено без згоди самого усиновленого або подружжя усиновителя (якщо їхня згода була необхідна за законом), за умови, що це не суперечитиме інтересам усиновленого. Скасування усиновлення з цих підстав може бути проведено тільки на вимогу органів опіки й піклування або прокурора (статті 123, 124 КпШС).

Оскільки батьківські права й обов'язки виникають в усиновителів внаслідок усиновлення, а не походження від них дітей, слід мати на увазі, що у випадках ухилення

усиновителя від виконання цих обов'язків або зловживання цими правами може бути порушено питання про скасування усиновлення, а не про позбавлення батьківських прав.

32. Визнати такими, що втратили чинність, постанови Пленуму Верховного Суду УРСР від 31 серпня 1979 р. N 8 "Про судову практику у справах про розірвання шлюбу" (зі змінами, внесеними постановами Пленуму від 24 квітня 1981 р. N 4, 25 березня 1988 р. N 4 та 25 грудня 1992 р. N 13), від 25 березня 1988 р. N 4 "Про практику розгляду судами справ про розірвання шлюбу" (зі змінами, внесеними постановою Пленуму від 25 грудня 1992 р. N 13), від 15 червня 1973 р. N 6 "Про деякі питання, що виникли в судовій практиці по застосуванню Кодексу про шлюб та сім'ю України" (зі змінами, внесеними постановами Пленуму від 29 листопада 1974 р. N 13, від 26 грудня 1975 р. N 12, 31 серпня 1979 р. N 8, 24 квітня 1981 р. N 4, 30 березня 1984 р. N 3, 30 червня 1989 р. N 6 та 25 грудня 1992 р. N 13).

Голова Верховного Суду України

В. Ф. Бойко

**Секретар Пленуму, суддя
Верховного Суду України**

М. П. Селіванов

До _____
(назва _____ суду)

Позивач: _____,
що мешкає за адресою:

Відповідач: _____,
що мешкає за адресою:

Ціна позову: _____

ПОЗОВНА ЗАЯВА про стягнення аліментів

"__" _____ р. я уклала (уклав) шлюб із Відповідачем _____ і прожила (прожив) разом з ним (нею) до _____ 200__ р., коли названий шлюб був розірваний _____ на підставі _____. Від цього шлюбу я маю дитину: _____, "__" _____ р. народження.

Після розлучення мій колишній чоловік (дружина) _____

Відповідно до ст. 180, ч. 3 ст. 181, 182, 183, 191 Сімейного кодексу України

ПРОШУ:

Стягнути аліменти з Відповідача _____ на користь його неповнолітньої дитини _____ у розмірі _____ від заробітку (доходу) Відповідача.

ДОДАТКИ:

1. Копія свідоцтва про розірвання шлюбу.
2. Копія свідоцтва про народження дитини.
3. Копія позовної заяви.
4. Квитанція про сплату державного мита.

"__" _____ 200__ Підпис _____

р.

До _____
районного (міського) суду

ПОЗИВАЧ

(п. і. б., адреса)

ВІДПОВІДАЧ

(п. і. б., адреса)

ПОЗОВНА ЗАЯВА

про розірвання шлюбу і поділ майна

Я зареєстрував(ла) з відповідачем шлюб " ____ " _____ 19__ р.

Від цього шлюбу у нас є дитина (діти) _____
(п. і. б., число, місяць та рік народження дитини (дітей))

Спільне життя з відповідачем у нас не склалося _____
(вказати причини)

Шлюбні відносини між нами припинилися з _____,
(місяць, рік)

спільне господарство не ведеться.

Примирення між мною та відповідачем неможливе.

З питання щодо утримання та виховання дітей (дитини) спору немає

(вказати з ким із подружжя буде проживати дитина, або хто з дітей; чи будуть

виплачуватися кошти на утримання дитини (дітей) добровільно або за рішенням суду)

Угоди про добровільний поділ майна, що є спільною власністю подружжя, між нами не досягнуто. За час проживання у шлюбі нами набуто таке майно (в тому числі грошові суми)

(найменування, вартість і час набуття кожного предмета. місце його знаходження)

Його загальна вартість становить _____ грн.

Згідно з ст. 22, 28, 29 Кодексу про шлюб та сім'ю України

ПРОШУ:

Розірвати шлюб між мною та _____
(п. і. п. б. відповідача)

зареєстрований " ____ " _____ 19__ р. в _____
(найменування ЗАГСу)

_____ міста (області), актовий запис N _____.

Поділити майно, що є нашою спільною власністю, виділивши мені

(найменування речей та їх вартість)

Відповідачеві виділити _____
(найменування, вартість кожної речі)

на загальну суму _____ грн.

3. Стягнути з відповідача _____ грн. для відшкодування моїх витрат на сплату державного мита в частині вимог про поділ майна.

Додаток:

Свідоцтво про шлюб.

Копія свідоцтва про народження дитини (дітей).

Документи про заробіток та інші доходи позивача та відповідача.

Квитанція про сплату державного мита.

Копія позовної заяви.

Опис спільного майна.

Підпис

Дата

2. Відповідь на фахову задачу з сімейного права

1. Правомірність звертання до суду громадянина Іванова І.І. підтверджується положеннями Кодексу про шлюб та сім'ю (статті 53 та 56) та Цивільно-процесуального Кодексу (статті 5 та 143).

2. громадянка Іванова К.О. від сплати державного мита не звільняється, і розмір сплати становитиме 0,5 неоподаткованого мінімуму доходів громадян.

3. На основі знайдених нормативних актів встановлено, що громадянка Іванова К.О. повинна заплатити державне мито за подання зустрічного позову в розмірі 8 гривень 50 копійок.

4. Існують прецеденти у юридичній практиці щодо вирішення питання розлучення батьків та врахування інтересів неповнолітньої дитини при нарахуванні аліментів та поділі майна.

5. Проект позовної заяви:

До Печерського районного суду
ПОЗИВАЧ
Іванова К.О

ВІДПОВІДАЧ
Іванов І.І.

ПОЗОВНА ЗАЯВА

про розірвання шлюбу і поділ майна

Я зареєструвала з відповідачем шлюб "10" жовтня 1996 р.

Від цього шлюбу у нас є дитина Іванова Оксана Іванівна, яка народилася 1 вересня 1997 року.

Спільне життя з відповідачем у нас не склалося з тої причини, що він безпідставно ревнував мене, не визнавав нашу доньку своєю

Шлюбні відносини між нами припинилися з січня 2002 року, спільне господарство не ведеться.

Примирення між мною та відповідачем неможливе.

З питання щодо утримання та виховання дітей (дитини) спору немає
Донька, Іванова Оксана буде проживати зі мною, своєю матір'ю,

Угоди про добровільний поділ майна, що є спільною власністю подружжя, між нами не досягнуто. За час проживання у шлюбі нами набуто таке майно:

- ✓ трикімнатна кооперативна квартира, вартістю 75 000 гривень, придбана у 1997 році;
- ✓ автомобіль марки “Жигулі”, вартістю 17 000 гривень, придбано у 1996 році
- ✓ холодильник, телевізор, пральна машинка, музичний центр придбані за період з 1997 по 2001 рік.
- ✓ грошова сума – 10 000 гривень знаходиться на поточному вкладі в Ощадбанку.

Згідно з ст. 22, 28, 29 Кодексу про шлюб та сім'ю України

ПРОШУ:

Розірвати шлюб між мною та Івановим І.І.
zareestrovаний "10 " жовтня 1996р. в Печерському районному ВРАГСі
міста Києва.

Поділити майно, що є нашою спільною власністю, виділивши мені
Трикімнатну квартиру з усіма меблями та предметами вжитку

Відповідачеві виділити автомобіль марки “Жигулі” та гроші з поточного
рахунку Ощадбанку в сумі 10000 гривень

3. Стягнути з відповідача 230 грн. для відшкодування моїх витрат на сплату
державного мита в частині вимог про поділ майна.

Додаток:

Свідоцтво про шлюб.

Копія свідоцтва про народження дитини (дітей).

Документи про заробіток та інші доходи позивача та відповідача.

Квитанція про сплату державного мита.

Копія позовної заяви.

Опис спільного майна.

Підпис

Дата

До
ПОЗИВАЧ

ВІДПОВІДАЧ

ПОЗОВНА ЗАЯВА

про розірвання шлюбу і поділ майна

Я [] зареєструвала з відповідачем шлюб [].
Від цього шлюбу у нас є [], яка народилася
Спільне життя з відповідачем у нас не склалося
Шлюбні відносини між нами припинилися з
спільне господарство не ведеться.
Примирення між мною та відповідачем неможливе.
З питання щодо утримання та виховання
[]

Угоди про добровільний поділ майна, що є спільною власністю подружжя,
між нами []. За час проживання у шлюбі нами набуто таке майно:

- ✓
- ✓
- ✓
- ✓ грошова сума – [].

Згідно з ст. [] Кодексу про шлюб та сім'ю України

ПРОШУ:

1. Розірвати шлюб між мною [] зареєстрований
2. Поділити майно, що є нашою спільною власністю, виділивши мені
Відповідачеві виділити
3. Стягнути з відповідача [] для відшкодування моїх витрат на сплату
державного мита в частині вимог про поділ майна.

Додаток:

Свідоцтво про шлюб.
Копія свідоцтва про народження дитини (дітей).
Документи про заробіток та інші доходи позивача та відповідача.
Квитанція про сплату державного мита.
Копія позовної заяви.
Опис спільного майна.

Підпис
Дата

ВАРІАНТИ ГРУПОВИХ ПРОФІЛЬНО-ОРІЄНТОВАНИЙ ЗАВДАНЬ

I. З кримінального права.

1. 15-річний Кириленко забрався до кабіни чужого автомобіля і вирішив на ньому покататись. На повороті він не справився з керуванням і вдарився в бетонний стовп. Машину було розбито, сам Кириленко отримав перелом ребер.

1. Визначити, чи є Кириленко суб'єктом злочину?
2. Чи підлягає Кириленко кримінальній відповідальності?
3. Чи має право власник автомобіля пред'явити цивільний позов про відшкодування завданої шкоди?
4. Визначити розміри "матеріальної шкоди"
5. Скласти проект Позовної заяви.

При вирішенні даного завдання користуватися:

- ✓ Кримінально-процесуальним Кодексом України;
- ✓ Кримінальним Кодексом України;
- ✓ Цивільним Кодексом України.

2. Чурюмов, перебуваючи в стані сп'яніння, підмовив неповнолітніх Панченко, Покесова та Вялова - учнів технікуму, викрасти з приміщення технікуму стереосистему, на що ті дали згоду. Черюмов і Покасов стояли на сторожі біля входу у приміщення, а Вялов і Панченко проникли в приміщення і викрали стереосистему.

1. Кваліфікуйте дії кожного учасника злочину.
2. Кваліфікуйте об'єктивну та суб'єктивну сторони злочину.
3. Чи підлягають кримінальній відповідальності неповнолітні?
4. Чи є обтяжуючою обставина вчинення злочину у стані сп'яніння?
5. Складіть проект Постанови про порушення Кримінальної справи.

При вирішенні даного завдання користуватися:

- ✓ Кримінально-процесуальним Кодексом України;

- ✓ Кримінальним Кодексом України;

3. Співробітник міліції Котов затримав Шевчука за вчинення дрібного хуліганства і того було піддано адміністративному стягненню. Останній пообіцяв Котову, що вб'є його.

1. Як кваліфікувати таку заяву Шевчука ?
2. Визначити об'єкт та об'єктивну сторону злочину?
3. Визначити суб'єкт та суб'єктивну сторону злочину?
4. Скласти проект Постанови про порушення кримінальної справи.

При вирішенні даного завдання користуватися:

- ✓ Кримінально-процесуальним Кодексом України;
- ✓ Кримінальним Кодексом України;
- ✓ Постановою Пленуму Верховного Суду України "Про застосування судами законодавства, що передбачає відповідальність за посягання на життя, здоров'я, гідність та власність суддів і працівників правоохоронних органів" від 26.06.1992 року № 8,

4. Сидорчук близько 23 години через підсобне приміщення проник до сільського магазину, набрав 27 пляшок горілки, консервів, цукерок, 700 грн., і все приніс додому. Дружина, дізнавшись про крадіжку, змусила віднести все назад, що він зробив о 3-ій годині. Як вирішити справу ?

1. Як вирішити справу ?
2. Визначити об'єкт та об'єктивну сторону злочину?
3. Визначити Суб'єкти та суб'єктивну сторону злочину?
4. Скласти проект Постанови про порушення кримінальної справи.

При вирішенні даного завдання користуватися:

- ✓ Кримінально-процесуальним Кодексом України;
- ✓ Кримінальним Кодексом України;

II. Нотаріат України.

Громадянин Крилов В.О. з'явився до приватного нотаріуса м. Києва Кравець Л.О. з проханням посвідчити доручення на отримання грошей у фінансово-кредитній установі м. Тамбова Російської Федерації.

1. Чи має право посвідчити таке доручення нотаріус Кравець Л.О.?
2. Які дії має право вчинити приватний (державний) нотаріус?
3. На яких бланках виконують нотаріальні дії нотаріуси України?
4. Скласти проект Доручення на отримання грошей.

При вирішенні даного завдання використати:

1. Закон України “Про нотаріат” від 2.09.1994 року.
2. Інструкцію про порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України від 18.05.1994 року.
3. Наказ Мініюсту України “Про запровадження спеціальних бланків нотаріальних документів нового зразка” від 22.01.1998 року.

III. Господарське Право.

1. Господарський суд м. Києва повернув зустрічний позов АКБ “НОРД” до АКБ “Полікомбанку” про визнання недійсними кредитних договорів про стягнення 32 млн. грн., оскільки до нього не подано доказів надсилання відповідачеві копій позовної заяви та доданих до неї документів та доказів вжиття заходів досудового врегулювання спору в установленому порядку.

Крім того, до позовної заяви не додано ніяких доказів, що підтверджують викладені обставини.

1. Які документи свідчать про вжиття заходів досудового врегулювання спору?
2. Які вимоги до зустрічного позову?
3. Чи необхідним, у даному випадку, є досудове врегулювання спору?
4. Які докази в даному випадку необхідно подати в суд?
5. Чи правомірно повернуто зустрічний позов?
6. Скласти проект зустрічного позову.

При вирішенні даного завдання користуватися:

- ✓ Господарським Кодексом;
- ✓ Господарсько-процесуальним Кодексом;

- ✓ Роз'ясненням Вищого Господарського та Вищого Арбітражного Суду про договірні правовідносини.
- ✓ Інформаційними листами Вищого Арбітражного суду та Вищого Господарського суду.

2. Між нафтопереробним заводом та ремонтно-монтажним будівельним управлінням №6 було укладено договір підряду №2 на виконання будівельно-монтажних робіт по будівництву чотириквартирного житлового будинку.

За умовами договору замовник після закінчення будівництва цього будинку зобов'язався передати підрядчику одну квартиру.

В експлуатацію чотириквартирний будинок введено актом державної комісії від 29.06.98 р.

13.02.1999 року сторони по справі підписали угоду, згідно з якою для управління №6 на виконання умов договору підряду №2 від 26.01.98 року виділяється трикімнатна квартира №46 в будинку №3 по вул.. Левицького.

Виділення квартири не є належним виконанням сторонами договору підряду. Суд визнав угоду неправомірною.

1. Які угоди має право затверджувати господарський суд?
2. Який вид правовідносин виник у даній ситуації (обґрунтувати письмово)?
3. Який порядок врегулювання спірних правовідносин у даній ситуації?
4. Визначити недоліки приведеного прикладу договору.
5. Скласти проект договору підряду.

При вирішенні даного завдання користуватися:

- ✓ Господарським Кодексом;
- ✓ Господарсько-процесуальним Кодексом;
- ✓ Роз'ясненнями Вищого Господарського та Вищого Арбітражного суду про договірні правовідносини.
- ✓ Інформаційними листами Вищого Арбітражного суду та Вищого Господарського суду

3. Господарський суд Львівської області при розгляді справи за позовом Львівської кондитерської фірми “Світоч” до ресторану “Львів” про стягнення 230 тис. грн.. повернув на підставі п.9 ст. 63 ГПК України матеріали за позовом Львівської кондитерської фірми “Світоч” у зв’язку з надходженням телеграми про погашення заборгованості. Вважаючи, що спір врегульовано, суд до винесення ухвали про припинення провадження у справі повернув матеріали справи та держмити.

1. Який розмір держмити необхідно сплатити в даному випадку?
2. Чи правомірні дії суду (дати письмове обґрунтування).
3. Запропонувати порядок врегулювання відносин в даній ситуації.
4. Скласти проект позовної заяви.

При розв’язанні поставленої задачі користуватися:

- ✓ Господарським Кодексом;
- ✓ Господарсько-процесуальним Кодексом;
- ✓ Роз’ясненням Вищого Арбітражного Суду “Про порядок та розміри сплати держмити”
- ✓ Інформаційними листами Вищого Арбітражного суду та Вищого Господарського суду

IV. Трудове право

1. Сергієнко О.О. 27 листопада 2002р. був прийнятий на завод на посаду економіста планового відділу. Наказом від 03 лютого 2003р. Сергієнко О.О. перевели на посаду головного економіста заводу без його згоди. Директор заводу посилався на те, що після переведення на посаду головного економіста умови роботи Сергієнко О.О. не змінилися, а заробітна плата збільшилася на 40 грн. Крім того, директор заводу вважав, що згоди працівника на таке переміщення не потрібно. Сергієнко О.О. проти переведення заперечував, оскільки змінився характер та обсяг роботи, і подав заяву в комісію по трудових спорах.

1. Який порядок укладання трудового договору?
2. Які зобов’язання власника по відношенню до працівника при прийомі на роботу?
3. Який порядок переведення працівника на іншу роботу?
4. У яких випадках допускається зміна умов праці?
5. Яке рішення повинна винести КТС?

6. Складіть проект трудового договору.

При розв'язанні задачі рекомендується скористатися:

- ✓ Кодексом законів про працю;
- ✓ Законом “Про оплату праці”

2. Група робітників звернулася до директора заводу із скаргою на неправильну оплату роботи 17 червня 1998 р. У цей день друга зміна не працювала внаслідок простою, викликану перебоями в подачі електроенергії. Бухгалтерія сплатила час простою в розмірі до половини тарифної ставки. Робітники ж посилалися на те, що простій стався не з їх вини) і наполягали на виплаті середнього відрядного заробітку за день.

2. Що таке простій?
3. Який порядок оплати праці і часу простою?
4. Як оплачується праця робітників, якщо на час простою вони були переведені на більш високооплачувану або нижче оплачувану роботу?
5. Який порядок переведення на іншу роботу?
6. Складіть проект трудового договору.

При розв'язанні задачі рекомендується скористатися:

- ✓ Кодексом законів про працю;
- ✓ Законом “Про оплату праці”

3. Попов працював вагарем товарної станції, а заробітну плату йому нараховували з розрахунку окладу комірника. Попов звернувся до начальника товарної станції з проханням виплатити йому різницю в окладах, оскільки оклад вагара більше, ніж у комірника. Начальник станції роз'яснив Попову, що він, влаштувавшись на роботу, знав про умови оплати праці, зокрема про те, що буде виконувати обов'язки вагара, а отримувати при цьому зарплату комірника.

1. Куди має звернутися Попов за вирішенням спору?
2. Вирішіть спір.
3. Складіть проект трудового договору

При розв'язанні задачі рекомендується скористатися:

- ✓ Кодексом законів про працю;
- ✓ Законом “Про оплату праці”

V. Адміністративне право.

1. У зв'язку з проведенням футбольного матчу на республіканському стадіоні в М.Києві вулиці, що прилягають до стадіону, були тимчасово закриті для проїзду автомобільного транспорту працівниками ДАІ. Гр-н Король, незважаючи на забороняючий жест регулювальника, проїхав своїм автомобілем прямо. Завдяки активним діям працівників ДАІ автомобіль Короля був невдовзі заблокований і зупинений. В процесі перевірки відповідних документів було встановлено, що гр. Король не мав при собі посвідчення водія, а також технічного паспорта на автомобіль.

1. Назвати заходи адміністративного примусу, застосовані до гр-Короля працівниками ДАІ;
2. Класифікувати заходи адміністративного примусу.
3. Вказати інші заходи адміністративного примусу, що можуть бути застосовані до Короля у зв'язку із ситуацією, що склалася.
4. Зробити посилання на відповідні нормативно-правові акти, що регламентують порядок застосування вказаних заходів примусу.
5. Скласти проект протоколу про адміністративне правопорушення.

При розв'язанні даної задачі рекомендується скористатися:

- ✓ Кодексом України про адміністративні правопорушення.
- ✓ Законом України “Про міліцію”
- ✓ Наказом МВС “Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення” №185 від 22.02.2001 року

2. Гр. Барський їхав з Києва у відпустку власним автомобілем разом з сім'єю до моря. На КПП ДАІ м. Умані він був зупинений працівниками ДАІ для перевірки документів і вмісту багажного відділення його автомобіля. Підставою для подібної перевірки була відповідна вказівка начальника

Уманського міськвідділу міліції у зв'язку з нещодавнім викраденням у жительки м.Умані малолітньої дитини.

Барський принципово відказався відкрити багажне відділення, вважаючи, що працівники міліції не мають права цього вимагати. Після такої відмови Барський був доставлений в приміщення ДАІ, де на нього був складений протокол за злісну непокору законним вимогам працівників міліції, а автомобіль було оглянуто у його відсутність.

1. Оцінити правомірність дій працівників ДАІ.
2. Назвати заходи адміністративного примусу, застосовані до Ф.Барського;
3. Класифікувати заходи адміністративного примусу, відповідно до чинного законодавства.
4. Скласти проект протоколу про адміністративне правопорушення.

При розв'язанні даної задачі рекомендується скористатися:

- ✓ Кодексом України про адміністративні правопорушення.
- ✓ Законом України “Про міліцію”
- ✓ Наказом МВС “Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення” №185 від 22.02.2001 року.

ЛІТЕРАТУРА

1. Компьютерная правовая система "ЛИГА:ЗАКОН". Руководство пользователя. – К.: ИАЦ "ЛИГА", 2001. – 165с.
2. Основи нових інформаційних технологій навчання: Посібник для вчителів/ Авт. кол., за ред. Ю.І.Машбиця/ Інститут психології ім. Г.С.Костюка АПН України. – К.: ІЗМН, 1997. – 262с.
3. Каратыгин С.А., Тихонов А.Ф. Электронный офис. – Т. I. – М.: Бином, 1997. – 563с.
4. Каратыгин С.А., Тихонов А.Ф. Электронный офис. – Т. II. – М.: Бином, 1997. – 640с.
5. Державна національна програма "Освіта" ("Україна XXI століття". - К.: Райдуга, 1994. – 61с.
6. Концепція програми інформатизації загальноосвітніх навчальних закладів (проект)// Комп'ютер у школі та сім'ї. – К., 2000. – №2.
7. Литвин І. Нові інформаційні технології. – Т.: Економічна думка, 1999. – 140с.
8. Бочкин А. Методика преподавания информатики: Учебное пособие. – Минск: Высшая школа, 1998. – 431 с.
9. Співаковський О.В. Про вплив інформаційних технологій на технологію освіти// Інформатика. – К., 2001. - №38(134). – С.2–3.
10. Кручина Г.А. Возможности Internet в подготовке студентов к педагогической деятельности // Материалы Всероссийской научно-практической конференции «Информационное образование – 2000». – Хабаровск: ХГПУ, 2000. – С.31-33.
11. Жалдак М.І. Комп'ютер у школі і інформатика. – К.: 2001. – №3(99). – С.1-2.
12. Комп'ютерні телекомунікації – школі/ Під ред. В.С.Палат. – М., 1995.
13. Баловсяк Н. Метод проблемного підходу до вивчення інформатики // Інформатика. – К.: 2002. - №10, 11.
14. Правовая информатика и кибернетика/ Учебник: под ред. Н.С. Полевого. – М.: Юридическая литература., 1993 – 528 с.
15. Компьютерные технологи в юридической деятельности. Учебное пособие под ред. Н.С. Полевого. М.: Из-во БЕК, 1994 – 304 с.
16. Копылов В.А. Информационное право. Из-во Юрист. М., 1997.
17. Роберт И.В. Современные информационные технологи в образовании: дедактические проблемы, перспективы использования. – М.: Школа-Пресс, 1994 – 205с.